

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07371

DURKH SHOTN UN SHAYN

Binem Heller

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

בינועם העלער

דורך שאַטן און שיין

פארלאג „יידיש-בוך-לאדזש“ * 1948

הילע געצייכנט פון ' . לייזער

B i n e m H e l l e r
„Durch szotn un szajn“
Poezje

Wyd. „Idisz Buch“ przy CKŻP
Łódź — 1948

Drukarnia R. S. W. „Prasa“
Łódź, ul. Narutowicza 32.

דאָס בוך איז געהײליקט דעם אָנדערנאָך
פון מיין מומער יאכעט בת יהודה = לייבוש
פון מיין שוועסטער חיה = שרה בת נח,
פון מיין ברודער ישראל בן נח,
פון מיין ברודער מנשה בן נח,
וואָס זיינען אומגעבראכט געוואָרן
דורך די דיימשישע רוצחים.

ווארשע - 1939

I

ס'איז זוכער געווען שוין פון לאנג —
דאָס ברויט האָט געצייטיקט צום שניט.
פאַר דעם, וואָס קערט אום אין זיין לאַנד —
פאַר מיר האָט דער פּרילינג געבליט.

דער ווינטער אין פּוילן איז שוין
דער האַרבסט וואַרפט מיט נאַלד זיך און שיט.
נאָר איצטער, אין זוכער אַליין —
פאַר מיר האָט דער פּרילינג געבליט.

אַ צאַפּל-געטאַן האָט די ערד
און אונטערגעהויבן איר שאַל:
מיין טראַט האָט זיך ווידער דערהערט,
דערהערט האָט זיך ווידער מיין קול.

ווייל — דאָ איז געשטאַנען מיין וויג
און דאָ האָט מיין מאַמע געוויינט;
ווייל דאָ האָט מיט יאָרן צוריק
אַ פּרילינג אין אויג זיך פאַרשטיינט.

פון מערב קום איך איצט אַהער,
כ'האַב ערמער דאָרט שיינע באַקענט.
נאָר ערנען נישט האָט נאָך קיין טרער
מיט ליכט, מיט אַזויפיל געברענט.

אומזיסט האָט פאַרזיך זיך געשטעלט.
מיט בלייכקייט פון ווענוס אין וועג;
אומזיסט איז נאָך מיר איבער וועלט
דזשאַקאַנדאָ אַוועק אין געיעג.

דעריאָנט האָט זי מיך אין מיין היים,
פאַרצויבערט געבליבן דאָ שטיין.
געמאַסטן איר שמייכל געהיים
מיט ליכט פון מיין קינדיש געוויין.

II

אין אָט איז זי ווידער די שטאַט
פון פייכמע און טונקעלע הייף;
די גאַס, וואָס האָט זיך אַזוי גראָד
געוויקלט אַמאָל אויף מיין רייף.

דער הימל — פון אמתן בלוי,
דער ווינטער — פון ריכטיקן ווייס,
פרימאַרגנס אין ראָזעוון טוי
און מעג — פול געלאָדן מיט נייס.

ס'איז הילכיק געווען יעדער קלאנג
און שאַרף איז געווען מיין געהער.
דאָס פייער פון יעדן פארלאַנג,
פארלעשן פלעגט גרייט זיין אַ טרער.

די זון האָט געציילט יעדן מאָג,
די נעכט האָבן שמערן געהיט;
די ערד האָט מיט זיכערער וואָג
געלייגט זיך פאַר קינדערשע טריט.

און אלץ, וואָס דער טאָג האָט געוואָלט,
האָט שמענדיק דער חלום דערגרייכט:
פון הימל — דאָס שמענדיק גאָלד,
די בלויקייט פון ליכטיקסטער הייך.

די וואָר האָט די קליינע געפאר
פארמיטן גאנץ לייכט מיט אַ שפרונג.
דערפאר האָט ביינאכט דער קאָשמאר
געוויזן זיין בלוטיקע צונג...

נאָר עמעץ פלעגט שמיל און געהעבט
פון האַרץ ביי מיר נעמען די האַנט.
מיין שרעק איז געבליבן פארשעמט
פאר העלקייט פון וואכן פארשטאַנד...

III

אזוי ווערט מען שמענדיק געשטימט,
ווען ס'לשון פארהאַקט ווערט דורך פרייד:
פון טרערן פארלייגט זיך די שמים,
פון מומנע און איבריקע רייד.

מע פרעגט זיך מיר וועגן געזונט
און איך ענטפער-אָפּ און איך פרעג.
מיין פנים ווערט רוי ווי אַ ווונד,
צעהאַקט פון פארגאַנגענע טעג.

איך ענטפער, פארשטייט זיך, אַז גוט,
אַז כ'פיל זיך געזונט ווי אַמאָל.
נאָר טרערן געמישטע מיט כלום
דערשפיר איך, אין אייגענעם קול

— כ'בין, מאמע, געווען אין דער וועלט,
א שטיק פון מיין לעבן צעווייט,
נאָר אומעטום, אומעטום פעלט,
איז נישט צו באַקומען די פרייד!

— אומזיסט מיט די פויסטן געקלאַפּט
פאַרהאַקט איז געבליבן די מיר,
און ווער ס'האַט מיט כוח פאַרכאַפּט.
געשפּירט האָט אַ שונא אין מיר.

געשאַלטן האָב איך דאָס גערויש
וואָס האָט זיך אויף אַספּאַלט געלייגט,
די ערדישע גרינקייט פאַרטוישט
אויף שטאַט און אויף שטיינערנער שטייג.

— פאַר מיר איז דער איינציקער וועג —
דיין שמייכל געבליבן נאָך פריי;
דורך פרעמדע, פאַרבלאַנקעטע טעג
נאָר דיר כ'בין פאַרבליבן געטריי — — —

— געוויס, איך האָב דאָס נישט געזאָגט
מיין מאמע וואָלט דאָס נישט פאַרשטיין.
נאָר ניין, ס'האַט אַרום איר געיאָגט
פון יעדן באַוועג מיט געוויין...

זי האָט זיך געמאַן בלויז אַ וויג,
גענומען פאַרקאַכן מיר טיי,
באהאַלטן פאַר מיר שנעל דעם בליק
פאַרלאַפענעם פול מיט געשריי.

נאָר פּלוצלינג גייט שנעל אָפּ די פּרייד
און שטיין כלייבט אין אויגן אַ פּלעק,
אויף אַלץ וואָס איז נאָנט ווערט פּאַרשפּרייט
פון נעפל זון גרויען אַ דעק.

מיט שמויכלען באַגעגענען פּריינט,
מיט קושן און וואַרעמע הענט.
— אַ דאַנק, וואָס איר גרויסט אַזוי פּיין,
אַ דאַנק, וואָס איר האָט מיך רעדקענט! —

מיר דאַכט זיך, זיי זוכן אין בליק
די ווינטן וואָס האָבן פּאַרפּרעמדט;
די פּיין פון פּאַרלוירענעם גליק,
וואָס כ'האַב אין די לידער פּאַרקלעמט.

מיר ווילט זיך זיי זאָגן: — איך ווייס,
כ'בין מודה אַליין מיינע זינד.
נאָר איך — כ'האַב געצאָלט שוין דעם פּרייז —
די שטראַף וואָס איך האָב זיך פּאַרדינט...

אין יעדער צעשלאָגענער שויב,
ביי יעדן צעבלוטקטן ייד,
מיין האַרץ איז געוועזן צו רויב,
צו וויי איז געווען מיין ליד.

נאָר זיכער געדענקט נאָך די גאַס
מיין אייליקן טראָט פון אַמאָל,
ווען כ'האַב מיט מיין יוגנט און האַס,
פאַר רעכט אויפן לעבן געצאָלט.

און ס'לעכט ווי אן עכאָ דער שפור
פון שווערן און דרייסטן געפעכט,
ווען כ'האָב מיט די לידער געשטורמט
די לאַנגע און פינצטערע נעכט!

V

פאַרוואָס גיי איך אום ווי פאַרווירט,
פאַרוואָס איז מיר אַטעמען שווער?
צו האָט מען די שטאַט אַרעסטירט,
די איינוווינער לאַכן פאַרווערט?

ס'איז אַלץ דאָ פאַרדישעט פון שטויב —
דער שמייכל, די פרייד, דאָס געוויין,
ווי עמיצער וואַלט דאָ פאַרמייבט
די שטאַט מיט אַ זעץ אין די ציין.

כאָטש ס'זענען די גאַסן פאַרשטאַפּט
מיט גייערס, דאָך פיל איך זיי הויל
די מעננע גייט אויף און אַראָפּ —
צעפלאַנטערט, פאַרלוירן און פויל.

עס שטייט דער פאַרכישופּטער רינג
און ס'רירט זיך פון אַרט נישט דער טאַג,
אַזוי ווי דער בעטלער, וואָס זינגט
פאַרלוירן אין טומל פון ראַג.

זאָל עמעץ כאָטש טאַן אַ געשריי!
זאָל עמעץ כאָטש ווייזן אַ פויסט! —
וואו איז זי, די פאָן וואָס האָט פריי
מיט דראָנג אַטאַל זיך אַנטבלויזט?

ווא איז דאָס פאַרביסענע ליד,
דער ריטעם פון שמורמישן גאַנג,
וואָס האָט אונטער פּערדישע טריט,
געווערט און געראַנגלט זיך לאַנג? — —

כ'קוק איין זיך אין הימלישן כלוי —
דאָס האַרץ טוט אַ האַסטיקן מאַך:
פון רעגן געוואַשן און גרוי —
דאָרט הענגט נאָך אַ שטיק פון דער פּאָן!

מען האָט זי געפליקט מיט די הענט,
מע האָט מיט פאַראַט זי פאַרשעמט,
די זון האָט אויף גרוי זי פאַרברענט,
דער ווינט האָט געווילדעוועט פּרעמוד.

נאָר דאָרט, אינדערהיין, אויפן דראָט
הייב-אויף דינע אויגן און קוק:
אויף צינדן אַ פינצטערע שטאַט,
איז אַלץ נאָך געבליבן גענוג!

VI

אַזוי זעט עס אויס אַ פאַרנאַכט
אויב פּרידן איז נאָר אויף דער ערד:
די רו ווערט פון שאַטנס פאַרטראַכט,
פון שמערן אין הימל געהערט.

דער ארבעטער קערט זיך צוריק
צו ווייב און צו קינד אין זיין היים
און ס'שיינט אויף זיין פנים דאָס גליק,
ווי פייער אויף טונקעלן ליים.

דער הימל ווערט הויך און ווערט ווייט
מיט וואַלקנדרלעך ווייסע געפלעקט;
א קראַץ פליט פארשפעטיקט און שרייט,
ליינט נידריק איר שאַטן אַוועק.

דער ווינט בלאַזט פארלוירן און קיל
און בלאַנדזשעט אין פענצטער אַרום.
נאָר ס'ענטפערט נישט קיינער. ס'איז שטיק,
דער גלאַנץ אויף די שויבן איז שטום.

די טויב גייט אַריין אין קארניז,
די פליגל צום שלאַף ליינט זי איין.
היפט-איבער די רויטלעכע פיס,
און גייט אין איר הלום אַריין.

און באַלד גיט די גאס זיך אַ צינד
אין בלויען עלעקטרישן ליכט.
די גרויקייט אויף הייזער פארשווינדט
מיט איינמאָל און נאָר אומגעריכט.

און אַט גיסט אַ פענצטער זיך אָן
מיט פרייד און מיט שרייאַיקן גלאַנץ,
און ס'יאַנט זיך דאָרט דער פאמעפאָן
צום ריטעם פון אייליקן טאנץ. —

אַזוי זעט עס אויס אַ פארנאכט,
ווען שלום איז נאָך אויף דער ערד.
נאָר ס'ווערט שוין פון שטילן פארדאכט
די רו פון די שמעדיגן געשטערט.

VII

ווער נישטערט דאָס מיט פּראָזשעקטאָרן
 אין זומערדיקן אַוונט-רױם?
 האָט ווער זיין שטערן דאָרט פּאַרלאָרן
 אין כ'זוכט אים איצט זיין בלייכער טרוים?

אַ ניין, דאָס טרינקען זיך די שטערן
 אין כוואַליעס פון אַ פּרעמדער שיין.
 זיי ווילן אלעמען געהערן
 און — ווילן קיינעמענס נישט זיין...

נאָר ווער וועט דען די שטערן שוינען?
 מיט בלויען, בלענדנדיקן שטראַם
 מען זוכט דאָרט צווישן זיי דעם שונא,
 וואָס פליט פון ווייטן אַערדראַם.

מיט איבונגען און מיט כאַפעלן
 צי שלאכט דער הימל ווערט געגרייט;
 מיט ליכט פון רעפּלעקטאָרן העלע
 געשניטן ווערט זיין לענג און ברייט.

אין אַלץ גייט גוט — און נאָך דעם איבן
 געבאָלדן וועט דער פולער זיג.
 דעם שונא האָט מען אָפּגעטריבן
 צו זיך אין לאַנד אריין צוריק. —

נאָר ס'וואַקסן ווידער אויס די שטערן
 אייף זייער פּעסט-כאַשטימטן וועג
 און נעמען שמילערהייט צעשטערן
 דעם פּאַרגעקומענעם געשלענג...

VIII

די נאכט הילט ארום און פאררעקט
נאָר העל, אומפאַרשעמט איז דער טאָג, —
אין יעדן באַניגען מיך וועקט
אַ וואַיענדיק פרויען-געקלאַנג.

און כאַטש שוין צום וויפּלמן טאָל
איך הער דאָס פאַרשפיצטע געשריי,
דאָך ווען איך דערהער נאָר איר קול —
פון בעט אַראָפּ לויף איך אויפּסניי.

איך עפּן דאָס פענצטער און קוק:
די נאַס איז פאַרלאָזן און וויסט,
אינמיטן פון שטיינערנעם ברוק —
אַ פרוי מיט צעוואקלטע פיס.

די הענט צו מיין פענצטער געשמרעקט
און וועלפיש פאַרשאַרפט איז איר סויל,
פון דאָרטן, אין קנוילן די שרעק,
לויפּט-אַן מיט אַ ווילדן געהויל.

פון שעלמן פאַרכאַפט און פאַרווירט,
איך זע, ווי עס זינקען די ווענט;
איך זע, ווי די לופט ארום מיר
ווערט פינצטער און איבערגעברענט.

— אַ, זאָג מיר, פון וועמען געשיקט
ביסטו צו מיין רו און מיין שלאָף?
פון וואַנען ברענגסטו איצט צוריק
די ווערטער פון גרויל און פון שטראַף?

צי קומסטו צו מיר איצט דערפאר,
ווייל כ'בין מיט דעם טרוים צו אינמיט
און איצט, אין דער שעה פון געפאר,
וויילסט זיין מיין פארשוויגענע שמים?

IX

עס האָט נאָך קיינער נישט פֿרוכירט צעשיסן
דעם הימל. זע, ווי בלוי ער איז, ווי ווייט.
נאָר ווי די שטילקייט עמעץ וואָלט צעריסן —
דער זומער איז געשטאַרבן פֿאַר דער צייט.

ווער האָט די שטאַט אין איילעניש פֿאַרפֿלאַנמערט?
ווער האָט די רואיקייט אין איר פֿאַרלענדט?
מיין קינדהייט וואָלט אַזאָ זי נישט "ערמאַנט נאָר,
מיין יוגנט וואָלט אַזאָ זי נישט דערקענט.

די מירן שטייען הפֿקרע, צעפֿראלמע,
און איבער שטינגן כליאפֿעט אַ געוויין.
מען פֿרווט די נאָענטע מיט רייד פֿאַרהאלטן
און מיט געשרייען שטערן זיי אין גיין.

אומזיסט, זיי קענען לענגער דאָ נישט בלייבן —
מיט פייער איז געצייכנט זייער וועג.
באַלד וועט מען זיי אויף ווייטע רעלסן טרייבן
און וואַרפֿן אין אַ קנויליקן געשלעג.

אַט שרייט מען אויס די לעצטע טעלעגראַמען,
זיי נעמען איין מיט רושיקייט דעם רוים,
ווי ערגעץ וואָלטן שוין די ווייטע פֿלאַמען
דעם האַריוואָנט מיט גלי אַרומגעזוימט.

אָ, ניין! דעם מאָג איז נאָך באשערט אַ שקיעה,
די זון וועט היינט ווי אלעמאָל פאַרגיין,
די שוואַלכן וועלן פונקט ווי שטענדיק פליען,
נאָר — לענגער וועט דער אָונט בלייבן שטיין.

די שמאָט וועט היינט אין ליכט זיך נישט צעצינדן,
די שויבן וועלן פינצטערן פארדעקט.
און סוועלן שרייען זייגנדיקע קינדער
אין אַונג פאר דער קומענדיקער שרעק.

x

געצונדן איז דאָס לאַנד אין אלע עקן,
ס'פלייצט דער שונא האָרדעסוויי געדיכט,
נאָר דו, מיין מאמע, פרוווסט נאָך אלץ פארדעקן,
דאָס בלייכע פנים פאר די שכר-ליכט.

פאר וועמען, מאמע, קומסטו ווידער בעטן?
פאר וועמען, מאמע, שטרעקסטו דיינע הענט?
צי ווילסטו איצט דעם פלאמענדיקן שטח
באַהאַלטן צווישן דיינע שמילע ווענט?

דו פרוווסט אויפסניי זיך שטילערהייט פאַרכינדן
מיט יענעם ווייטן אויסגעטרוימטן לאַנד
און ביי די ליכט, וואָס דו האָסט אָנגעצונדן,
דערזען די קינדער אויפן ווייטן ראַנד.

ניין, דיינע הענט, זיי וועלן נישט פארלאטען
דעם תהום, וואָס ליגט איצט צווישן דיר און זיי,
דיין טיכל, ווי אַ ווייסע טויב וואָס פלאטערט,
דערגרייכט זיי קוים — אַריבער ווייט און ווייט.

צי הערסטו נישט, ווי מעלעגראפן-דראַטן
פליען פון די סלופעס מיט געזשום?
צי זעסטו נישט, ווי ס'ווערט דער וועג פארשאַטן,
אז הימלען שימן פונקען דיר ארום?

די ערד ווערט איצט דורך מאַנקען איינגעבראַכן,
מיט דינע שבת-ליכט דו בלייבסט אליין,
און איז געשריי פון טויט און פון נצחון,
א בעטנדיקע, ווער וועט דיך פארשטיין?

דיין שטוב איז איצט אַ שוויבענדיקע קריע,
און דו אויף איר — אומזיסט שטרעקסט די הענט,
אז אלע ברענגן דיר ארום איצט גליען,
פאר דינע אויגן ווערט די ערד פארברענט.

זע, דו אליין — פאר גוטע פרומע שטערן
האַסטו דאָס פענצטער מיט פאַפיר פאַרשטעלט,
ווי שונאים, טרויסטו זיי נישט אָן די טרערן,
וואָס האָבן זיך ביי שבת-ליכט צעהעלט...

XI

געקומען איז רושיק דער דייטשישער פּלאַט
פאַרשימן מיט שוועבל, פאַרניכטן אַ שטאַט.

דער הימל איז לויטער פון ראַנד ביו צו ראַנד,
און פריי, נישט באשיצט, ליגט דאָס פּוילישע לאַנד.

דער רוים איז אַ ריינער, פאַרעטעריש בלאָ —
קיין כּמאַרע, קיין שטורעם, קיין אָפּהאַלט נישטאַ.

און פול ווערט די לופט מיט סירענע-געקלאַנג:
— אַנטלויפט און באַהאַלט זיך פאַר ליכט פונעם טאַג.

נעמט צו אייער לעבן פון זון און פון שיין —
 אין שטאָט זענען רויב-פויגל הימלערס אַרײַן! —
 מע האקט צו די פענצטער, מע לויפט פון די טרעפּ,
 פארפלאַנטערמע פים און צעשוּיכערמע קעפּ.
 אַ פרוי אין אַ טוך רייסט זיך אָפּ ווי אַ ווינט
 און לויפט מיט געוויי אויפן הויף נאָך איר קינד.
 אַ מויער פאַרקלאַפט זיך אויף ריגל און שלאָס —
 דער צימער גייט דורך אויף די ווענט, אויפן גלאַז.
 פאַרענדיקט האָט זיך דער סירענע-סיגנאַל,
 און באלד מוט די ערד זיך אַ הייב און אַ פאַל.
 דער מויער ווערט לייכט און פאַרלירט פון זיין וואַג,
 פאַרפּראָפט מיט געשרײַען ווינט אום זיך אַ שטאַק.
 און פּלוצעם — די לופט מוט אַ קנייטש זיך, אַ זען,
 און ס'וואַרפט זיך די זון אין אַ רויכיקער געין.
 זי שטיקט זיך אַ רוימע אין טונקעלן קנויל
 און ווערט אין די פלאמען פאַרבּרענט און פאַרקוילט.

XII

אַן שמענדיקן געשוועב פון ווילדע מייבן,
 און שווער די פּאָווע גאַס זיך יצו דערמאַנען.
 געוויינטע שוין צום שימער פון די שויבן —
 זיי זענען אויף מיין פענצטער אָפּט געשמאַנען.
 זיי פּלעגן וואַרקנדיק פון שלאָף מיך וועקן
 און פּרוּוון מיר באַשיידן די חלומות,
 ס'האָט יעדער פלי געדאַרפט פאַר מיר אַנטפּלעקן
 פון אומרו — די פאַרבאַרגענע מקומות.

זיי האָבן ליב געהאַט, ווי איך, דעם זומער
און זעלטענער — אין שנייען זיך געוווּן.
נאָר ווי די פרייד, פלעגט קיינמאָל נישט פאַרשמומען
דאָס העלע וואָרקעריי אין די קאַרניון.

זיי האָבן ליב געהאַט, ווי איך, די קינדער
און, ווי אין שפּיל, געלאָזט פון זיי זיך יאָגן.
זיי פלעגן, פלינקע, פאַר די הענט פאַרשווינדן,
פון שטאָק צו שטאָק די כלויע בליקן טראָגן.

ווי איך, זיי האָבן גוט געקענט די קראַמפּן,
די שמאָלע פענצטער פון דער פאַוויאַק-תּפּיסה.
נישט איינמאָל האָבן זיי, פון פרייקייט זאַמע,
פאַרטראַכט געשטעלט זיך דאָרט אויף דינע פּיסלעך.

זיי האָבן צו דער שמאָט געבראַכט דעם היכל,
דערפאַר האָט זיי די גאַס צו זיך געמוליעט,
און אָפּגעלאָזט, ווי אַ פרייהייט-הימען —
דערלויבט זיי ווילדע, הפּקדע צו הוּליען.

נאָר איצט, ויען ס'האָבן רושיקע אַוויאַנען
דעם גאַנצן היכל פון דער שמאָט פאַרגומען
און אויסגעהאַנגען פּייערדיקע פּאַנען, —
זיי פליען אויף, געפאַכעמע פון זשומען.

נאָר איידער די סירענעס נעמען פּייפּן,
נאָך איידער עס באווייזט ווער זיך באהאַלטן —
זיי שפּרינגען אָפּ פון ברזק אויף פּליגל שטייפּע
און זוכן-אויף פאַר זיך די מיפּסמע שפּאַלטן.

זיי נראָבן איין די קעפּ, ווי אין :עוויטער,
און וואַרטן שטילע אָפּ די באַמבאָרדירונג.
און יעדער קראַך גייט איבער זיי מיט ציטער,
מיט יעדן הילך זיי קומען אין באַרירונג.

און ווען עס שלאָגן פלאַקערדיקע זיילן,
ווען מענטשן לויפן פון פארשפארטן טויער —
זיי פאלן שנעל צוריק ווי בלינדע פּיילן
און האַפּטלעך ביי אַ ברענענדיקן טויער.

XIII

ווי שווער איז האַלטן אָפּן איצט די אויגן
אַנטקעגן גלי פון העל-צעפלאַמטן שייטער.
די אַעראַפּלאַנען זיינען אָפּגעפלוויגן,
נאָר ס'גייט די שרפה ווייטער אלץ און ווייטער.

עס קער אודאי זיין שוין אַוונט איצטער,
נאָר ווער וועט וווּ אַ שמערן כאַטש דערבליקן?
די פונקען פליען אויף אין אויפרייס-בליצן,
דער רויך וועט אלע שמערן היינט דערשטיקן.

פון דאָך צו דאָך שפּרינגט איבער שנעל דאָס פייער,
הייבט אויף די פּאָן פון רויך און פון בהלה.
די פענצטער רייסן אויף זיך מיט געשרייען
און ברעכן אויס אינדרויסן מיט יללות.

אַ נאָס וויל ראַטעווען זיך צו אַ צווייטער,
די צווייטע לויפט אין וואַנזין צו דער ערשטער.
און מיטאַמאָל — די שמאָט איז פול מיט פליטים,
דער ברוק ליגט שוין פון עלנט אַ באַהערשמער...

מע מראַגט דאָס שטילסטע — ס'ווייסע פון די בעסן;
דאָס שרייענדיקסטע — קינדער אין די מיכער.
די אויגן זוכן וווּ אַ פיצל שטח
פון פייער פריי און פריי פון דער רציחה.

אַ, ניין, דעם הימל האָט מען אָנגעצונדן,
אין ערגעץ איז נישטאָ שוין קיין אנטרינגען.
די פונקען לויפן קנולנדיג און בלינדע,
און אַלץ, וואָס טויג צום ברענגען, זיי געפינען.

און דאָס געשרי, דאָס רעווען פון המונים
וועט ס'ווי קיינער, קיינער נישט דערהערן —
דער חורבן שטייגט צו רוימען אויף מיט שטוינג,
און אים בלויז — אַלע הויכקייטן געהערן!

XIV

ווער זאָגט, אז אונדז האָט שוין דאָס פייער פארשטעלט,
אז ברויט איז נישטאָ און אז וואסער פארפעלט?
געבויגענע הינטער סנאריאדן-געקנאל —
מיר קוקן, ווי ס'בלאָנדזשעט אויף האַרדיץ דער שטראל.
אַ כוואַליע די אנדערע שטערט און פאַריאַגט:
אַ סטאַנציע וווּ נאכט איז, אַ סטאַנציע וווּ ס'מאָגט.
זיי פירן איצט אַלע די הייליקע קריג
אין אינטערפרעטירן בעטהאַווענס מוזיק.

עס שפילט איצטער לאַנדאָן און ס'וויילט זיך פאַריין,
זי ווייזט איבער כוואַליעס די נאקעטע פיס.
גאָך שובערטן האָט זיך פאַרבענקט גאָר די שווייץ
און אונטער דער אויפזיכט פון האק און פון קרייץ —

די אייביקייט ווערט פון בעטהאָווען דערגרייכט!
די פלייט איז קאפּריווע און צערטלט זיך ווייך,
דאָס פירעלע-סאַלאַ גייט בלאַנדזשען אין וואַלד
אויף סטעזשקעלעך שטאַלע הייבט אויף זיך און פאַלט. —

ווער זאָגט, אז מיר זיינען פארשנימן, פארשמעלט,
אַז ברויט איז נישטאָ און אַז וואַסער פאַרפעלט?
הער אויס, ווי עס פירט זיך די הייליקע קריג
אין אינמערפרעמירן בעטהאָווענס מוזיק.
וואָס דרייסטו, דעם ווייזער, וואָס זוכסטו איצט דאָרט?
וויילסטו הערן, ווי ס'מעלדעט אַן ענגלישער לאָרד,
אַז ס'פליט אַן עסקאָדרע באַשיצן די שטאַט,
אַז ס'שווייטט אין דער ריכטונג פון דאנציק דער פלאַט?

אומזיסט — דאָס איז וואַרשע, טמאזשינסקי איצט רערט.
ער דראַט און ער שעלט זיך, ער כעסט זיך און בעט.
צעוואָרפענע לינגן די פלייטן „פער גינט“ —
פאַר לעצטער אוידיציע גענוג איז דער ווינט.
ער ווערט טראַנססירט מיט אַ הייזעריק קול,
פוז פראַגע, ווו ס'ברענט איצט אַ קינדער-שפּיטאַל:
— דערבארעכט זיך, בירגער, ברענגט וואַסער און העלפט,
פון פייער פאַרכאַפט איז דאָס הויז אין דער העלפט! —

נאָר ווער וועט דען איצטער פון ראַדיאָ אַוועק?
פאַרגאַפּט איז דאָס אויג אויפן כוואַליע-געיעג.
און אפשר — דורן דאַנען וועט דונערדיק העל
קיין לאַנדאָן אַ שלאַג-מאַן אַ פייער-שראַפּנעל?

און אפשר וועט ווו דער בעטהאָווען-קאָנצערט,
פון קינדער-געשרייען דאָך ווערן צעשמערט?
נאָר ניין, עס גייט אָן אלץ די הייליקע קריג
אין אינטערפּרעטירן בעטהאָווענס מוזיק.

XV

ווער האָט אונדז געצווונגען, ווער האָט אונדז באפוילן
פאַרטיידיקן ווארשע, די הויפטשטאָט פון פּוילן?
די הערשער — זיי זענען שוין לאַנג דאָך אַנטלאָפּן,
מאָ ווער וועט באַפעלן און ווער וועט באַשטרעפּן?
נאָר מיר, כאָטש מיר גייען אָן פרייד און אָן לידער —
מיר טראָגן ווי וואָפּן די לאַמען, די רידלען.
די ווייבער, וואָס שטייען נאָך ברויט אין די רייען —
זיי שאַקלען אויף אונדז מיט די קעפּ די געטרייע.

ווער האָט אונדז באפוילן? און ווער וועט אונדז דאַנקען?
מיר גייען מיט רידלען אַנטקעגן די מאַנקען!
מיר ווילן מיט גרובנס באַשיצן, פאַרצוימען
דאָס פּוילן פון ווייטע און ליכטיקע טרוימען...
אָוועק איז מאַשטיצקי און בעק דער פאַרעמער —
מיר גייען זיך שלאָגן פאַר פּוילן פון שפּעטער!

האָב איך דען פון די באַריקאָדן געהלומט,
ווען ס'האַט מיין נקמה געשווירן באַצאָלן...
נאָר ס'זענען די שולדיקע פריער אַנטלאָפּן,
און אונדז ווייזט מען אָן אויף אַ פעלד מיט קאַרטאָפּל:
— האָט דאָ, אין דעם גרינס וואָלט איר שנעל זיך באַהאַלטן,
ווען ס'וועט פון דעם הימל דער שונא אַ פאַל מאַן.

אַט ווערן די הענט אונדז מיט גבורה געלאָרן.
מיר גראָבן זיך איין אינעם שטייניקן באָרן
מיר הייבן די רידלעך דעם הימל אנטקעגן,
צוריק פאַלט אין פנים אַ זאמדיקער רעגן. —
ס'וואַלט גוט געווען איצטער די זון צו פארשימין,
זי זאָל מער די בלויקייט פון רוימען נישט הימל.

איך וויש זיך דעם שוויים פון פארלאַפּענעם פנים,
איך קוק זיך ארום און איך וויל איצט דערקאָנען
די ערד, וואָס איז נעכטן נאָך רואיק געלעגן
אַ גאַנצע — אַנטקעגן דער זון און דעם רעגן,
און ס'האַבן די שוואַלכן, די זשאַבעס, די פליגן
געזונגען אינאיינעם אַ פרידלעכן ניגון. —

איך הייב אויף דעם קאָפּ און הער איין זיך אין זשומען
מע ווארפט שוין די רידלעך — זיי קומען, זיי קומען!
דער הימל אויף צווייען, אויף דרייען צעפאלט זיך,
און עמעץ באַפעלט אונדז: באַהאַלט זיך, באַהאַלט זיך!

איך טוליע זיך איין אין די ליכטיקע גראָזן:
וואו האָב איך דאָ ערגעץ מיין יונגט געלאָזן?
אַ, ערד, זאָל מיך אָפּהימלן איצטער דיין אַטעם,
אַ, זאפּ מיך אין זיך אזוי לייכט ווי אַ שאַטן!
די לופט איז אַ שונא, דער הימל איז פייער,
נאָר דו ביסט אַ שמוסע און דיר בין איך טייער! —

געענדיקט דער אַנפלי, ס'איז נאָך דעם אליאָרעם —
צו ווארשע, צום צענטער לויפט איצט די געפאר אָן.

און דאָ, קעגן מיר פון דעם דאָרף דעם נישט ווייטן,
געבליבן איז שטיין אַ פארוואַלקנטער שייטער,
און ס'קרייזן ארום דאָרט די טויבן אין סטייעס,
ווי ס'זאָלט זיי צום פליען געפאַכעט דאָס פייער...

XVI

און פלוצונג — דער רוים ווערט צערודערט, פארטויבט,
און ס'ליגט דער שאַסיי אין אַ וואַלקן פון שטויב.

איז געפֿל, געכויגן, ווי אונטער אַ ווינט —
איך זע, ווי אַ מתנה אַנטלויפט און פארשווינדט.

מיר ווארפן די רידלען אַוועק אויפן גראָז
און פאלן אריין אין צעקלאַפטן אַבאָז.

דער פראַנט איז געבראַכן, און ס'לויפט די ארטיי,
פארפלאַנטערט אין אייגענעם ווילדן געשריי.

פון הינטן איז אלץ שוין פארטעקט און פארגרויט —
עס יאָנט אויף אַ וואַלקן דער שונא, דער טויט.

נאָר וועמען וועט העלפן דער שנעלסטער גאלאָפּ?
דער וועג איז מיט פורן פארלייגט און פארשטאַפט.

— עך, הינטישע זין, גיט אונדז שנעלער דעם וועג
און לאָזט אונדז דערלויפן דעם לעצטן געיעג!

אַ ראָד ברעכט זיך אויס און לויפט אָפּ אין דער קרום,
דער טרייבער טרייבט ווייטער, ער קוקט זיך נישט אום.

אַ זעלנער לאָזט איבער זיין ביקס אויף דער ערד
און זאָמלט זיך אויף אַ פארלוירענעם פּערה.

און — אָט איז שוין ווארשע און אָט איז די בריק —
נאָר אלץ שמעלט זיך אָפּ מיט אַ זעץ אויף צוריק.

די פערד הייבן אויף די צעיושעמע קעפ,
און ספויקן די הערצער מיט בולטע קלעפ.
א רגע — דער אַמעס שמעלט אָפ זיך פארווירט:
— די בריק איז צום אויפרייס געגרייט און מינירט!

XVII

פאר ברענגען פון הימל דאָס פייער —
צום פעלדז איז געשמידט פּראָמעטיי.
פאַר ליכט און פאר ווארעמקייט טרייער
געשמראָפט האָט מען אים — איך פארשטיי.

נאָר איצמער איך ברענג מייע לידער
אליין אויפן אויטאָ-דא-פע
און זע, ווי די ארתיות זידן
און לויפן פון פייער אפער.

ווי גוט וואָלט געווען, ווען דאָס ווייסן
די לידער, וואָס ווערן איצט שוואַרץ:
זיי וואָלטן, צעגלימע און הייסע
געקומען צוריק אין מיין האַרץ.

ווי גוט וואָלט געווען, ווען עס קענען
די ווערטער פארשטיין איצט מיין בליק:
זיי וואָלטן אינמיטן דעם ברענען
געוואָרן צו טרערן צוריק.

XVIII

מיין אויג איז פון שרפה פארבלענדט,
פון ווייטיק פארקנוילט איז דאָס האַרץ.
און דאָך — עס באוועגן זיך הענט
צום טאַקט פון אַ נאָענטן מאַרש.

ס'האָט ווער ווו געכאפט אין געהיים
די כוואליע פון מאַסקווע, געהערט:
עס גייט צו מיין פוילישער היים
די גרויסע, די רוסישע ערד!

די שרעק פאלט אַרונטער פון גוף
און ווערט אינעם פייער צו אַש.
כ'הער איין זיך: מיין נאָמען מע רופט
אינמיטן פון תורכן און רעש.

עס ענטפערט מיין יעדער פארלאנג:
— פאַרצן אַזא איינער — פאַרצן!
ס'איז גרייט אין זיין הארצן שוין לאנג
דער מונטערער פרייהייט-געזאַנג.

געשווירן האָט ער ביי זיין בלוט,
ביי יעדער באגייסטערטער טרער:
זיין דראנג וועט נישט ווערן בארוט,
און זאָט וועט נישט זיין זיין באַנער —

בין סוועט אים די רויטע ארמיי
נישט נעמען אין גאנג מיט זיך מיט;
באַרוישן זיין בלוטיק געשריי
מיט פלאַמער פון פאַן און פון ליד.

XIX

אַ גאַנצן מאַג האָב איך געזוכט
דעם וועג, וואָס פירט ארויס פון פּלאַנמער,
געלאָפן פון דעם שמאַט-גערוד,
וואָס האָט איצט בלוין אין טויט דערמאָנט סיר.

נאָר ס'איז דער טויט פון אומעמום
אַנטקענן מיר אין רויש גענאַנגען,
און אַלע וועגן מיר ארום
פאַרשטעלט מיט רויכיקע פאַרהאַנגען.

נאָר איצט, ווען ס'ליגט די שטאַט אָן ליכט —
ברענט שאַרף און בולט יעדער שטערן.
זיי ווערן שווערער אין געוויכט,
און לייכטן פריש, ווי ערשטע טרערן. —

אַט איז די שטאַט. ס'איז שוואַרץ און שמיל,
און אַלע הייזער — אין איין שטאַטן.
איך זע נישט קיינעם, נאָר איך פיל
פון אַ מיליאָן דעם הייסן אַטעם.

XX

פון זעקס אינדערפרי ביז אין טיפן פארנאכט
אָן אַפּשטעל, אָן אויפהער די לופט האָט געקראכט.
די פליער — אין טשאַטעם פונאנדערגעטיילט —
זיי האָבן די הייזער גענוי שוין געציילט.

עס שווייגט די זעניט-ארטילעריע, ס'איז שמיל,
און וואַרשע ליגט הפקר און פריי אויפן ציל.

די באַמבעס, וואָס פאלן, פארשיט מען מיט זאמד,
נאָר ס'ווערן די ראַגן פארוויקלט אין פלאם.

מע ברענט אויס די גאסן אַ ריי נאָך אַ ריי,
מע שטיקט אויס די הויפן מיט רויך און געשריי.

פון טויער צו טויער, מיט פעק אין די הענט —
עס לויפן המונים, נאָר אומעמום ברענט.

ביי יעשוועדן אָנפלי מע קאָרטשעט זיך איין —
 מע וויל אויף אַ רגע בלויז אויפהערן זיין.
 מע וויל אויף אַ ווייל כאַמיש נישט ווערן געהערט,
 נאָר בלייבן, נאָר בלייבן אזוי ווי די ערד.
 דער מאַג איז אַ פרעמדער, אַ שונא — די שיין,
 דער מויער איז מער נישט קיין שוין און קיין פריינט.
 צו טונקלקייט האַפט יעדער איינער און רופט:
 ס'וועט אפשר די נאכט זיין אַ שוין פארן גוף. —
 פון זעקס אינדערפרי ביז אין שפעטן פארנאכט —
 אַן אַפשמעל, אַן אויפהער די לופט האַט געקראכט.

XXI

שוועסטער מייענע!

ווען ס'האַט אונדז דער מויער פארשאַטן,
 ביסמו אין געשרייען פאַרשוונדן.
 נאָר ווען ס'איז דער שטויב אָפגעטראָטן —
 געווען איז דיין פנים אין ווונדן.

דער היכל גענומען האַט ברענען,
 די זון האַט אין רויכן געלומיקט,
 און שווער איז געווען דיך דערקענען,
 ווען ס'האַבן די אויגן געבלומיקט.

דער פליער איז אלץ נישט פארפלוין,
 געזוכט נאָך אַן אָרט, וווּ אַ פאל מאַגן,
 מיט רעשט פון דיין בלוט און געבויגן —
 מיר לויפן זיך ווידער באהאלטן.

איך פיר דיך צוועק אין א ווינקל
און וויקל דיין פנים אין מיכער,
דער שטרעם פון דיין בלוט איז א פלינקער
און לויפט אָן אלץ קוועליקער, גיכער.

נאָר מער נאָך פון אלעם דערשרעקט מיר,
וואָס דו פילסט כמעט שוין קיין פחד.
באלד וועסטו, א בלוטיק-פארפלעקטע,
אנטקעגן דעם טויט זיך צעלאַכן...

XXII

מיר-און-טויער צוגעמאכט,
אלע פענצטער גלאַצן בלינד —
פון די טרעפּ, אינמיטן נאכט
גיט א טאַטע מיט זיין קינד.

אין דעם פאלטן איינגעדעקט,
נישט דערחלומט ביזן סוף —
טראַגט דער טאַטע מיט די שרעק,
טראַגט זיין קינד אינמיטן שלאָף.

מאַכט זיך אויף א קעלער-מיר —
גוף אויף גוף צונויפגעשפּאַרט.
קיינער גיט זיך נישט קיין ריר,
ווי מען וואַלט אויף זיי געווארט.

אין איין שאַטן איינגעהילט,
האנט צו האנט און קאַפּ צו קאַפּ,
זיצט מען און מע אַמעכט שטיל
און מע ווארט אויף עפעס אָפּ.

פלוצעם — ווי עס וואָלט אַ ווינט
אַפגעריסן ווו אַ דאָך
און מיט אימפעט אים געשווינד
צו דער ערד אַראָפגעקראכט, —

גיבן שאַטנס זיך אַ שטעל,
און דער קעלער ווערט צו קליין;
אַרט — צו ווייניק, לופט פארפעלט
פאַר אַ קינדעריש געוויין.

— טאַטע, טאַטע, זאָג מיר ווו —
ווו די מאמע איז אַוועק?
— קינד מיינס, קינד מיינס, לאָז צורוי, —
איז אַ ווייטן, ווייטן וועג.

דאַרט, ווו סיענדיקט זיך די וועלט,
דאַרט, ווו ס'ברענט דער הימל רויט,
האַט דיין מאמע זיך געשמעלט
אין אַ לאַנגער ריי נאָך ברויט.

— טאַטע, טאַטע, הער מע פאַרט,
הער, מע לויפט, הער, מע שרייט.
— קינד מיינס, ליג איין אויף אַן אַרט,
זיכער לויפט מען ערגעץ ווייט... —

נאָר דאָס וואָרט בלייבט שטיין אין קעל,
און דער דיל שפרינגט האסטיק אָפּ,
פון די ווענט פאלט דריבנע שנעל
שטיקלעכווייז דער טינק אַראָפּ.

— טאמע, טאמע, כ'וויל נישט, ניין!
טאמע, טאמע, כ'וויל נישט מער!
צו דער מאמען לאמיר ניין
און זי ברענגען דאָ אַהער!

— אוי, דו שלעכטער, אוי, דו קינד,
ווער קאָן איצט אין גאס אַרויס?
הערסט דען נישט, אז אויך דער ווינט
זוכט דערשראָקן זיך אַ הויז? —

מיטאַמאָל ווערט אלץ פאַרמייכט,
שאַטנס מיטן זיך צונויף,
פינצטער. שטיקנדיקער שטויב.
עמעצנס אַ שטימ: „אַנטלויף!“ —

און די מאמע מיט אַ ברויט
קומען וועט אהיים צוריק
און דערזען, ווי ס'האַט דער טויט
מאָן און קינד צונויפגעדריקט.

XXIII

אז טויזנטער לינג געקוילעט,
איז ווער וועט זיי ברענגען צו קבורה?
וואו נעמט מען פאר זיי אַ בית-עולם,
צום פירן וואו נעמט מען זיי פורן?

עס שפרינגען די וועגעלעך קליינע,
באַגלייט פון אַ בלייענעם האַגל.
דאָרט ווערן די טויטע געביינען
מיט טויטן מיט נייע געשלאָגן.

באדעקמע מיט גרויע כאלאמן —
זיי ווערן געשמופט פון באגלייטער,
וואָס איילן זיך שנעל זיי באשטאַמן,
נאָך איידער דער טויט קומט אַ צווייט מאָל...

דער הימל דער גומער, צעכלויטער,
וועט זיכער דאקעגן נישט האָבן,
מע זאָל אויף דערווילע די טויטע
אין שמאַטישע גערטלעך באגראָבן. —

ווען האָבן די וואַרשעווער בוימער
פון זאכן אזעלכע געהלומט?
און ווען האָט אַ פּרילינג אין טרוימען
אַ צוקונפט אזא זיי געמאַלן?

נייגעריק קוקן די צווייגן:
מע גרייט צווישן שמאַמען די קברים;
זיי וואַרטן אָפּ רואיק און שווייגן:
מע דעקט אויף די וואַרצלען די קלאַרע

באלד וועלן זיי דאָרטן דערפילן
די נייע אומהיימלעכע שכנים:
באלד וועט מען מיט לאַפעמעס קילע
פאַרשימן די מענטשלעכע ביינער...

XXIV

אַ מאָגן איז צום אָפּגרונט אַראָפּ
און ס'אַמעטט די נאכט מיט דערוואַרטונג.
אַ וועמען זשע ווארט זי איצט אָפּ
מיט פענצטער און מירן פאַרשפאַרמע?

דער גרילץ פונעם שליסל אין שלאָם
ווערט שנעל אינעם חושך פארזונקען.
נאָר ערנעץ-ווי גיט נאָך אַ שאַם
די שרפה אין קנוילן פון פונקען.

דער הימל ווערט ווידער דאן שנעל
מיט שיין אומגעריכטן באַלויכטן,
און ס'הייבט מיט געבליבענער העלפט
דער שטאַט-סילוועט אָן צו טויכן.

אויף שויכן גייט אויף דאָס געוויג
פון שאַטן און חלב'נעם ליכטל,
עס פרוווט דאָרטן עמעץ זיין גליק —
זיין היים די צעשמערטע פאריכטן.

און איינער מיט טונקעלע הענט
האַט זיך אין דער פינצטער פארפלאַנטערט:
אינמיטן דעם רייסן אַ פרענט
האַט ער אין דעם פחד דערמאָנט זיך.

אין חלל רייסט-אָפּ זיך אַ שטים
און ווערט ווי פארלוירן אין פרעגן.
נאָר ס'איז נישט די שטילקייט געשמיסט
צו ענטפערן איצט אויף דער רנע.

זי ווארט אָפּ אַ טונקעלע וויל
און ווערט, ווי אין לויער, פארזונקען,
ביוואנען עס גייט אויף אַ זייל,
אַ פרישער — אין קנוילן פון פונקען.

ווי נומ איז די שטילקייט די ליבע!
ווי נומ איז די רו פארן לעבן!
צי זענען מיר איבערגעבליבן
דעם שונא זיך אונטערצוגעבן?

דערווייל איז די שטאָט נאָך אַ פרייע
און וויל נישט קיין מאכט אָנערקענען;
אינגאנצן געהער זי דעם פייער
און וויל ביון סוף נאָך דערברענען.

נאָר ס'הוילעט דער גרויל אַ באַפרייטער —
אין ווילדן געוויין און געיאָמער,
איצט קאָן אַ געשריי מאָן אין ווייטיק
די טענה צו נאָט פון נקמה.

איצט קאָן מען די טויטע באַקלאָגן
און שלוכצן מיט אמתע טרערן;
דעם אומגליק וועט קיינער נישט יאָגן,
און וויינען — וועט קיינער נישט שמערן.

וואָס זוכן משוגענע פינגער
אין פייער און צווישן רואינען?
וועט ווערן דעם לעבן דען גרינגער,
אַז מעט שוין די טויטע געפינען?

די נאָענטע דארף מען באוויינען,
פאָרוויקלען אין שוואַרצע געוואַנטן,
די קברים — פאַרדעקן מיט שמיינער —
אויף אייביק, אויף אייביק באהאלטן...

XXVI

דורך טריומף-טויערן פון העלן פייער
 עם קומען אָן סאַלדאַטן מיט מוזיק.
 אויף יעדער הורבה ווערט אויפסניי געפייערט
 דער שנעל-דערגרייכטער גלענצנדיקער זיג.

ווי רויכיקע און ווינטיקע פאקעלן,
 זיי טראָגן שטיקער פון האַרסט-וועסעל-ליד.
 פון דעם געזאנג, פון זייערע באפעלן
 דאָס אויער ווערט פארגאַסן, אָפגעברייט.

זיי פאָרן דורך אויף אלע מאָרד-מכשירים
 און שיטן אויס מיט קלינגעריי די שרעק;
 דער פחד קלאפט אין די פאַרמאַכטע טירן
 און אויף די שויבן לייגט ער זיך אַוועק.

די שמאָט טראָגט זיי אַנטקעגן פייער-בלומען
 און לאַזונגען געשריבענע מיט בראַנד,
 די קופעס איינגעוואַרפענע מהומה —
 זיי וואַכן איצטער ווי אַן ערן-וואַנט.

און באלד גייט אויף, מיט פרעמדקייט און גערודער,
 אַ שאַרפע און אַן אָפגעהאַקטע שפראַך.
 אַ יעדע פראַזע הייבט זי אָן מיט „יודע“
 און ענדיקט מיט אַ הווקדיקן לאַך.

ביי יעדן וואָרט — דאָס בלוט ווערט שנעל אַנטלאָפן
 און בלייבט אין האַרץ פאַרגליווערט, אָפגעקילט.
 אין יעדער קלאַנג איז גרייט מיט טויט באַשמראַפן,
 איז שמענדיק אָנגעשאַרפט און גוט געצילט.

דאָס איז די שפראך פון אומקום און פון שוידער —
אין יעדן רוף פארשטעקט א מעסער זיצט;
די לופט אין שטיקער גוואלטיקט זי און הוידעט:
„א, ווען דאָס יודען-בלוט פון מעסער שפריצט!“

XXVII

די ערד איז פארטויבט, און עם רוישן האַרמאַטן אויף
ווייטע שאַסייען,
און משאַמעס וואַראַנעס — זיי קרייזן ארום אין די קנולן
פון רויך און געשרייען.

ערשט נעכטן בין איך פון מיין הימשטאַט אַרויס,
גענומען אַ העמד און אַ ברויט אויפן וועג.
עס האָט דאָרט נאָך ערגעץ געטליעט אַ הויז
צום זכר פון בלוטיק פארגאנגענע טעג.
געיאָגט האָט אין פנים אַ שטויביקע היץ,
דער ברוק איז געלעגן צעמישט מיט דער ערד;
געלאַכט האָט דער טויט אינעם ציינער-געקריץ
פון איבערגעלאָזטע צעשאַסענע פערד.
אינמיטן דער גאס, מיטן קאַפּ אויף אַ שינע,
מיט צייטונגס-פאַפּיר פאַרהילט און פאַרדעקט,
איז עמעץ געשלאָפן זיין מיתה-משונה
פון קיינעם געשטערט און פון קיינעם געוועקט.

די ערד איז פארטויבט און עם רוישן האַרמאַטן אויף
ווייטע שאַסייען,
און משאַמעס וואַראַנעס — זיי קרייזן ארום אין די קנולן
פון רויך און געשרייען.

ערשט נעכטן האָב איך אין מיין הייסשטאָט געלאָזט
מיין יונגט פארשטאָטן פון ציגל און שטיין;
דעם מאַמנס מצבה, וואָס טרינקט זיך אין גראָן,
די מאַמע, וואָס טרינקט זיך אין שטילן געוויין.
זי האָט זיך צום וועג פון איר זון נישט פאַרגרייט
מיט תפילה אויף ליפן, צום היכל געווענדט;
זי האָט אים אַפילו קיין טראָט נישט כאַנגלייט,
נאָר זיצן געבליבן — פאַרבראַכן די הענט.

די ערד איז פארטויבט, און עס רוישן האַרמאטן אויף
ווייטע שאַסיען,
און טשאַטעס וואָראַנעס — זיי קרייזן ארום אין די קנולן
פון רויך און געשרייען.

איך קען דאָך די נאסן פון לאנג שוין, פון לאַנג,
ס'געדענקט נאָך די שטאָט מיינע קינדערשע טריט,
נאָר איצט איז אַ פרעמד כוליגאניש געזאנג
מיט דייטשישע שטיוול אַריין אין געמיט...
עס ליגן די ראַגן פארשטאָטן, פאַרבעקט,
אַ ברודיקער באַנד איז דער האַרבסטיקער רוים.
עס לעשט זיך די שטאָט, ווי אַ ווונדיקער פלעק,
פאַרציט זיך מיט רויך, ווי מיט אייטער און שוים.
און איך כאַפּ זיך אָן איצט אין עק פון שאַסיי,
אַזוי ווי אין עק פון אַ שווימענדיק ברעט, —
דאָס איז דאָך דער איינציקער וועג, וואָס איז פריי, —
און פירן וועט ער צו סאָויעטישע שמעט!

די ערד איז פארטויבט, און עס רוישן האַרמאטן אויף
ווייטע שאַסיען,
און טשאַטעס וואָראַנעס — זיי קרייזן ארום אין די קנולן
פון רויך און געשרייען.

דורך שאפן אין שיין

* * *

לינט דער האַריוואַנט אין גרויען קלעם,
און אַ נעפל דעקט די פעלדער צו.
אין דער ווייטקייט ניי איך און פארנעם
און זאפ אַרײַן אין זיך די בלייבע רױ.

אויף די וויעס קלעפט נאָך אַלץ דער שמויב,
אויף מיין פנים בלויט די נשרף-פאַרב.
און דער רוים איז נאָך פון רויש פאַרטויבט,
און די לופט איז טרויעריק און האַרב.

און אין וואַרשע ברענט דער לעצטער שייטער:
איבער תורבות שפאַנט מיין מאַמע שמום. —
דאָ, אַנטקעגן מיר, אַ רויטער רייטער
נעמט מיט זיין גאַלאַפּ די ערד אַרום.

רויטער רייטער, שמעל נישט אָפּ דיין פערד,
שפאַן אים אָן צום סאַמע שנעלסטן פלי!
אויב מיין מאַמען איז אַ גרום באַשערט —
זאָל זי אים באַקומען אינדערפרי.

טרעפן וועסטו צו מיין מאַמעס מיר
נאָך דעם שמילן ריח פון דער נויט. —
רויטער רייטער, נעם שוין מיט פאַר איר
נעם פאַר איינוועגס אַ סאָוויעטיש ברויט!

זאָגן זאָלסטו: אין דער שטילער שעה,
ווען איך בין געקומען אין דיין לאַנד,
כ׳האַב געדענקט, אַז זי איז נאָך נישט דאָ,
אַז אויף תורבות וואָגלט זי און שפאַנט.

איר בין דא

ווען מיין היימשפאט האט געברענט,
לעשן האט געקענט דער רעגן.
איז קיין רעגן נישט געווען,
האָב איך זיך מיט היים געזעננט.

איצטער איז דאָס אַלץ שוין ווייט,
ס'נעפלען לאַנגע קילאַמעטערס.
פליט פון דאָרט אַ קראָ און שרייט:
ס'פאלן געלע-לאַטע-בלעטער!

קליינע יידן איינגעבויגן,
מראַנגן זיי מיט זיך אַוועק.
קליינע יידן — אַנשטאַט אויגן,
טיפע לעכער פול מיט שרעק. —

איך בין דאָ. כ'האָב מיין געזאַנג
אַפגעראַטעוועט פאַר ערד.
אַ פענדעלע אַ רויטס פון טאַנק
האַט מיין שמילע שטים דערהערט.

זאָל זיך שטאַרקן דאָס גערויש,
זאָל צעוויקלען זיך די קייט! —
דער טאַנקיסט, וואָס זיצט אין קויש,
פירט אַוועק אויך מייע רייד.

ווען ער וועט די גרויסע וועלט
נעמען אויף זיין וויקל-שנור,
זאל אין נאנג נישט זיין פארפעלט
אויך פון מיר דער שפור.

ביאליסטאָק 1939

זיי ווידער באגריסט

זיי ווידער און ווידער באגריסט,
אָ, ערד! פון דיין טייל, וואָס איז וויסט,
פון דאָרט, ווו צום ערשטן געשטעלט
איך האָב זיך אין מיט פון דער וועלט,
פון דאָרט, ווו איך האָב דעם ארום
באפוילן צו הערן מיך שמוס —
פון דאָרטן קום איך איצט אהער,
אָ, גאסטפריינטלעך-רוסישע ערד!

זיי ווידער און ווידער באגריסט!
דאָס איז נישט געוועזן אומזיסט,
אויב ס'האָט אמאָל דאָרטן מיין שפראך
געקרימט זיך, ווען איך האָב געלאכט...
אויב ס'האָב דאָרט דעם שטורעם פארשלעפט
אין שטייג פון בוין ליד און פארקלעפט, —
ס'האָט דאָך זיך געריסן דער בליץ
נישט איין מאָל דורך ציינער-געקריץ...

זיי ווידער און ווידער באגריסט!
דאָס אליין, וואָס מיך קרענקט און פארדריסט,
זאָל מליען דאָרט ערגעץ אין קויל.
זיי רואיק, פארקריצט האָט דער גרויל
א יעטוועדן שפור פון געוויין
מיט שוידער אדורכן געביין.
דאָס וועט זיך אמאָל אין מיין בליק
צעגליען, — ס'וועט קומען צוריק...

זיי ווידער און ווידער באגריסט
אַ ערד! איך שמעל ווידער די פים
אויף שווארצען און זיכערן גרונט.
ביין עבר, אזוי ווי א וונד
זאל ברענען, אזוי ווי ער ברענט!
א שאַד, — נאָר עס איז נישט פארלענדט
ביין ערשמע באוועגונג — דער דראַנג,
פון אים ב'הייב אָן ווידער ביין נאָנג.

ביאליסטאָק, 1939.

לעצטע וואנדערונג

דעם הלום איז שווער צו געטרויען,
און דאך זע איך פשוט און פראַסם:
דעם פריילינג אין גרינעם און בלויען
סאָלט מיר אויף שויבן דער פראַסם.

כ'בין מאַקע אין צימער פאַרמאַכט,
און ס'הייטן געטריי מיך די ווענט.
נאָר איצטער אינמיטן דער נאַכט,
איצט טריפן מיט גליק סיינע הענט.

כ'האַב היינט ערשט באַגלייט אינעם גאַנג,
אַ כּוּחַה מיט גרויען געפּעק.
דער צוג האָט געצויגן זיך לאַנג,
נאָר קורץ איז געוועזן דער וועג.

אַ לאַזונג אויף רויטן געוואַנט
באַלויכטן האָט טונקעלע קעפּ.
און ס'האַבן די טריט מיך דערמאַנט:
מיין האַרץ גיט צו-האַסטיקע קלעפּ. —

מיין אויג האָט גענוג שוין דעם וואַנדער,
דעם יאַמער און שמרויכלונג פון טריט.
נאָר איצט איז געוואָרן פאַרוואַנדלט
דער וואַגל — אין סאַרש און אין ליד.

זיי גייען צו פינף אין א ריי
מיט לאַזונג אויף רוימן געוואנט.
און ס'שמעלצט זיך דער פראַסמ פון געשריי:
— זאָל לעבן דער ראטנפארבאנד!

עס ווארט שוין אויף זיי וווּ אַ צוג,
וואָס וועט זיי צעפירן אויף ערד.
דער צוג וועט אַ פייף-טאָן: גענוג!
און אַלץ וואָס געווען — ווערט צעשמערט. — —

אַ, יוגנט, אויף סמאָטשע פארבלימע —
וועסט בלייבן אויף אייביק אנטשוויגן!
ס'וועט מער זיך נישט דרייען די פלימע
מיט יאָסעלע ראָזענבלאטס ניגון.

כ'האַב היינט אין אַ פעקעלע גרוי
דערקענט דיך אין פליטים-געפעק.
איצט פירט שוין דער צוג דיך ארויס
אויף פרייען, אויף אָפענעם וועג.

און איצט בין איך פריי און אליין,
און שרייב אזוי פשוט און פראַסמ:
דעם פריילינג אין ליכטיקסטער שיין
סאָלט מיר אויף שויבן דער פראַסמ.

ביאליסטאָק, 1939.

דערמאנונג

דעם מאָג צווישן ווייסע מעת-לעתן
האָט שניי זיך געפרווט צו פארווייען.
נאָר קיינמאָל וועל איך נישט פארגעסן
אַקמאַכער געפייערט אין צווייען.

דער ראַדיאָ אויף מאַסקווע געשמעלט,
און ס'ציטערט מיין האנט אויפן קנאַפּ.
אַ דריק, און ס'איז אָפן די וועלט
פאַר מיר, פאַר דיין ליכטיקן קאַפּ.

ביסט נאָרוואַס געקומען פון תּפּיסה
מיט אונטערגעשלאָגענע נירן.
דיין מויל-שניט איז אלץ נאָך פאַרכיסן,
און פלייסט זיך אַ שמויכל צעפירן.

נאָר דאָ גייט איצט אויף אַ גערויש
און טרייסלט די שטיינערנע ווענט,
און פּלוצים ווערט אלץ ווי פאַרטוישט,
פאַרגאַסן פון ליכט און פאַרבלענדט.

מיר קומען ארויס אויפן פּלאץ
אינמיטן דעם זינגען אַ ליד,
מיט שלייפעלעך רוימע אין לאַץ,
מיט מוט און מיט פעסטקייט אין טריט.

מיר האלטן זיך אָן ביי די הענט
מיר האלטן זיך אָן אין געזאנג.
מיר לאָזן דאָ צווישן די ווענט
אָדורכדעפילירן אַ טאנק.

אַ זע, עס צערקט זיך די גאס,
און שווינגנדיק גרייט ליגט דער שניי.
ס'וועט קומען צו אונדז באלד אַ גאָסט:
לענין פון מאַוזאָלי!

די ברעמען פארקוועמטט אין דער קרום,
אין רעדן איז אָפּן זיין מויל.
ער עפנט זיין פויסט, ווי אַ בלום,
און קלעמט זי צוריק אין אַ קנויל.

זיין קול ווערט באגלייט אין דער ווייט
פון רויטער ארטייער-מוזיק;
ער רעדט, און זיין רעדן באטייט:
אַקטאַבער איז זיג נאָך אַ זיג!

ס'ווערט שטילער, און ס'טראַנגט ווער אַוועק
די כוואַליע פון אונדזער געהער.
דער שניי ווערט פון שאַטן פארפלעקט —
ס'איז אַוונט. ס'איז טונקל. ס'איז שווער.

נאָר ערגעץ דאָרט גייט דער גאלאָפּ,
געפירט פון אַ רויטן מאַרשאַל.
און ס'שפילט אויס מיין האנט אויפן קנאָפּ
דעם „אינטערנאַציאָנאַל“.

ביאליסטאָק, 1939.

די ערד

דו לויפסט אזוי לייכט מיט דיין משא,
מיין ליכטיקע ערד.
בלויז איך, מיט מיין יידישער ראסע —
איך האָב דיך באשווערט.

האַסטו ביי מיין יעדן מאָל קומען
אינגאנצן געציטערט.
באפוילן די פייגל צו שמומען,
צו שרייען — געוויטער.

דער ווינט האָט די ביימער געכויגן
אזועק פון מיין בליק.
אַהין איז דער פּרילינג געפלויגן
אינאיינעם מיט גליק.

מיט זון האָט געוואסט מיר צו שיידן
מיר לאָזן דעם שאַטן.
און דו האָסט געהיט אַ נן-עדן,
וואָס איז מיר פּאַרבאַטן.

דער ים האָט דערזען נאָר מיין פנים
און נעלם געוואָרן.
אַפילו די בלייכע לבנה
האַט רויט זיך געצאָרנט.

אין אומגליק האָב איך דיך געשאַלטן
מיט פלאַמיקער שריפּט.
און זינגענדיק — זינקען געהאַלפּן
די אייגענע שיף.

טאָ וואָס איז געשען דיר אַצינדערט,
מיין ליכטיקע ערד?
און וואָס האָט געטראָפּן דעם ווינט דען,
וואָס לויפט נאָר פאַרקערט?

פאַרוואָס קומען צריק אַלע פייגל
און טראָגן מיר ליד?
פאַרוואָס איז דיין שניי אויך מיר אייגן
און שטעקט איצט מיט צווייט?

דער ים אויפן לאַנד וויל אַ גיי-טאַן
מיט זילבערנעם שוים.
אויך ער וויל דערשפּירן מיין ווייטיק
און טרעפּן מיין טרוים.

דו וואַרטסט אויף צו ווערן צעאַקערט
פון מיר אין מיין גאַנג. —
אַ ערד, איך גיי איצט אין אַטאַקע
אויף דיר מיט געזאַנג!

ביאליסטאָק, 1941.

באַפרייט

פון פראַסט איז מיין אַטעם איצט ווייס
נאָר וויל איך — געשעט באַלד אַ נס:
אינמיטן פון שנייען און אייז
וועט בליען דער בלוילעכער בעז.

דאָס פעלד וועט פאראיען זיך גרין.
דער וואַלד וועט מיט פייגל אַוועק.
דער טייד, ווי אַ גאַלדענע שפּין,
וועט כאַפּן דעם גראַזיקן ברעג.

דער הימל וועט בלוי זיין און פריי,
די ווייט וועט זיך אַפּרוקן העל.
דאָס לעבן וועט אויפגיין אויפסניי
און וואַרטן ביי מיר אויף באַפעל.

אַ טעג, וואָס מיין פרייד האָט פארפעלט,
איך רוף אייך פון עבר ארויס!
איך גיב אייך צוריק איצט די וועלט:
מיין לאַנד אין זיין ליכטיקער גרייס.

נישטאָ מער קיין טונקעלע זעג
פון קראַטן אויף פינצטערער צעל.
עס זענען איצט מיינע די טעג,
און כ'טו מיט זיי, וואָס מיר געפעלט.

נישטאָ מער קיין היצלישע שטריןק
וואָס ציט זיך צו ווערן מיין ליד.
מיין שמים וועט נישט ווערן דערשטיקט,
דער הימל באשירמט מיך און היט.

די וועלט ליגט פאַר מיר אינדערברייט,
און וויל, איך זאָל ווערן דערהערט. —
די רוימע ארמיי האָט באפרייט,
מיר אָפגעגעבן די ערד.

ביאליסטאָק, 1939

יאנואר

דאָרט אונטער די קרייצן, אין פינצטערע קברים,
דאָרט ליגן די מאַמעס און קריצן די ציין:
עס גייען די זין איצט מיט ביקסן אויף אַרעמס
דורך ברענענדע דערפער און קינדער-געוויין.

עס ליגן די וועגן אין שטויב און כהלה,
עס מישט זיך די שוואַרצערד מיט בלוט אויף שאַסיי.
די לופט ווערט דערוואַרגן פון רויך און יללה,
און פורלעך אנטלויפן מיט פרויען-געשריי. —

אויך מיך האָט דער טויט שוין געפרוּווט וווּ אַ זוך-טאָן.
מיין קאָפּ מיט זיין טונקעלן שאַטן באדעקט.
עס האָט אַן אוויאַן וווּ מיין לעבן דערניוכעט,
געקרייזט און מיין אַמעם דערשמעקט.

כ'האָב איבערגעלאָזן די הייזער אין פלאמען,
צעוואַרפענע ראַגן, צעשינדענע פּערד.
געקומען בין איך זיך פון חורבן פארצאמען
מיט שמילער ווייסרוסישער ערד.

דער שניי לייגט זיך קיל אויף צעגליטן זכרון,
און אַלץ ווערט באַרואיקט און אַלץ ווערט געשטילט.
מיין בליק ווערט געלייטערט. אַלץ העלער און קלאַרער
איצט שיינט פון מיין וואנט לענינס בילד.

ער זיצט אויף דער „פראוודע“ אריבערגעכויגן,
דאָס בלאַט אין די ליכטיקע פינגער פארדריקט.
אַ, טייערער אילימטש, הייב אויף דינע אויגן
אַ וויילע און שענק מיר אַ בליק!

אַ, טייערער אילימטש, כויל הערן דײַך ריידן,
ווי סמאלין געהערט האָט דײַך קלאָר.
פאַרוואָס זאָל דער טויט דײַך מיט מיר איצטער שיידן
אין יאנוואר, פערציקסטן יאָר?

ניין, כ׳זועל דיר דיין טייערע רו נישט צעשמערן
מיט רעגונגען פון מיין געמיט. —
איך וועל בלויז מיט יידישע שריפט און מיט טרערן
דיין נאָמען פארשרייבן אין ליד!

ביאליסטאָק

צום פליער

דעם אָדלער בין איך נישט מקנא,
אָזוי ווי מען זינגט דאָס אין ליד.
ער קען מער מיין חלום נישט אָנען,
ער נעמט אין זיין פלי מיך נישט מיט.

ווייל דאָרט, וווּ מיין פרייד וויל פארפליען —
זיין הימל דער ברייטער ווערט שמאָל.
דורך נעכט און דורך גרויע פארפריען —
איך בענק איצט נאָך פליגל פון שמאָל.

אָט ליגט איצט דער הימל אַ בלויער,
אָזש סיפּינמלט אין אויגן דער פּראָסט.
אַ פליער, מיט פולן פארטרויען
אויף דיר בלויז וואָלט איך זיך פארלאָזט!

דעם אָדלער בין איך נישט מקנא,
אָזוי ווי מען זינגט דאָס אין ליד.
נאָר דיך וועל איך פרווון דערמאנען:
— פאַרנעם נישט, מיין חלום נעם מיט!

און אויב וועסט אויף ליכטיקע פליגל
דערגרייכן ביז מאַסקווע דער שטאָט,
זאָלסטו, ווי פארכישופמער ניגון,
זיך דרייען ארום איר אין ראָד.

ביאליסטאָק, 1940.

זיי רואיק

זיי רואיק, מיין מיידל, זיי שמיל איצט, מיין קליינע —
דו קענסט מיט א ריר אליץ צעשמערן.
איך לערן די זון, ווי אזוי זי דארף שיינען
און אונדז איצט אינגאנצן געהערן.

נאָר וואָס איז דאָס פענצטער געוועזן פארצויגן
מיט פראַסטיקע צווייגן און קרעלן.
און דו האָסט מיט בלויע, מיט ווארעמע אויגן
פון ווינטער געפרוּווט מיך פאַרשמעלן.

א דאַנק דיר, מיין קליינע, דאָס איז שוין נישט נייטיק —
די זון קומט אין שטוב שוין אריין.
די קרעלן אויף שויבן צעגליען זיך רויטע,
דיין קאָפּ ווערט פאַרגאַסן מיט שוין.

דערווייל האָבן שטראַלן פאַרנומען אַ ווינקל,
דעם שמייכל אויף סמאלינס פאַרטרעט.
— די בלומען-טעפּ דארף מען מיט וואסער באַמרינקען,
נאָך איידער די זון זיי דערזעט...

דיין האַלדז איז צעעפנט, פונאַנדערגעשפּיליעט,
דאָס וואסער אין קריגל איז בלוי.
דיין לויטערע האַנט ביינט זיך אָן ווי אַ ליליע
און טריפט אויף די בלעטער מיט טוי. —

וואָס שוויינסמו, מיין מיידל, וואָס ווילסטו פארשווייגן?
צו שרעקסטו זיך איצט פאַר מיין פרייד? —
אַ פייער צעברענט זיך אין פראַסטיקע צווייגן
און וואַרפט זיך מיט פלאם אויף דיין קלייד.

אויך דאָ, צו מיין מישל, דערגייען די פלאמען —
דאָס ליד, וואָס איך שרייב, הייבט אָן ברענען.
באַלד וועלן, צעגליטע, זיך מיטן די גראַמען,
און כ'וועל מער מיין ליד נישט דערקענען.

ביאליסטאָק, 1940.

שפיל

זאג, מיידל, וואָס וויל היינט דיין טרויער,
וואָס וויל אין דיין אויג אין דעם בלויען
דאָס טראָפּעלע טוי פון דער טרער?

— ס'איז שווער.

דער שניי האָט שוין אויפגעהערט שימן.
און אפשר גאָר נעמען אַ שלימל,
און אפשר גאָר טאָן זיך אַ שפּיל?

— איך וויל!

טאָ טוליע זיך קלענער און קליין,
ווילל קוים בלייבט דאָס שלימעלע שטיין,
פאַרציען זיך אויגן מיט איין.

— ס'אָ ניים!

און איצט נעם מיך פעסטער ארום
און קוק זיך אין ערגעץ נישט אום —
די וועלט הייבט-אָן שווינדלען אין שניי.

— אוי וויי!

דאָס פערד הייבט די פאָדערשטע פים
און שפּאַנט צו דעם רוים, ווי אַ רין.
צו אונדז פאַלט דער פורמאן צוריק.

— ס'איז גליק!

געדענק, אז מיר פאָרן אַרויס
פון שטאַט, און עס בלייבט אונדזער הויז
פאַרשניטן פון ישוב און וועג.

— מען מעג!

דאָס פערד נעמט זיין שנעלסטן גאלאָפּ,
באַלד וועט זיך דיר מישן אין קאַפּ,
באַלד וועט זיך דיר מישן אין בלוט.

— ס'איז גוט!

אַ בריק אויף אַ בריק — אינדערלענג,
און טייכן, ווי זילבערנע שלענג.
דעם אַמעס האַלט איין פאר געפאר!

— דו נאַר!

ס'ווערט שמיל. עס פאלט צו דער פארנאַכט.
דאָס גלעקל נעמט קלינגען פאַרטראַכט.
דער ווינט הענגט זיך אויף אויף אַ צווייג.

— שווייג!

ביאליסטאָק 1940.

א ווייטע, א ווארשעווער נאכט

די חברים פון דער העראישער ק. פ. פ.

צי וועסטו אמאל דען פארגעסן
דיאָס קלאַפּן פון האַרץ און דעם שווינדל
פּוין אויגן, ווען דו ביסט אין געסל
געלאָפּן. געוואָלט, ס'זאל פאַרשווינדן -
ווי רויך נאָך דיין טראַט דער פאַרדאַכט?

א ווייטע, א ווארשעווער נאכט.

די לופט דיר אַנטקעגן געקלונגען
האַט הילכיק, דיין פנים צעפּיערט.
און דו האָסט אין ליכטיקע שפרונגען
געשפּירט, אַז דיין לעבן איז טייער
און ווערט פון די שפּיצלעס באַוואַכט.

א ווייטע, א ווארשעווער נאכט.

אריין ביסט אין וועג צו א ווייטן
באַקאַנטן, געשליידערט פאַפּירן
פון בוזעם. ער האָט אַ געשריי טאָן
געוואָלט, נאָר פון שרעק זיך נישט רירן
געקענט און געבליבן פאַרשוואַכט.

א ווייטע, א ווארשעווער נאכט.

ביסט שלאָפן אַוועק צו דער בעסטער,
דער נאַנטסטער — דער אייגענער מאמען —
האַט זי נישט פארשמאַנען מסתמא...
גענאנגען ביסטו צו דיין שוועסטער,
האַט זי זיך געוואקלט, באַטראַכט.

אַ ווייטע, אַ וואַרשעווער נאכט.

און דאָך — האַסט פאַרהיטן, פאַרהיטן
דיין גוף, דעם געיאָגטן, געהעצטן,
און ערגעץ, אין עק שטאַט געמיטן
האַט דורך די געפאַר שוין די לעצטע —
נאָך דיר האַט אַ טיר זיך פאַרסאַכט.

אַ ווייטע, אַ וואַרשעווער נאכט.

ביאליסטאָק, 1941.

ביים בוג

אָ, ליד מיינס, איך האָב דיך געצוימט!
זיי רואיק — פאַר פליגל פון טרוים
פאַרצאָן איז נאָך שטח גענוג —
דערווייל ליגט געפרוירן דער בוג.

— אין בלוילעכן פראַסט ליגט דער טייך —
ס'איז ברעכן די גרענעץ נישט גלייך
און לויפן — אוודאי נישט קלוג,
איצט דארף מען פארהיטן דעם בוג.

איך ווייס, אז פארשמעמען די ציין
איז שווער, ווען מען הערט אַ געוויין
פון יענער זייט גרענעץ זיך רוקט,
דאָך דארף מען איצט וואכן ביים בוג.

אָ, ליד מיינס, ווי איך בין דיר ליב!
זיי רואיק, דו ווערסט איצט געאיבט,
צום דרייטן און זיכערן פלוג
אַריבער דעם בלוילעכן בוג.

די פליגל — אין לייכטן געוויג —
פאַרוואַרפן וועסטו ווי אַ בריק,
ווען דורכגיין וועט דארפן אין צוג —
די פרייהייט פאר יענער זייט בוג.

ביאליסטאָק, 1940.

הער מיך אויס

הער מיך אויס, מיין סאלאָוויי,
איידער נאָך דו פליסט אַוועק:
נעם אויף שמאַלע פליגל צוויי,
נעם אויך מיט מיין גרום אין וועג.

האַסט דעם פּרילינג אויפגעשפּילט
ביז אין זומער אים באַגלייט.
מ'האַט ארום די ערד געשטילט
און צום שניט זיך צוגעגרייט.

הער מיך אויס מיין סאלאָוויי —
איך פלי איצט מיט דיר נישט מיט.
ביז אין ווינטער, ביז זאוויי
וועט מיר סטאַיען ברויט פון שניט.

צום געדענקען כ'האַב גענוג,
צום פאַרגעסן כ'האַב אַ סך —
אויף דער גרענעץ היט דער בוג
פון פאַרגאַנגענהייט די וואך.

האַלב פון לעבן האָט געקאַסט,
אַפגעסמאליעט זיך די הענט —
די פאַרגאַנגענהייט פאַרלאָזט
כ'האַב אויף אייביק און פאַרלענדט.

הער זשע אויס, מיין סאלאָווי:
דו דיין ליד היט ווי א נם.
איך — דאָס ליד פון ווינד און וויי —
גוט וואָלט זיין ווען איך פארנעם!

ביאליסטאָק, 1940.

ליבשאפט

וואָס שנאה איז — דאָס ווייס איך גוט,
דאָס קען מען ביי מיין קינדהייט פרעגן.
דאָרט האָט דער הימל כלוין מיט בלוט
אין אויגן גלייך אריינגערעגנט.

וואָס שנאה איז — מיין יוגנט ווייסט,
געלאָפן איז זי אַ געהעצמע.
אויף יעדן פּרילינג און אויף יעדער טרייסט
איז זי געווען די סאמע לעצמע.

דאָך צוגעגרייט און שטענדיק פריי —
געבליבן איז אין האַרץ אַ ווינקל.
דאָס אָרט האָב איך געהיט געטריי,
פון שנאה נישט געלאָזט פאַרטרינקען.

און איצט, ווען כ'הייב מיין גוף ארויס
פון דורכגעמאכטן לעבן האלבן —
דערזע איך, ווי עס פליען אויף
פון אַלע פּרילינגען די שוואלבן.

איך רוף זיי פאַרויכטיק פון דאָרט
און פרוו זיי אלע אויפצוזאַמלען:
אַ ליד פון בענקשאפט, וואָרט נאָך וואָרט,
איך הייב ערשט אָן אַרויסצושטאַמלען.

נאָר ס'איז מיין צוגעמיילטער צייט
גענוג נאָך פּרילינגען געבליבן,
און ס'וועט נאָך קלינגען הויך און ווייט
דאָס ליד פון פּריינטשאַפּט און פון ליבע.

ביאליסטאָק, 1940.

דאָס זילבערנע גלעקל

דאָס זילבערנע גלעקל פון שלימן
אויף פּוּכיקער שטילקייט פון שניי —
גענוג איז, אין האַרץ זאָל אַ שניט-מאָן
די בענקשאפט אַ שאַרפע ביז וויי.

אַהין וווּ איך האָב זיך געראַנגלט,
אין קלעמען — צום שווינג זיך געגרייט,
כ'וויל גרייכן צוריק און דערלאנגען
דורך שטילע, דורך לויטערע רייד.

איך האָב נישט פאַרגעסן די זאָרגן,
די גרויע, טאַג-טעגלעכע קריג,
ווען כ'האַב פון מיין טאמץ פאַרבאָרגן,
מיין יעטוועדן טראָט, ווי אַ זיג.

און דאָך, ווען אַריבער די יאָרן,
איך קוק איצט צוריק פון דער ווייט —
גייט אויף, ווי אַ פונק אין זכרון,
די האַרבע, פאַרגאַנגענע צייט.

אַ רוימלעכע שיין גיט אַ פינקל
און וואַשט אָפּ דעם חושך פון ווענט.
איך טוליע זיך ווידער אין ווינקל,
ווּ ס'איזערנע אייוועלע ברענט.

עם שווייגט נאָך פאַרפֿינצטערט די מאמע,
נאָר איך ווער צום זינגען גערעגט;
און איך קוק אריין אין די פלאמען —
פאַרכאַפט פון דעם העלן געיען.

און ווען ס'ווערט דאָס פייער אנמשוויגן,
ווען ס'שטיקט זיך אין אַשן דאָס קויל —
הייבט אָן ערשט צו לעבן דער ניגון
אין פלאַמיקע רייד אויף סייז מויל.

ביאליסטאָק, 1941.

חיון לעבן...

מיין לעבן, דער שמייכל וואָס כ'טרעג
דורך דיר אין די אָפענע ציין,
מיט יעדן פארנאָנגענעם טאָג —
ער לעשט זיך און הייבט אָן פארניין.

ביי דיר איז דאָך קיינמאָל נישטאָ,
קיין לידיקע, פרייע מינוט,
וואָס כ'זאָל זי נישט קענען פארמאָן,
וואָס מיר זאָל נישט זיין מיט איר גוט.

די טעג פון דער לויטערער זון,
די טעג פונעם הארבסטיקן ווינט —
זיי ווייסן, אפנים, דערפון
און לויפן, אנטלויפן געשווינד.

און דאָך — ווען מען קען און מען מעג,
און דאָך — ווען איך ווייס אזא שפרוך —
איך וואָלט אויף אַ צייט כאַטש אַוועק,
אַוועק אויף אַ שמילן באזוך.

פאר געבן איין-איינציקן בליק
אריבער די צענטליקער יאָר —
באַצאָלן כ'בין גרייט פאר דעם גליק
אַ קאַפּ מיט פארפרוירענע האַר.

כ'וואָלט אפּשד בייַם שייַן פון די טעג,
וואָס זענען פון לויף נאָך צעגלימ,
דערזען, ווי פון בלום און געשלעג
די ערד גייט אַרויס מיט אַ ליר.

ביאליסטאָק, 1940.

פון אַחאַר

זאָל איצמער דעם דרויסן פאַרשטרייכן
דער פּראָסט מיט זיין בלוילעכן שימער —
איך וועל צום פאַרגאַנגענעם גרייכן
פון דאַנען, פון וואַרעמען צימער.

באַגריסט זיי, מיין האַסטיקע יוגנט!
געבענמשט זאָל איצט זיין דיין אַנטפלעקן!
ביסט איינמאָל אַוועק נישט באַגנוגנט,
אויף קומען צוריק און מיך וועקן...

וואָס וועסטו, מיין יוגנט, טיר ברענגען,
תּוין האַרבקייט פון דיינעם אַ ווינטער,
תּוין ביימער, וואָס גלאַצן דאָרט שמרענגע
ווי צלמים אויף שנייאיקע צווינטערס?

דו לויפסט זיי פאַרכיי מיט דעם אימפעט
פון צוג צו פאַרכמורעטע וויימן.
דיר ווילט זיך מיט רעדער - געקלימפער
אַנטקעגן דער שמילקייט אַ שריי טאָן.

אַ רענע — דיין ליד וועט באַלד מוזן
אַ בלענד טאָן ווי פייער צעפּלויגן!
נאָר רואיק! געהיט ווערט דיין מוזע
פון גרויע, פאַרדעכטיקטע אויגן...

באוויזן צום שמעמל דערלאנגען —
דער שפיצעל שטייגט אויס, ווי דיין שאַטן.
דו שפירסט, ווי דער שניי ווערט צעגאנגען,
דורך אים אין אַ בלאַטע פארקנאַטן.

פון הינטער צעוואַרפענע פלויטן,
אויף קופעס פון מיסטיקע ברוכן —
עס שפאנען וואַראַנעס פארגרויטע,
ווי הינער — אין רואיקן זוכן . . .

דו הייבסט אָן די פינגער פארקלעמען —
צום יאָגן דו מאַכסט אַ באַוועגונג.
נאָר ס'קומען אָן יאָטן דיך נעמען
צום קלוב — איבער זייטיקע וועגן . . .

יעדע זאך, וואָס ניט אוועק...

א יעדע זאך, וואָס ניט אוועק
און ווערט דערווייטערט פון דעם בליק, —
קומט שמענדיק דורך אַן אנדער וועג
אינגאנצן אומגעריכט צוריק.

— גיי אויף, גיי אויף, אָ, מאַרסעליען!
כ'וועל ביזן סוף מיט דיר באַנאָנד
אוועק צוריק צום פּער-לאַשען,
אוועק צו דער קאַמונע-וואַנט.

דורך גרענעצן און שמעכל-דראָט,
מיט העלן פיבער פון אַ פּונק
אַריבער רוים — אין האַלכן ראָד —
מיט דיר, מיין האַרץ, וועט טאָן אַ שפּרונג.

— גיי אויף, גיי אויף, אָ, מאַרסעליען,
דערלאַנג צוריק די רוימע פּאַן!
און ווידער פיר, מאַריס מאַרען,
דעם צוג פון קאַמונארן אָן!

אינצווישן אַקופּאַנט און טיער,
אויף נייעם חורבן, פּרישן גרונ,
עס קומען ווידער דאָ אהער
די אייניקלעך פון דעלעקליוו!

נאָר נישט מפּלה, נישט דער מויט
פאַרלענקען וועט דעם לעצטן מוראָט:
די פּאָן איז פון דערפּאַרונג רוים,
פון איר מיט סערפּ און האַמער דראָט!

ביאליסטאָק, 1940

באַנענעניש

איך קום איצט פון ליכטיקן דרום,
די זון קוקט אַרויס פון מיין בליק.
צוויי מעג און צוויי נעכט אָפגעפאַרן
און זיך נישט דערווייטערט פון גליק.

פאַרברענט האָב איך דאַרמין דעם שאַטן,
דערטרונקען אין גרינלעכן ים,
מיין שטים האָט גענומען דעם אַטעם
פון פּרילינג און פּריידיקן פלאַם.

מיך האָבן באַגלייט קיפּאַריסן
און שלאַנקע — געצויגן די קעפּ;
נאָך מיר האָט דער ים זיך געריסן
אַזש ביז צו דעם גאַלדענעם סטעפּ.

און דאָך נישט געקענט איבעריאָגן
דעם זיכערן לויף פון מיין צוג.
ער וואָלט מיך, ווער ווייסט, וווּ פאַרטראָגן,
ביי מאַסקווע געזאָגט כ'האַב: גענוג!

אַרויס און זיך גערן פאַרפלאַגמערט
אין רויש און אין סענטשן-געדראַנג.
ס'האַט מאַסקווע געוואַרט ווי אַ יום-טוב,
אַ צוגעזאָגטער פון לאַנג.

אַן, מאַסקווע, איך האָב דײַך באגעגנט,
ווי כ'האַב נישט באגעגנט קיין שטאָט,
אַז מיר איז אין גליקלעכער רעגונג
דיך טיילן אויף גאסן אַ שאַד.

ביסט אפשר פון נאַענט נאָך שענער —
וואַרט צו, כיווער מיט דיר ערשט באקאנט.
ביים קרעמל וועל איך דײַך דערקענען:
מיין הויפט-שטאָט אין יעדערן לאַנד!

צו יעדן פון מינע באגערן
פון דיר האָט מיט צוזאַג געווייט.
דיין רויטער פינפעקיקער שטערן
האַט שטענדיק מיין הלום באשיידט.

איצט שטיי איך אין דינע גערוישן
און ס'איז מיר אַ שאַד די מינוט,
און ס'איז מיר אַ שאַד איצט צו טוישן
אין הארצן דאָס רוישיקע בלוט...

מאַסקווע, אָקטאָבער, 1940.

נייענדיק דורך מאַסקווע

איך בין אַ כירנער פון דער גרויסער שטאָט
און קען דעם גאנג דורך שטאָטישע געפארן.
אין ווארשע נאָך האָט זיך געאיכט מיין טראַם
פון צווישן אויטאָס מיך אַרויסצונארן.

און שפעטער — אויף די פלעצער פון פאַרין
פון מאַטאָר-רויש פלעג איך זיך איבערוועקן.
און איידער וואָס — דעם שפור פון מיינע פיס
די נומי-רעדער פלעגן שנעל פארמעקן.

אויך דאָ, אין מאַסקווע, מיט געפרוומן גאנג
אין צווישן אויטאָס גיין וואָלט איך כאוויזן.
נאָר דאָ וועל איך דעם אימפעטדיקן דראנג
נישט שטערן מער מיט הפקר-שטיק פאריזער.

איך וויל, אז לייכט, אין ריטמישן געוויג
זאָל גיין אויף מאַסקווער ברוקן די באוועגונג,
אז די געפאר זאָל אויף קיין אויגנבליק
נישט אָפּשטעלן די רעדער אויף די וועגן.

איך ווארט געדולדיק אָפּ, מיליציאַנער,
איך ווארט אויף דינע זיכערע סיגנאַלן.
דיין פייה אינמיטן פון גערויש איך הער,
איך זע די דראָנג פון די רויטע שטראַלן.

און אויב מע דארף דאָ אומגיין — בין איך גרייט,
און קרום וועל איך נישט איבערגיין אויף ראָגן.
אויף יעדן אומוועג נעם איך מיט די פרייד
און אַדרכה — מיר איז ליב זי טראָגן...

ביים לענין-חאווואליי

צו שנעל האָט דאָס לעבן געיאָגט,
צו אָפט האָט געדראָגט מיר דער טויט.
דאָס בלוט וואָס מיין האַרץ האָט פאַרמאַגט,
איז פלאַם איז געוואָרן פאַרגרויט.

פאַרוואַקסן ווערט יעדעס געפיל
מיט ווערטער, מיט ווערטער, ווי ראָסט.
איז גוט, וואָס אַמאָל, איז דער שטיל
צעווייגען זיך קען כוען נאָך פראָסט.

איך רייס אָפּ, כאַטש ס'קומט מיר אָן שווער,
די ווערטער — אַ שיכט נאָך אַ שיכט,
ביזוואַנען כ'דערגיי צו דער טרער, —
דעם אורקוואַל פון אמתן ליכט.

אַט שטיי איך אַ טראַגט פון מיין טרוים,
אַ טראַגט פון מיין דרייסטן פאַרלאַנג:
באלד גרייך איך, וווּ ס'האַט אַמאָל קוים
דערגרייכן געקענט מיין געזאַנג!

איך צייל יעדן טראַגט און איך וויל,
אַז ציילן זאָל איך ביז אַ מייל;
אַז קומען אַצינד צו מיין ציל
איך זאָל נישט דורך גרויען געאייל.

גענוג האָט אין לויפן די ערד
געשווינדלעך אַמאָל אין מיין בליק:
מיך האָט דאָך געבראַכט דאָ אַהער
סעפּטעמבער דורך גרויל און דורך גליק!

און איצט, ווען איך קום נאָך מיין לויין —
זאָל ווערן געצייכנט דער טראַם;
זאָל ווערן די רגע געשווינט —
דער אייביקייט שענקען אַ שאַד.

און אז איך וועל לעניגען זען,
פון וואַרטן זאָל איך זיין צעגליט,
און זאָל מיט מיר דעמלען געשען,
ווי שטענדיק, ווען ס'רייסט אויף אַ ליד!

מאָסקווע, סעפּטעמבער, 1940.

דער העלד

כ'בין צוגעוויינט שוין געוואָרן,
אינמיטן גערויש פון פּאַבריק
און אונטערן זשום פון מאַטאַרן,
צו טראָגן אין שטילקייט דאָס גליק.

פאַר אַמעס פון ווינטן פּאַליאַרע
די גלאַנציקע שויבן איך לאָז;
פון פּראָסטיקער שפּיל אין געפאַרן —
איך צויבער אויס בלומען אויף גלאָז.

דאָס ליכט פון דער זון אָפּגערויכטע —
אין זיכערע ווענט איז פאַרשפּאַרט;
אין נעץ פון געוועבן פאַרשטויכטע
דער פּרילינג ווערט ווידער פאַרנאַרט.

ביים שיין פון טראַנסמיסיע-געציטער
באַפעלעריש שטרעקט זיך די האַנט
און רייסט מיט באַוועגונג געניטער
פון וואָל און ענערגיע — געוואַנט.

געוויס, ס'בלייבן איבער די רוימען,
צום קלינגען און וואַיען פון ווינט.
נאָר עמעץ אַ העלד וויל פאַרצוימען
פון ווינטער — אַ וויינענדיק קינד.

אָס נייט ער איצט צווישן די שטולן
און היט פונעם וועב — דאָס געיעג.
ער איילט זיך די נאַרמע פאַרפולן
און וואַרפן דעם פראָסט אין געשלעג.

און אין דער מינוט פון דערגרייכן
צום ציל פון פאַרמעסט און דעקאַרד
נייט-אויף אויף זיין פנים דער שמיכל
פון זיג איבער שנייאיקן נאַרד.

ג ר י י ט

אַ, ליד מיינס, רעדסט איצט שמיל,
ביסט גרייט מיט לייכטן שוונג
צו פאלגן יעדן וונק —
אַ, ליד מיינס אין ציוויל.

צו יעדער רענונג גרייט
ביסטו מיט מיר איצט גלייך,
און ווי דעם גרונט דער טייך
דו שפיגלסט אָפּ מיין פרייד.

נאָר ווען די שעה וועט זיין,
און גרייכן וועט דער רוף
און קומען וועט דער פרוו —
וועסט שטיין אין פייער-שיין.

מיין ליד אין אַ מונדיר,
אין גרויקייט — שטרענג און הארב —
אויב ס'טרעפט מיט מיר איך שטאַרב
אזו כ'טו זיך אויס פון דיר;

אויב ס'וועט דעם שונאם קויל
דערנרייכן צו מיין קאַפּ,
דו בלייב און שויד זיך אָפּ
פון שטאַרבנדיקן מויל.

האלט איין דעם הייסן גלי,
דיין שנאה טריי פארהייט,
און קיינמאל זאלסטו, ליד,
נישט ברעכן זיך אין פלי.

מיט אונדזער רויטער פאן,
צום לעצטן שטורעם פיר.
אויב כ'האָב געלעבט פאר דיר —
דו הייב ערשט לעבן אָן!

ביאליסטאָק, 1941.

מײן מאמע אין געטא

די ווערטער, וואָס מױנג אויף לידער,
צעברעכן זיך שוואַכע און דינע.
זיי זענען מיר איצטער דערווידער
און כװארף זיי פון זיך אָפּ מיט שנאה.

ס'איז ווייניק, איך זאָל זיי פארסמען
מיט כראנדיקן אָפּגאַס פון טרויער —
ס'איז אלץ נישט די שפראך פון מײן מאמע,
אין ווארשעווער געטאָ פארמויערט!

גיב ווערטער, פון וואַנזין צעברענטע,
גיב ווערטער פון פלאם און פון פיכער! —
זיי וואָלטן זיך אפשר דערנענטערט,
דעם מויער פון געטאָ אַריבער.

אַזוי — בלייבן איבער די וועגן,
אויף וועלכע עס גייען די שמערן.
אין יידישן געטאָ זיי מעגן
נאָר שיינען אין אָפּגלאַנץ פון טרערן.

זיי זעען מיך איצט דאָ אַ פרייען,
אין לאַנד פון די גלייכע — אַ גלייכן,
זיי ווייסן — כװעל בלייבן אַ טרויער,
מײן ווילן די עוולד צו שטרייבן.

זיי ווייסן — דעם האם כ'קאָן פאַרבאָרנן,
נאָר בלייבן וועט ער דער גערעכטער.
און אויב איך וועל מאַנען ערשט סאָרנן,
נאָר מאַנען וועל איך אויך פאר נעכטן...

ביאליסטאָק, 1940.

אפהלאנג פון דונער

ווי זאל איך מיין רו איצט נעפינען?
פון הינטערן זיכערן מויער
דערגרייכט מיך דער אָפקלאנג פון דונער,
דער רויש פונעם ווינטיקן וואָיען.

די פרייד איז געקומען, פארפלוין,
און איצטער, דורך וויי און דורך פיבער,
דורך רויטע, פאַרנאַסענע אויגן —
דאָס אומגליק שווימט ווידער אַריבער.

די גרענעץ ווערט איצטער געבראַכן,
דורך גרויע קאַשמאַרן פון הונגער.
אַט הער איך פון זייערע קנאַכן
דאָס לויזע אומהיימלעכע קלינגען.

דער טיפוס אין רויטלעכן ברענען
הילט אלע געשטאַלטן צוזאַמען.
אַ, ווי וועל איך קאַנען דערקענען
אין צווישן געשפענסטער מיין מאמען?

ווי אַלע פון אומקום באדראָמע —
זי טראָגט בלויז איר שרעק אויף די ברעמען.
אַ דינע, געהילט אין איר שאַטן,
זי לויפט, כאַטש זי ווייסט נישט צו וועמען.

אָ, גרענעצלער, רויטער ארמייער!
ביי רעמונג אויף לעצמער פון שוועלן —
פאר לעצמן געשריי פון געשרייען —
מיט ביקס זאָלסט דעם וועג נישט פארשמעלן!

ביאליסטאָק, 1941.

א ב ו י ם

א פויער מיט האק און מיט זעג
פארמאסטן האָט זיך קעגן וואַלד.
אין אימפעט פון הייסן געשלעג —
זיין כוח געשטילט מיט געוואַלט.

געכאַפט אויפן שלייה פון דער שטריק —
דער בוים האָט נאָך לאַנג זיך געווערט
און שרייענדיק, פירנדיק קריג —
געזויגט נאָך זיין זאַפט פון דער ערד.

דער שטאַם האָט געוואָיעט, געקרעכצט,
מיט וויי זיך פון וואַרצל געשיידט,
געפאַלן, באַזיגט אין געפעכט,
א טויטער איז ער אין דער ברייט.

א פור האָט אין שטאַט אים געברענגט,
א העקער — אויף שייטער צעהאקט.
דער שטאַם האָט צום וואַלד נאָך געבענקט
ווען כ'האַב אים אין אויוון געפאַקט.

מיט שוועבעלע האָט איך געשווינד
פון זון אָפגעריסן אַ פונק,
און באַלד האָט אין קוימען דער ווינט
געטאַן דורך די פלאמען אַ זונג.

אין שטוינונג געזען כ'האָב, ווי שנעל
דאָס האַלץ ווערט באהאַפּטן פון פּלאַם;
ווי ס'וואַקסט אויס אין פייער איצט העל
אויפּסניי דער צעברעקלטער שטאַם.

אין צווייגן צעגנייט זיך דער רויך,
אין בלוילעכע פּלעמלעך — דער צווייט.
אין פּלאַקער אַרויף אין דער הייך —
ער רייסט זיך אינגאַנצן און ציט.

אין אַט — פון די קוילן צעגלייט —
דער בוים נייט אַ נאַנצער אַוועק;
ער שמעלט זיך אויפּסניי און ער בלייבט,
און ווידער — אַנמקעגן די העק.

ביאליסטאָה, 1941.

דער זומער איז לאנג שוין פארנאנגען

דער זומער איז לאנג שוין פארנאנגען,
זיין שפור האָט דער נעפל פארווישט,
נאָך ס'זענען נאָך מיינע געזאָנגען
מיט זון און מיט הימל געמישט.

ווער פויקט אין מיין שויב מיט די פינגער?
ווער רייסט מיך אַוועק פון דער פרייד?
פון מיר, דעם געשווירענעם זינגער,
דער האַרבסט וויל איצט ווערן באַגלייט?

נאָך מיר איז געקומען דער רעגן,
נאָך מיר איז געשיקט איצט דער ווינט —
עס וואָיעט דער האַרבסט אויף די וועגן
און איז שוין פון זוכן מיך בלינד.

אומזיסט איז זיין ברעכן די צווייגן,
ער וועט נישט דערהערן מיין ליד!
איך וועל אים פארמיידן, פאַרשווייגן,
ווי ס'שווייגט איצט די ערד נאָכן שניט.

גענוג האָב איך האַרבסטן באַגראָבן,
אין בלוט זיי באַהאַלטן, אין האַרץ;
גענוג האָבן לידער ווי ראָבן
פאַרצויגן מיין הימל מיט שוואַרץ.

פון מאַרגנס פון אַלע די זונען
נאָר זיי כ'האַב מיין לעבן פארטרוים,
איך הייב שוין אָן צו געפינען
אין שוין פון געשניטענעם ברויט.

ביאליסטאָק, 1940.

* * *

וואָס האָט עס מיט היינטיקן האַרבסט זיך געטראָפן?
פאַרוואָס איז ער שנעלער ווי שטענדיק אַנטלאָפן?
פאַרוואָס האָט ער שנעלער די בלעטער געוויקלט?

ער האָט דאָך געדאַרפט מיך אַזויפיל דערמאַנען:
מיין אייגענע קינד־הייט, וואָס איז מיר מקנא
און שטייט ביי אַ שויב מיט פאַרלאָפענע בליקן...

וואָלט ער כאָטש פאַר אַלע פאַרגאַנגענע צייטן
צעוויגט אין מיין בלוט די פאַרכמורעטע ווייטן,
וואָס זענען געבליבן מיט געפּל זיך שטיקן!

וואָלט ער כאָטש פאַר אַלע פאַרגאַנגענע יאָרן
געלאָזן איין-איינציקן בוים אין זכרון —
דעם בוים, וואָס האָט אלץ נישט געפונען קיין תיקון.

און ער האָט די נאָלדענע בלעטער צעשאַטן,
דעם הימל מיט שנייען און רעגנס פאַרקנאַטן.
ווי קומט זי צו מיר, אָט די שטילע אַנטציקונג?

ווי קומט עס, אַז האַרבסט זאָל אַזויפיל באַגליקן?

ביאליסטאָק, 1940.

דער טרויער

דער טרויער איז אייביק, דער טרויער וועט בלייבן,
ווי ס'בלייבט דער טומאן אויפן פעלד נאָכן שניט.
ס'וועט שמענדיק אין האַרבסט אויף מיר וואַרטן אַ שייבל
מיט וואָלקן און ווייטע פארלוירענע טריט.

דער טרויער איז אייביק — די ווינטן געניטע
פאַרטרייבן די בלעטער איז געלקייט, אין סם.
אויף אונדז בלויז האָט איצטער פארלוירן זיין שליטה
דער אייביקער טרויער — אויף מיר און מיין שטאַם.

ער קלעטערט, דער טרויער, אַרויף אויף די אַקסל,
געוויינט ווערן וויל ער צו פרייד אין מיין בליק,
ער שווערט נישט, ער שמערט מיר נישט מער אין מיין וואַקסן
און לערנט אליין זיך צו ברענגען מיר גליק.

ער ווייסט, אַז ער דאַרף אין אַ ווינקל פאַרקריכן
און וואַרטן אויף גרויער, פאַרנאַכטיקער שעה;
דערנענטערט זיך שמיל פון דער זייט און נישט זיכער —
ער קומט, ווען דאָס ליכט איז אַ וויילע נישטאַ.

איך טרייסל אים אָפּ מיט דער זעלבער באוועגונג,
מיט וועלכער איך שאַקל אַרויף מיינע האַר,
ער טרעט אָפּ אַ בלייכער, אויף אייביק געזעננט,
און אַלץ, וואָס איך ווייס, ווערט מיר מערער נאָך קלאַר.

ביאליסטאָק, 1941.

פאראן אזא ליד

פארזאנען ביי יעדן א ליד,
וואָס גייט דורך זיין לעבן, ווי בלוט,
ווי רימס פון אייגענע טריט —
פאראן אזא ליד.

דו האָסט עם אמאָל שוין געהערט,
און דאָך קלינגט עם ני, ווי א נם,
דער שמיכל שיינט אויף דורך אַ טרער —
דאָס ליד ווערט דערהערט.

עס טרעפט זיך אמאָל אַ פארנאָכט,
מיט שאַטנעם פארציט זיך די שויב.
דאָס ליד, אין אַ פאַרביקער טראַכט,
קומט אַפּטמאָל פאַרנאָכט.

די קלאַנגען צעשיטן זיך העל,
און דו גייסט פון שאַטן אַרויס —
אַ זיגער מיט שטרענגן באַפעל:
די נאַכט זאָל זיין העל!

באלד פאלן פונאַנדער די מענ
און ס'בליאסקעט דיין קינדהייט אַרויס —
פון שמאַמעס — אַ מייער פארמעג —
פון צווישן די מענ.

און ס'טרעפט זיך צמאל אינדערפרי,
דו איילסט דורך די טרעפ, דורך דער גאס —
צ פינמל אין זון-שטויב-געפלי,
עס טרעפט אינדערפרי.

דיך שווימען די אויטאָס פארביי,
דו הערסט נישט דעם דראָנג-סיגנאל,
ביסט טויב פאר דעם העכסטן געשריי,
דו לאָסט עס פארביי.

ווייל דאָן ווערט געבוירן דאָס ליד —
וואָס דו האָסט אין וויג נאָך געהערט.
און פונקט ווי דער גאנג פון דער ערד
בלייבט אייביק דאָס ליד.

* * *

די ערד, וואָס ווערט קיינמאָל נישט מיר
צו פליען אין בלענדיקן קרייז,
איך זע זי אַצינד, ווי זי פליט
פארצויגן מיט שניי און מיט אייז.

נאָר ס'איז נאָך געבליבן אן אָרט,
ווי ס'ווערט נישט פארפרוירן דער ים.
זי מרינקט איצט איר שקיעה פון דאָרט
און מונקט אירע פעלדער אין פלאם.

די ערד, וואָס ווערט קיינמאָל נישט מיר
צו גיין ארום זון אין געדריי,
איך זע, ווי זי נעמט איצטער מיט
א הימל מיט רויך און געשריי.

דעם רויש פון הריגה און קריג,
זי מראַגט פאר די שטערן פארביי,
און ס'לויפן פלאנעמן צוריק —
אין שרעק פארן האַגל פון בליי.

ביאליסטאָק, 1940.

דורך שאטן און שיין

כ'וואַלט אפשר אַמאָל מיין געהער
גייט פּוּכיקער שטילקייט פּאַרדעקט.
נאָר גראַד צו דער צייט קומט אָן ווער
און פירט פון דער רו מיך אַוועק.

דער פּיף פון אַ צוג אין גאַלפּ,
פּאַרוואַנדלט מיין כלוט אין געזאַנג;
דער הילך פון די רעדער שלאָגט אָפּ
אויף שויבן און ציטערט דאָרט לאַנג.

וועהין איילט עס איצטער דער צוג?
וועט ער מיט אימפעט פאַרביי?
אַלציינס, ס'איז פאַר מיר דאָך גענוג,
אַז זיין זאָל מיין אומרו דערביי.

אַ צווייג וואָס צעשטרעקט זיך אין וועג,
פאַרלירט דאָרטן זיכער דעם שניי
און קראַען, פאַרכאַפט פון געיעג —
צעשימן דאָס שוואַרצע געשריי.

נאָר איך, כאַטש איך פאַר איצט נישט מיט,
כאַטש כ'בלייב אין מיין צימער פאַרמאַכט —
פון יעדן געיעג — אינדערמיט
פון וועלט איך וועל ווערן געבראַכט.

צוזאמען מיט ווענט פון מיין הויז —
איך טראָג זיך דורך שאַטן און שיין;
די ערד פירט פון ווינטער אַדוים
און ברענגט לײַך אין פּרילינג אַריין.

איך רידן אין פֿיער

אָנאַג

ס'ווערט שטילער און שטילער. די לופט, א געדיכטע, איז גרייט פארן אָנקום פון שטורעם.
די פינצטערע כמארעם, אין שיכטן אויף שיכטן, פארציען דעם הימל מיט גבורה.
די בערג זענען ווייט אינעם חושך פארשוונדן;
דער נעפל פארמעקט האָט די זילבערנע שפיצן,
נאָר ס'ווארטן די תהומען, עס זאָל זיך אַ צינד מאַן
דער שאַרפער זיגונג פון צעקרייזיקטע בליצן.
דורך אָפענער טיר און דורך פענצטער צעפראלמע
איך זע, ווי דאָס גרינס האָט זיך פלוצעם פארלאָשן.
איך זע, ווי די פינגל פון הימל באַהאַלט ווער —
איך וואַרט אויפן דונער, איך וואַרט איצט אויף לשון.

הער איין זיך, דער אָנאַג קומט אָן: ווי אַ צימער,
אַ ווינטל שוועבט דורך אויף די גראָזן פון אויבן.
נאָך אים גייט דער מעכטיקער רעש פון געוויטער,
רייסט שטיקער פון ערד אָפּ און פרוווט זיי צעשטויבן.
דער שטורעם קומט אָן און פארנעמט אלע ענדן —
די ערד דאַרף אים איצטער אינגאנצן געהערן.
ער וואַרפט אויפן בוים זיך און וויל אים פאַרלענדן —
דער בוים וויל אנטלויפן, דער בוים וויל זיך ווערן.
ער רייסט זיך פון וואַרצל, ער קרעכצט און ער וואַיעט —
אומזיסט, ס'איז אין ערגעץ נישטאָ וו אַנטרינגען.
איך שטיי אינעם אָפענעם פענצטער און לוייער —
איך וואַרט איצט אויף לשון, איך וואַרט אויפן דונער.

אַלמאַ-אַמאַ, 1941.

אז וויל איז דעם ווינט

אז וויל איז דעם ווינט, וואָס ער ווייסט פון קיין שמערונג—
ער גייט איבער ליניעס פון פראַנט און פון פייער,
ער פירט דורך די כמארע דורך זאלפ פון הארמאטן;
דעם ריז פון עפל ער טראַגט צו צעשמערונג
און פון א פארברענטן קאלווירטישן שייער
דערטראַנט ער דעם אייפרייס, דעם הילך פון גראנאמן.

מיין טראַט איז פאראורטיילט צו קריכן און פויזען
און ווארט אומבאָהאַלפן אויף שווינדל פון רעדער —
מיין טראַט איז פארמשפט צו רעלס און שאַסייען,
איך זיך אין דער שיינער מסיבה פון רויון,
אין זיסלעכן נעפל פון עפלבוים-סעדער
און זע זי, די ערד פון פאַגראַס און געשרייען.

איין כוואליע איז שרעק און די אנדערע — שוידער,
און ביידע זיי גייען מיין רוקן אריבער
און פירן מיך אָפּ צו די וויסטע קאַשמאַרן.
איך לויף צווישן תליות פון ווינטן געהוירעט,
איך פאל איבער פרישע פארשאַטענע גריבער,
און אָט — איך געפין זיך אין לאַנד פון געפאַרן.

כ'בין דאָ — און גענוג איז דאָס רואיקע וואַרטן!
מיין שפראך איז א וואלד מיט געצונדענע שטאַמען,
מיין דמיון — אַ רוים מיט פארלוירענע שמערן.
זאָל זיין, אז מיט פלאם איז דער רוים אַ פארשפארטער —
מיט פלאם וועל איך פרווון אַדורכגיין דורך פלאמען. —
דורך הייך וועט מען זען מיך, דורך אומקום — דערהערן!

אַלמא-אַטא, 1942.

צ' איז עס אן אמת

צ' איז עס אן אמת?
צ' האָב איך דען ווייט זיך פארקליבן?
און אפשר בין איך בלויז א רמז
פאר אלע, וואָס זענען געבליבן?...

ס'קאָן זיין, אין וויסרוסישע וועלדער
שטייט איצט א פארנאָכט גאָר א גרויער,
און איך בין א העלד צווישן העלדן
און ליג אין באהאלטענעם לויער?

דאָ דארפן אדורכגיין די שונאים,
דאָ וואַרמן גראַנאַטן געגרייטע,
און באלד וועט אדורך די קאַלאָנע
פון שווערע מאשינעס אויף קיימן.

און אפשר באַרויבט און א הוילער,
מיט אויגן פון תרפה פאַרגאַסן,
אין שמעמעלע אויפן בירג-עולם —
איך וואַרט איצט אויף ווערן רעוואָלוציאָן?

ביי פרויען נישטאָ שוין קיין פחד,
ביי קינדער — נישטאָ שוין קיין טרערן,
און ס'שמויען די דייטשן און לאַכן
ביי גרייטע מאשינען-געווערן...

ניין, כגיי אין א בלענדיקער כוואליע
אין אָנגריף מיט ברידער געטרייע.
— פאר היימלאנד, פאר לייבלעכן סטאלין!
פארקעמפן מיר פעסט דאָס כלי-זין.

אָט בין איך אַריבער אַ שטרויכלונג,
אָט האָב איך דערלאנגט צו די רוימען;
אָט זע איך פון יענער זייט רויכן,
פון ווארשע די שפיצן, די קוימענס.

נאָר ניין, עס איז מאקע אַן אמת,
דאָס אליק, וואָס כ'האָב איצטער פארשריבן:
אליין בין איך בלויז ווי אַ רמוז
פאר אַלע, וואָס זענען געבליבן.

אַלמאָ-אַמאָ, 1942

געט

און וועמען דערווארט איצט מיין חלום?
און ווער וועט דאָרט קומען צו גאסט?
מיין מאמע — פון הונגער געשוואָלן,
די ברידער — מיט קאמפּאָרנע-לאסט.

מען שטאַרבט דאָך בלויז איין מאָל מסתמא,
און איין מאָל בלויז זאָגט מען אָפּ וידוי,
און דאָך קומען ברידער, די מאמע
אין חלום און גוסס'ן ווידער.

די מאמע איז לייכט צו דערקאָנען:
זי קומט אין מיין חלום פארוויינט.
זי לייגט אויף די קני מיר איר פנים
און וויינט די געשמירעטע ציין.

זי עצהט, איך זאָל זי פארדעקן
מיט בלומיקן טישמעך פון חלה,
וועט זי מיך שוין מערער נישט שרעקן,
אין חלום מיך מער נישט באַפאַלן...

נאָר אַנדערש נאָר קומען די ברידער —
אַמערסמן איך זיי אין בלוט.
זיי הייסן: צערייסן די לידער
און רייצן זיך: גוט אזוי, גוט!

די אויערן אונטערגעשנימן —
נייט איינער פון זיי מיר אנטקעגן:
— כ'וועל יעמווערן מרדאט דינגעס הימן,
א שטילער דיר נאָכגיין אויף וועגן.

כ'וועל שטארבן און נאָכאמאל שטארבן
און כ'וועל נישט אַראָפּ פון דיין וועג,
ביז דו וועסט אין שלאכטן אין האַרבע
אויף שפור פון מיינ כלום נישט אוועק!

דער צווייטער, דער דריטער, דער פערטער —
מיט מוילער פארבלומיקטע, רויטע,
מיט שטילע אַנזילביקע ווערטער,
ווי ס'ריידן אין חלום די טויטע...

— פון אלע האַסמו זיך באהאלטן
און לעבן געבליבן ביסטו.
נאָר ווייס, אז אין טויזנט געשמאלטן
מיר וועלן באַרויבן דיין רוי.

מיר וועלן מיט טויזנט ענוים
דיין שלאָף און דיין חלום באַשמעלן;
דיין כלום וועט, ווי אונדזערס, נישט רוען,
כל-זמן דיין נקמה וועט פעלן!

סטאלינס רייד

דאָס וועלן זיכער אייניקלעך דערציילן,
דאָס וועט, ווי ווונדער, גיין פון דור צו דור:
— עם האָט אַמאָל געלעבט אָן עלטער-זיידע
אין העלדישן, אין פערציק-איינמין יאָר.

איך קוק אליין אויף זיי איצט, ווי פון הייכן,
מיין בליק זויגט איין די ווייט פון האַרריזאָנט;
איך זע, ווי ס'שווימען אָפּ די שריפה-רויכן
און אַלץ ליגט ליכטיק, שלודהדיק און נאַנט.

יא, כ'האָב געלעבט אין בלוטיקסטן יאָרהונדערט,
נאָר ס'איז דאָס בלוט באלוינט געווען דורך פרייד;
איך בין פון דור, וואָס האָט געזען דעם ווונדער,
ווי ס'בלייבן טאנקען שמיין פאר סטאלינס רייד. —

נאָוועמבער-תודש, יאַרמאָנט פון נצחון.
ס'איז פעלדזנפעסט געשטאַנען מיין נאַרקאָם,
ווען טאנקען זענען ווי די שלענג געקראָכן,
ווען מאַסקווע איז געהאַנגען פאר אַ תהום.

נאָוועמבער-תודש, אָסיענדיק-פאַרטראַכטער,
און — פופציק טאנקען רייסן זיך פאַרויס,
און אַכט און צוואַנציק העלדן פון דער „אַכטער“
אַנטקעגן גייען אין דעם קאַמף אַרויס.

ס'האָט סטאַלינס וואָרט, ווי פייער, זיי פאַרפאַנגערט,
און זייער הויט איז ווידערשטאַנדיק — שמאַל;
צעשאַסענע — זיי וועלן בלייבן גאַנצע,
פאַרהייליקטע אין סטאַלין-אַרעאַל!

עס גייט דעצעמבער. ווינטיקע זאווייען.
נאָר ס'האָט איר אָטעם אָפּגעשטעלט די צייט:
דעם שונאם רעדער נעמען צ'ריק זיך דרייען,
זיי לויפן צ'ריק צו מערבדיקער זייט.

עס לויפט פאָרויס די רויטע קאוואלעריע,
די פענדלעך רייסן זיך אנטקעגן ווינט.
און אין דעם קלאפן פון מאשין-געווערן —
די ערד הערט ווידער סטאַלינס רייד אַצינד...

אַלמאַ-אַמאַ, 1941.

* * *

היי, ארמילעריסט, הייב אויף העכער די לופע,
דערלאנג א סנאריאד פונעם גרעסטן קאליבער,
ברעך אויס א שטיק פונעם דייטשישן מערב,
און איך — נאך זיין שפור — וועל דעם פראָנט שוין אַריבער.

אָ, פליער! שטייג אויף אין די פיינטלעכע רוימען,
צעשיט אין אַ האַגל די גאַלדענע שטערן,
דערשטיק דאָרט דעם שונא, וואָס וויל מיך פארצויםען
און האַלב פון דער וועלט פאר טיין טראָט וויל פארווערן.

סאך פרייער דעם וועג — ווייל אליין בין איך גרייט שוין:
צום ראנד צו דעם לעצטן האָב איך זיך דערנענטערט.
דעם הימל איך טראָג אין טיין בליק אַ צעקנייטשטן,
די ערד — אַ פארקוילטע, די ביימער — פאַרברענטע.

איך נעם דעם נאגאן, ווי אַ שליסל אַ טרייען —
מיט יעדערן שאַס ווערט אַ טויער געעפנט.
מיט כלום איבער כלום און מיט פיער דורך פיער —
אַזוי מוז מען גיין און — אַזוי וועל איך טרעפן!

1942

רויטע הימלען, שווארצע ביימער...

רויטע הימלען, שווארצע ביימער
און דער טויט אליין איז — שומר.

אָפגעשניטענע מיט פלאמען
אלע וועגן צו מײן מאמען.

פליט אַ טויב אין מײן שליות
צו רעם לאַנד פון די רציחות.

פליט זי, און דער פראַנט ווערט גענימער,
און זי פאלט אַ קויל-פארברענטע.

שיק איך אָפּ דעם ווינט פון דרום —
ווערט אין וועג פון אים אַ שמורעם.

הייבט ער קעמפער פון די גריבער,
נייט מיט זיי אין אָנגריף איבער.

שיק איך אָפּ דעם ווינט פון צפון —
ליינט ער אויס דעם שונא שלאַפן.

דעקט אים אין מיט ווייסע שנייען,
שווארצע קרייצן, שווארצע רייען.

וועל איך מער נישט שיקן קיינעם,
און אוועק אַהין אליין נאָר,

כיהאַב אַ בריוו שוין אָנגעשריבן —
ווערטער יידישע און ליבע.

אויף מיין ברוסט וועל איך אים מרצאן,
ווען איך וועל דעם שונא שלאָגן:

„צו מיין מאמען, צו מיין ליבער!
אפשר ביסטו נאָך געבליבן?“

אפשר וועסטו זיך דערווארטן
אויף מיין מרצא דעם לאנג געארטן...”

אַלמאַ-אַמאַ, 1943.

פערטרישטשעווער תליה

שנייען, שנייען, וואָלקנס ציען.
אָפגעמעקט אַ דאָרף מיט שטיבער.
זע, די פערטרישטשעווער תליה
ציט זיך מיט אַ פאַרהאנג איבער.

זאָל מען האָבן דאָ דערמאָרדעט,
און אַ מיידל-קערפער ווינט זיך?
וואו — די תליה, וואו — דער קרבן,
וואו — דער מיידל - האַלדז, וואָס שטיקט זיך?

איבער ווייסע ווינטער-ווייטן
אויפגעהויבן שטייט אַ טורעם,
און דער ווינט רייסט אָפּ פאר צייטן
קלאנגען פון אַ ווייטן שטורעם..

פליק איך אָפּ דעם ווייטן פאַרהאנג,
זע איך: ליפּן איינגעביסן;
זע איך: מיידל-בריסטן קלאָרע
אָפגעדעקטע, אויפגעריסן.

טעג, און נעכט, און וואָכן, וואָכן —
טאָניע ווינט זיך אויף דער תליה.
וואָלט די שטילקייט ווער געבראָכן,
וואָלט דאָ ווילד זיך ווער צעשריען!

שמילער! איצטער דארף מען אנדערש —
ס'הענגט איר קערפער — נישט פארשאַטן.
מיט בענזין און שוועבל וואַנדערט
ערנעץ נאָנט דאָ טאָניעס שאַטן.

אין רויה און אין פייער

אין רויה און אין פייער פארוויקלטע סטאנציעס
א נאכט און א טאָג און א נאכט.
אנטקעגן אונדז זענען געלאָפן געפאָנצערט
די צוגן — אויף מערב, אויף שלאכט.

זייער קען דען פארגעסן דעם הימל אין פייער,
מיין היימישטאָט מיט שריפות באזוימט,
איין אייביק פארגליט איז געבליבן אין רעיון
איר אייפנאנג צו אומקום אין רוים.

א דאָרף נאָך א דאָרף האָט דער צוג אָפגעשניטן,
געוואָרפן אויף לעשן דעם בראנד.
און שמעטל מיט פעלד זיך געביטן, געמייטן,
אין אַלץ אַזוי ליב און באקאנט.

אלין בילדער באקאנטע: בערעזענע צווייגן,
צעשטייעקטע ווי הילפלאָזע הענט.
בהימות אויף לאַנקעס, אין הילפלאָזן שווייגן,
די סאָרדעס צו הילקייט געווענדט.

יא, בילדער באקאנטע! איך ווייס, אז פארמעקטע
איר זענט שוין פון היימישער ערד.
דאָך לעבט איר נאָך אַלץ, פון מיין דמיון גערענטע,
דאָך ווערט איר פון טרוים נאָך גענערט.

אלמא-אטא, 1943.

מערער מעש דערלאנג, אַרקעסטער

מערער מעש דערלאנג, אַרקעסטער! —
ערנעץ נוואלדיקט מען מיין שוועסטער,
ערנעץ בראַזגען איצטער שויבן,
ערנעץ גייען רויבער רויבן.

אויסגעפליקטע בערד און פיאַות,
אַפּנעהאקטע טויט-געשרייען,
אויסגעשמויטע פארמעט-ספרים,
טיפּע, לאנגע ברודער-קברים. —

מער געבויגן, מער געבויגן, —
ווייז נישט קיינעם דינע אויגן.
פייער קאַן פון זיי אַ זעץ מאַן,
שנאה — פון דעם אַטעם לעצמן.

מערער מעש דערלאנג, אַרקעסטער,
מייב, פאַרמייב, די שטילקייט לעסטער! —
צופיל ווונדן אויף צו היילן,
צופיל מתים אויף צו ציילן.

אַלמאַ-אַמאַ, 1942.

טויזנטער היינן

טויזנטער מיילן פון היים און פון שלום —
טויזנטער מיילן און — זומער.
ס'לויפט אָן דאָס גרינע געבלעמער, מיין חלום
אָפן בלייבט גאפן א שטומער.

ס'פאלט שוין אין געלקייט דאָס גרינס פון די בלעמער,
בלויקייט פון הימל ווערט מאמער.
כ'היפער פון עכר צום ליכטיקן שפעמער
איבער א יאָר אלמא-אמער.

שפינוועכס וואָס וויגט זיך איצט צווישן די ביימער,
נעפל פון שמילע פארנאכטן,
דאָס איז מיין בריק און אזוי איבער טרויסען
גיי איך מיט אויגן פארמאכטע.

אלמא-אמא, 1942.

ערב פרילינג

פון די פארשנייטע אלמא-אַמער בערג
פליקט אויס דער ווינט שוין לעבעדיקע שטיקער.
דער בלויער רוים וועט ענדיקן דאָס ווערק —
עס נייט די צייט פון פּרילינגדיקן ציריקער,
ווען יעדע שעה איז פול מיט צוואַנגן געהיימע —
עס פליט דער ווייסער שניי שוין פון די ביימער.

מיין טראַט ווערט אָפּגעהאקט, מיין טראַט ווערט מיד —
מיין בלוט אין לויף ווערט שיכורדיק און קלעפיק,
נאָר סקלאַפּט מיין האַרץ מיט ריטם פון דעם ליד,
וואָס ווערט געמראַנגן פון אַ ווּוּוואַד פּילקעפּיק.
עס ווייט פון ליד מיט אומגעקערטע היימען
און ס'שייט, עס שיט דער ווייסער שניי פון ביימער.

דאָס ליד איז אומעטום מיט מיר פאראן
און ווינט מיין לעבן איין ווי אויף אַ כוואליע.
פון ביאליסטאָק ביו בערג פון קאזאכסטאן:
— ווען ס'וועט אין שלאכט אונדז שיקן חבר סטאלין! —
נאָר ס'רייסט דאָס ליד איצט מיט אַזוי ווי קיינמאַל,
און ס'פליט, עס פליט דער שניי שוין פון די ביימער.

1944

העלד

אויף דיין ברוסט הענגט א צייכן:
"העלד"
אין דייע פארלאָשענע אויגן
העלט.
געבויגן —
דיך פירט איצט דיין מאַכטער
ארום אויף דער וועלט.

אליין —
זי איז נאָך א קינד,
זי דארף נאָך שפּיל.
איר בלאַנד פון די אַקסלען
רינט נאָך, רינט.
נאָך דאָ,
אזוי שטיל,
אזוי נאָנט —
זי געמט דיך ארום ווי דער ווינט.

אין פרייד און געלעכטער
דו גייסט,
ווי אין ליכטיקע רינגען.
דיין האנט, די רעכטע,
טונקט
די לאנגע פינגער
אין בלאַנד
פון דיין מאַכטערס קעפל.

זי וואָרנמ.
אַ טרעפּל!
און דו —
מיט צעכוואליעמער ברוסט —
דו שמייגסט אַרויף.
דיין גוף
ווערט לייכטער, לייכטער
אין געוויכט.
אַט גרייכט ער, גרייכט ער
און ווערט אליין —
ליכט.

.1944

אנדערש

ווי אנדערש איז איצטער דער פּרילינג,
ווי אנדערש — דער מערץ קאזאכסטאנער —
כ'וועל פרווון די בענקשאפט פארשמילן —
דעם פּוילישן פּרילינג דערמאָנען.

דער הימל ליגט איצטער אין פענצטער
א בלויער, א בלויער, א בלויער.
דער פּוילישער פּרילינג, דער שענסטער,
געמישט איז מיט וואָלקן און טרויער.

די זון איז די זעלבע, איז איינע —
דאָ שיינט זי אויף הוילע טאָפּאָלן.
דער פּוילישער פּרילינג, דער שיינער
סוז ווערן מיט גרויקייט געמאָלן.

מיט שלייפן אין פּוּיסטן פּאַרפּרעסטע —
איך ענדיק דאָס ליד שוין, איך ענדיק:
דער פּוילישער פּרילינג, דער בעסטער
וועט בלייבן מיין פּרילינג אויף שטענדיק.

אַלמאַ-אַמאַ, 1944.

גליה

בלויז מיר איז געגעבן דאָס גליק
פון נאַכאַמאַל ווערן אַ קינד
און שפירן ווי ס'הוידעט מיין ווײַג
דער ווארעמער פוילישער ווינט.

פונוואנען געשעט צוזאָ נס?
ווי טרעף איך עם אָן אויף דעם וועג?
וואָס טוט זיך מיט מיר — איך פארגעס
די וואָג און דעם מספר פון מעג?

וואָס זאָנסטו? די גאס איז נישטאָ?
נישטאָ מער דער גאַלדענער שמויב?
דער הימל איז מער שוין נישט בלאָ?
און שווארץ איז פון רויך דאָרט די שויב?

קאָן זיין — נאָר איך לעב און געדענק
דעם הויף — אָט דעם פירעק אין רוים,
ווי ס'איז מיר געווען אזוי ענג
און — ביז דער אומענדלעכקייט — גרויס.

אלמא-סמא, 1944.

באלאדע

— צוויי יינגלעך, צוויי ברידער, פארקלאמערט די הענט —
זיי גייען אַוועק, ווייל די שטאַט איז פארברענט.

דער הימל אין פייער, די וועגן — פארמעקט —
זיי גייען פון תרובער ווארשע אַוועק.

זיי האָבן געלאָזן אינמיטן דער גאס,
געצייכנט פון קרייד, אויף דערשפילן אַ קלאַט.

זיי האָבן געלאָזן אַ קופּע פון שטיין —
זיי היים — אונטער איר ליגט דער מאַמעס געביין.

מען האָט שוין גענישמערט, מען האָט דאָרט געזוכט,
מען האָט דאָרט געפונען אַן אינציקן שוך.

דער עלטערער טראָגט אויף אַ פּוס אים אַצינד,
דעם צווייטן, אַ באַרוועסן, פאַטשט ער אין ווינט.

פון קיינעם געשטערט און ביי קיינעם געפרעגט —
זיי ווייסן, זיי קענען אליין שוין דעם וועג.

דער וועג פירט אלץ ווייטער, אלץ ווייטער אַוועק,
פון היים, פון דער מאמען, פון טויט און פון שרעק.

זיי גייען אַ מייל אָפּ, זיי גייען אָפּ צוויי —
און ס'דאַכט זיך אלץ אויס, ס'לויפט עמעץ נאָך זיי.

זיי שמעלן זיך אָפּ און זיי קוקן זיך אום:
די שטאַט ליגט פון הינטן און פייער — אַרום.

דער עלטערער שפּאַנט ווי אַ גרויסער און שפּרייזט,
דער קליינער — מיט דראַכנינקע פיסלעך זיך פלייסט.

אויף יעדערן קרייצוועג זיי שמעלן זיך אָפּ.
דער עלטערער הייב אויף צום הימל זיין קאָפּ.

אַהין, אין דער ריכטונג, וווּ רויך איז נישטאָ,
אַהין דאַרף מען גיין, וווּ דער הימל איז בלאָ.

זיי גייען אַ טאָג, זיי גייען אַ נאַכט.
צומאָרגנס דערועט זיי אַ דייטש אויף זיין וואָך.

ער הייבט אַ באַוואָפּנטע האַנט אויף: „בלייבט שטיין!
וווּ גייט איר, פאַרפּלוצטע, אָן אויפזיכט, אליין?”

דער עלטערער ענטפּערט: אַ „קופּע פון שטיין —
די היים, אונטער איר ליגט די מאמע אליין!

מען האָט שוין גענישטערט, מע האָט זי געוואַכט,
מע האָט דאַרט געפונען אַן איינציקן שוץ.”

— אַך, דאָנער-וועטער! — דער דייטש שטייט און שעלט,
ווי לאָזט מען עס קינדער אליין אויף דער וועלט?

אַ שאַס — און דער עלטערער פאַלט אום און שלעפט
דעם יינגערן מיט, נאָר דער יינגערער לעבט.

אַ שאַס — און אַ קויל האָט דעם צווייטן דערגרייכט —
די ערד אונטער זיי ווערט אַ גומע, ווערט ווייך.

זיי זינקען און זעען: אַ קופּע פון שטיין,
און אויבן — די מאמע, וואָס הייבט אָן פאַרגיין.

אַלמאַ-אַמאַ, 1942

איך, דער לעצטער

פון מיין משפחה בין איך דער סאמע לעצטער
אויף אונדזער צעטרייסלמער ערד.
אין פייער געזענקט און אין בלוט — א גענעצטער,
דאָך איז מיר דאָ לעבן באשערט.

אין נעפל פון שטערן, דורך טויזנטער יאָרן —
זיך רייסט און דערגרייכט מיך אַ ווינט:
אַ שמעקן, און גלות, און פייער, און צאָרן,
און שנאה, וואָס בושעוועט בלינד.

די ברידער — פאַרטיליקט, פאַרשניטן די סאמע —
אַ שטיק פון מיין לעבן — אין טויט.
נאָר ווייס, נישט אומזיסט האָט מיין האנט זיך געקלאמערט
צו ערד און צו פאָן, וואָס איז רויט!

מיר איז דאָ, דעם לעצטן, אן אָנהייב געגעבן,
מיין שטאַם וועל איך בלייבן געטריי:
כ'וועל אויפברענגען צ'ריק צו דעם ליכט און צום לעבן
דאָס אלץ, וואָס איז בלוטיק פאַרביי.

אַלמאָ-אַמאָ, 1942.

אויף מערב

אַ קנויליקער הויך אויפן רוים,
געשרייען פון לאַקאָמאָטיוו. —
די עפל איך לאָז אויפן בוים,
די תבואה — אין ערדישער טיף.

אויף מערב, אויף מערב מיך פירט
דער רוף פון דער שווארצער מאשין.
פון טויזנטער וויאַרסטן פארווירט,
איך טראָג זיך אהין אלץ, אהין.

געקומען — איך בייג אָפּ דעם פּוֹקָנט:
אַ פאַרהאַנג פון פייער און פלאם.
געקומען, כ'בין דאָ. איך בין גאַנגט,
ביים בלוטיקן שפור פון מיין שטאַם.

ניין, ניין! איך געדענק נישט אצינד
דאָס אלץ, וואָס איז דאָרטן געשען. —
ביים לעבן טרעף איך מיין געזינד
און אלץ — אויפן אָרט, ווי געווען.

דאָס טישטעך שיינט ווייס אויפן טיש,
און לעפל און מעסער איז גרייט.
און ס'טראָנגט זיך פון קיך אזוי פריש
דער ריח פון זעט און פון פרייד.

איך עפן די שאנק און דערשפיר
דעם דופט פון פארפומען אויף זייד.
פונדאנען האָט גאַרנישט געזירט
און גאַרנישט גענומען די צייט.

ווי שטענדיק, דערזע איך, עס הענגט
דער מאמעס ווייס-תופיקע קלייד.
עס הענגט נאָך ווי פריער און בענקט
צום טאָג, ווען מען האָט עס גענייט.

איך טרעף אויפן זעלביקן אָרט
דעם טאָטנס קאפאָטע צעישט.
אין צויטן — דער זייד זיך צעפאָרט,
ווי ס'פאָסט פאר אַ חסיד אַ ייד. — —

צו וואָס, איי, צו וואָס אלץ — צו וואָס
האָב איך זיך אין אומגליק דערטראַכט —
פון דעם, וואָס איך בין מיט פארדראָס
אַוועק — כווער צוריק איצט געבראכט...

ביז ווייטיק עס טוט מיר איצט באַנק
דאָס לעבן, וואָס איז דאָרט פארווישט. —
אין קדיש שלאָגט אָן מיין געזאנג
און ווערטער — מיט נעפל צעמישט.

אַלסאַ-אַטאַ, 1942.

אין ווארשעווער געמא איז חודש ניסן

אין ווארשעווער געמא איז איצט חודש ניסן, —
אויף כוסות פון באַרשמש און אויף מצות פון קלייען
דערציילט מען אויפסניי די אמאָליקע נסים,
ווי ס'ידישע פאָלק איז ארויס פון מצרים.
ווי אַלט איז די מעשה, ווי אַלט איז דער ניגון,
נאָר איצט, ביי פארהאַנגענע פענצטער דער סדר
גייט אָן, און צעמישט ווערט דער אמת און ליגן,
און שווער איז זיי ביידע פאַנאָדערצושיידן...
כל דכפין ביי פענצטער פאַרשטעלטע און טירן,
כל דכפין — און ס'שלאָפן פון הונגער די קליינע,
כל דכפין — ביי לידיקע פסח-געשירן,
כל דכפין — און ס'כליפּען די גרוי-גרויע זקנים.

אין ווארשעווער געמא איז איצט חודש ניסן,
און עמעין קאָן מראַכטן, אז אָט די געשטאַלטן,
וואָס שאַקלען זיך פאַרכטיק דאָ, זיינען אַנוסים
וואָס האָבן זיך דאָ פאַרן דרויסן באַהאַלטן.
ניין, ס'דעשמל פון פאָלק, פון די ישישים סאָל ריבוי,
וואָס משה האָט דעמלט געפירט פון מצרים,
איז איצטער אין געמאָ געוואָרן פאַרטריבן —
ס'איז שטאַרבן דערדויבט, נישט פאַרווערט איז צו שרייען.
פון האַלאַנד, פון בעלגיע, פון פראַנקרייך, פון פוילן —
דאָ זיצן זיי איצטער די לעצטע אין וויינען,
דאָ זיצן זיי איצטער, באַרויכטע און הוילע —
פון פופציק משפחות געוואָרן איז איינע.

אין ווארשעווער געמאָ איז איצט חודש ניסן.
 אָט איז די וואָלינסקע, דער בידעם דער קרומער.
 מיין מאַמע האָט געסט: צו איר סדר — פון ברימל
 די זין מיט די אייניקלעך זענען געקומען...
 צו וואָס האָט די מאַמע אַ סדר פאַרגרייט זיי?
 ווער האָט זיך אויף זיי, אומגעריכטע, געראַכטן ?
 באַגלייט פון „מלאַכים“ מיט העק און מיט קרייצן —
 זיי זענען געקומען אויף ווערן געשאַכטן...
 דער טיש איז געדעקט און עס שטייען די כוסות,
 געגרייטע פאַר איבערגעצילטע נפשות.
 נאָר ס'בעטן די אייניקלעך ברויט אויף פראַנצויזיש,
 און קיינער פון זיי וויל נישט פּרעגן די קשיות...

אין וואַרשעווער געמאָ איז איצט חודש ניסן.
 מיין מאַמע טוט אָן אויף איר פנים דעם שמייכל.
 די ליפּן, וואָס זענען פון הינגער פאַרביסן —
 פון יום-טוב זיי ווערן איצט מילדער און ווייכער,
 די אויגן ביי איר הייבן ווידער אָן שיינען,
 אזוי ווי אַמאָל אין פאַרגאַנגענע יאָרן,
 און ס'שוימען אין זיי אויף די האַרטיקע-וויינען
 פון אַלטע, פאַרגעסענע, ווייטע סדרים.
 נאָר פּלוצים וואַקסט אָן אין זיי גרויליקער חידוש,
 אין שטוינונג צעשרעקט זי די הענט אירע פרימע.
 אַנשטאַט אַנצוהייבן דעם סדר מיט קידוש —
 די זין הייבן אָן שפּוך-חמתך צו ברומען.

אין ווארשעווער געמאָ איז איצט תורש ניסן.
 און פול שטייט דער כוס אליהו הנביא'ס.
 נאָר ווער האָט דעם סדר דאָ איבערגעריסן?
 פון כוס וועט כאַלד טרינקען דער מלאך המות.
 ווי שמענדיק — די דייטשישע שפראַך פון מושמירן —
 ווי שמענדיק — די שפראַך פון באַפעלן גענימע —
 ווו שמענדיק — זיי זענען געקומען איצט פירן
 א טייל פונעם יידישן פאָלק צו דער שחיטה.
 נאָר מער וויל דאָס געמאָ נישט הערן דאָס זידלען
 פון נאַצים, וואָס פירן אַ פאָלק צו פאַרלענדונג,
 מיט בלוט וועט מען איצטער באַשמירן די שמידלען,
 מיט בלוט פון די דייטשן, מיט בלוט פון די שענדער,

אין ווארשעווער געמאָ איז איצט תורש ניסן —
 פון שכן צו שכן ווערט איבערגעגעבן:
 דאָס דייטשישע בלוט זאָל אָן אויפהער זיך גיסן.
 כל זמן ס'וועט אַ ייד אינעם געמאָ נאָך לעבן.
 פאַר זיי זאָל אין אויגן נישט זיין קיין הכנעה;
 פאַר זיי זאָל אין אויגן נישט זיין מער קיין טרערן,
 נאָר שנאה, עקשנות און ווילדע הנאה
 פון שטיין זיי אַנטקעגן, פון קענען זיך ווערן!
 אָט הער, ווי אין האַלבנאַכט עם הילכן די שאַסן,
 אָט הער, ווי דער טויט יאָגט אויף דייטשישע שפורן,
 אָט הער:

די געשיכטע ווערט איצט אָפגעשלאָסן
 מיט העלדישן אומקום אין ליל-השימורים.

אנטרונון

און איך בין אנטרונוען, אנטרונוען
פון ווארשעווער געמאָ, פון מאָרד;
און איך האָב ביים לעבן געפונען
א פרייען, א זיכערן אָרט.

א ווונדער? ניין, דאָס איז נאָך ווייניק —
איך גיי איצט צוריק און איך ברענג
סיין בלוט, אינעם פייער גערייניקט,
סיין שנאה, וואָס ס'האַרץ איז איר ענג.

פאר יעדן וועט סטייען דאָ שאַטן,
פאר יעדן — א היים אויף דער ערד,
נאָר דאָרט, וווּ דער דייטש ערגעץ אַטעמט,
דער הימל זאָל זיין אים צו שווער..

אלטא-אַטא, 1948.

אין שאַטן

אין שאַטן — מיין ברודער, מיין מאַמע, מיין שוועסטער —
צעעפנטע מיילער, פאַרהויבענע הענט.
פון אומגליקן אלע — דאָס אומגליק דאָס גרעסטע —
א שבת, א דור ביזן וואַרצל פאַרלענדט.

צי האָב איך אומזיסט דען געשיידט זיך מיט גראמען?
צי האָב איך אומזיסט דען געשוויגן א יאָר?
א קדיש גענוג קען נאָך זיין פאַר א מאמען,
נאָר ווי גיט מען טרייסט א פאַרטיליקטן דור?

די ערד האָט ביי איצטער געזען בלויז מיין נאקן —
דעם בליק כ'האָב באהאלטן פאַר חרפה און שרעק.
איצט קער איך פאַרעקשנט זיך אום און מתקן
כ'בין דאָס, וואָס אין בלוט איז אויף אייביק אַוועק.

דאָס פייער, וואָס האָט מיך געיאָגט איבער לענדער,
צעשניטן די פעלדער מיט פאסן פון פראָנט,
האָט איצטער אויף מערב זיין פנים געווענדעט —
מיין היים ווערט אלץ גע'נמער, דער חורבן ווערט נאָנט.

איך גיי אים אנטקעגן! — אין פרייד פון פארפאָלגן,
אין רויך פון פאַרנומענע דערפער און שמעט —
איך גיי איצט צוריק פון דער רוסישער וואַלגע —
אין וואַלקן פון אַנגריף צו וואַרשע איך טרעט!

אלמא-אטא, 1943

ירושה

נישט אלץ, וואָס געירשנט — כ'ועל לאָזן ירושה.
נאָך איין זאך: מיין שנאה, מיין פיינפולע שנאה,
וואָס יאָגט אָן אין אויג מיט אַ בלוט-שטראַם פון האַרץ,
וואָס איינע בלויז זי איז איצט שולט אין זינען,
וואָס האָט אַלע פאַרבן פאַרגאַסן מיט שוואַרץ;
מיין שנאה, וואָס דאַרף נישט קיין שפּראַך און קיין טייטש
און רייסט אויף ביים בלויזן דערמאָנען: אַ דייטש —
דאָס וועל איר מיט צימער פאַרהיטן און זאָגן:
— דאָס זאָלסטו, מיין קינד, צו דער אייביקייט טראַגן.

דורך דיר זאָל אַוועק, נישט געשמילט, מיין נקמה
און גיין, אַ געטרייע, אויף שפורן פון מאָרד.
זאָלסטו טראַגן אַ סדומישע שטראַף אויף די סדומער
און ברען אונטער יעדן רוצח דאָס אָרמ.
דיין בלוט זאָלסטו, חלילה, מיט זיינעם נישט מיטן.
צום הונגער זאָלסטו אים דערלאנגען דעם דאָרשט.
אַ שטיין — ווען ער וועט ביי דיר בעטן אַ קישן.
און רעדסטו צו אים — ווי דו וואָלסטו אים געפאָרשט —
און היט זיך צו שמעלן אין גבול פון זיין שאַטן,
און היט זיך מטמא צו זיין מיט זיין אָטעם.

אַלמא-אַטא, 1943.

נישטאָ

געווען איז אַן אָנהייב — איצט איז ער נישטאָ.
איצט ליגט ער מיט ערד און מיט שטויב אַ פאַרמישטער.
אַליין, ווי אַ נשרה, פאַרצאָרנט און גראָ —
שטיי איך איבער אַשן און נישטער און נישטער.

איך קען אלע ווערטער די קלוגע, איך ווייס:
ביסט לעבן געבליבן — דעם טויט צו פאַרגעסן.
נאָר שווער, אוי, ווי שווער, עס זאָל גרייכן דיך טרייסט,
ווען הינטער דיר שליסן זיך צו אַלע שלעסער.

דו גייסט אין דער ווייטקייט אליין איצט, אַליין,
דו געטאָסט אין דיין וועג מיט אַ קינד, ווי אַ זכר:
דאָס דינע, דאָס ליכטיקע שנרל געוויין
דורך אים זאָל ביז טיפער אומענדלעכקייט גרייכן.

אַלמאַ-אַמאַ, 1942.

פארגעסן, פארגעסן

א בליץ האָט דעם היטל העל איבערגעשניטן,
דער דונער — נאָך אים — האָט צעטרייסלט די ענדן.
דער בליץ איז פארביי און דער דונער — געמיטן,
נאָר איך בין געבליבן געפלעפט פון פארבלענדונג.

די כמאָרע הענגט איבערגעשפּאַלטן אינצווייטן,
און ס'פלייצט איבער מיר איצט מיט וואַרעמקייט ווייכער;
דער רעגן וואַשט אָפּ פון מיין גוף די געשרייטן —
איך שטיי ווי פון אייגענעם לעבן אַ זכר.

פאָרגעסן, פאָרגעסן — ס'איז נאָרנישט געוועזן:
איך בין נישט אַוועק אינעם ווילדוואַלד פון יאָרן;
פוז ביכער האָב איך בלויז זשול ווערן געלעזן,
און כ'בין נאָך אַ האַלב פון דער וועלט נישט פאַרפּאָרן.

און אָט איז אַ כמאָרע פאָרגאַנגען אין פענצטער,
פאָרגאַסן די שויבן מיט זילבערנע שפּריצן.
מיט אויגן פאָרגרוימע — כ'בין ווידער דער קלענסטער
אין צווישן די ברידער פאָרגאַפּטע, וואָס זיצן.

פאָרגעסן, פאָרגעסן — כ'האָב אלצדינג פאָרגעסן.
מיין וועג, ווי אין קינדהיים, ליגט ווידער אַ גראַדער,
און יעדער מעת-לעת פון די תמוּ-מעת-לעת'ן
הענגט קיילעכדיק, פול, מיט אַ זוניקן יאָדער.

די ערד איז א נאנצע, דער הימל — א רונדער,
און יעדער פארנאכט האט זיין אייגענע שקיעה.
אין יעדן פרימארגן קומט אן ווי א וונדער
א סמייע פון שוואלכן דעם חלום פארציען.

1942

אויף א באנע

אינמיטן פון רעש און גרויסשמאָמישן ריח
א ייד אויף א באַנק ליגט, ווי אויף אַ מוזיק.
די ליפן — פאַרדאַרטע, מיט דורשטיקע ציינער —
אינמיטן דער רוישיקער שמאָמ איז ער — איינער.
נישט יצחק, דער זון איז דאָס פון דער עקדה —
ניין, ס'ליגט דאָ אברהם אליין איצט, דער זיידע,
בלויז עלמער מיט עטלעכע טויזנט יאָרן —
וויי, וואָס פון אונדז איז געוואָרן!

ער שלאָפט. אויף זיין באַרד פאַשען רואיק זיך פליגן,
אזוי ווי אויף פעלדער פון חומש — די ציגן.
גענאנגען איז ער איבער ימען און לענדער
מיט באַרוועסע פיס און פאַרגארטלטע לענדן.
ווי זענען די טשערעדעס שעפסן און רינדער?
ער מורמלט פון שלאָף בלויז: די קינדער... די קינדער...
געלאָפן... געפאלן... פון הונגער... פאַרלאָרן...
וויי, וואָס פון אונדז איז געוואָרן!

זען איך זיך אַוועק ביי זיין שטויביק צופוסן.
איך דאַרף אים נישט וועקן, אַז כּיזאַל זיך דערוויסן,
ווער ס'האַט אים געבראַכט אויף דער באַנק און געבונדן.
איך וועל אים נישט וועקן — נישט וועקן די ווונדן,
דאָס דרעמלט מיין טאַטע און ברומט ווי פון חלום:
וועסט דורכגיין, וועסט דורכגיין, וועסט דורכגיין בשלום,
און ס'דאַכט זיך, זיין פנים ווערט לויטערער, קלאָרער. —
וויי, וואָס פון אונדז איז געוואָרן!

ניין, כ'ווייס, אז איך וועל זיך נישט קענען גענארן,
ווייל דורך זענען מיר דאך די זעלבע געפארן.
אויף אונדז האָט דער הימל מיט פייער גערענגט
און יעדער וואָקזאל האָט מיט רויך אונדז באגענגט.
אינמיטן פון הילכיקע קינדער-געוואלדן,
מיר זיינען געלאָפן אין פעלד זיך באהאלטן,
די אויגן פארגראָבן אין גילדענעם קאַרן. —
וויי, וואָס פון אונדז איז געוואָרן!

וואָלט ער פאר זיין זון מיך געוואָלט אָנערקענען!
וואָלט ער פאר אַ קרבן געוואָלט מיך פארברענען! —
ער האָט אים געזוכט אין פארלוירענעם וואנדער,
געוואָלט האָט ער זיין מיטן זון דאָרט, נישט אנדערש,
נאָר ער האָט אליין דאָרט געלייגט זיינע ביינער —
דער חלף האָט דאָרט נישט פארהאלטן שוין קיינער,
נישטאָ קיין מלאכים — פארהאלטער פון צאָרן...
וויי, וואָס פון אונדז איז געוואָרן!

.1942

נבחה

דער אָבערשטורמפירער גיט אָפּ די קאָמאָנדע,
זיין עכץ אין וואַלד קלינגט אָפּ האַסטיק און שמרענג.
אָן אויסגעמושטרימטע תּלנישע באַנדע
האַט פּלוצים נאָך היימאַט-געזאַנג זיך פאַרבענקט.
זיי רייסן די העלויזער, די לופט נעמט זיך ווערן,
די פייגל אין וואַלד בלייבן שמום און פאַרשטאַרט.
נאָך זיי האַט פאַרקוקט זיך אַ בוים אויף אַ בערגל,
און גלייך זענען בלעטער געבליבן פאַרדאַרט.

די אויסגעמושטרימטע תּלנישע באַנדע
אָוועק איז מיט ריטם פון טראַט און פון ליד
און איבערגעלאָזן דער ערד, צו איר שאַנדע.
אַ יראַם אויף איר פנים — דעם שפור פון אַ שניב.
בוים דיימשישער פּינקטלעכקייט האַט מען פאַרשאַמך
דעם גרוב, און דעם שפור פון פאַרברעכן פאַרמעקט,
נאָר אונטן האַט אלץ נאָך דאָס לעבן געזאַמט,
און אויבן די ערד האַט נאָך אלץ זיך באַוועגט.

די אַלטע וואַרזאַנע געזען האַט פון אויבן,
זוי שעהנווייז האַט נאָך דער גרוב זיך געוויגט.
ביו שפעט אין פאַרנאַכט האַט די ערד זיך געהויבן,
ביזוואַנען זי האַט זיך באַרואיקט צוריק.
דאָרט האַט נאָך דאָס פּיצל געוויגט ביי דער מאמען,
דאָרט האַט דער משוגענער אלץ נאָך געלאכט;
און ס'זענען פאַרליבטע געלעגן צוזאַמען,
אזוי ווי מען האַט זיי צום שטאַרבן געבראַכט.

נאָר איינער פון זיי האָט זיך שטאַרבן פארשפעטיקט.
איצט ראַנגלט ער זיך מיט פארבלומיקטע הענט.
אַ דייטש האָט דאָך, דאכט זיך, זיין טויט שוין באשטעטיקט,
אַ דייטש האָט זיין יידישן פאס שוין פארברענט.
נאָר ער וויל נאָך לעבן, ער וויל זיך נאָך ווערן,
ער שטייגט פונעם גרוכ מיט אַ שרעקלעכער קראפט,
און זע: אין דער שיין פון די אייביקע שטערן
אַ ייד אויף דער ערד שטייט שוין ווידער און גאפט.

דאָס פנים אין בלוט, נאָר ער ווייסט נישט — אין וועמענס.
ס'איז אַטעמען גוט, נאָר צי אַטעמט דאָס ער?
אים דאכט זיך: מע רופט אים מיט הונדערטער נעמען:
אים דאכט זיך: ביז ווייטיק איז שארף זיין געהער.
דאָס מינדעסטע גרעזל, דער מינדעסטער דאָרן
רופט אָפּ אים פון יעדן געפערלעכן וועג:
— ווו ס'ענדיקט דער וואלד זיך, דאָרט גיי אינעם קאָרן —
זאָלסט מיידן די שמעט און די ליכטיקע טעג!

דריי טעג אין די וועלדער, דריי נעכט אין די פעלדער.
ער ווייסט נישט, צי גייט ער פאָרויס, צי צוריק,
ביזוואנען ער טרעפט אויף אַ טייל, און ער מעלדעט:
— אַ שמעטל אַ טויטס האָט צו אייך מיך געשיקט!
— דו זאָג דיין פאמיליע, דו זאָג אונדז דיין נאָמען!
— מיין נאָמען געדענקען וועט זיין אייך צו שווער.
כהאָב הונדערטער נעמען, נאָר רופט מיך „נקמה“!
דערלאנגט מיר אויף טויט דאָס געבענטשמע געווער!

מאָסקווע, 1945.

אין וואלד

דער פיקהאַלץ קלאפט פאַרזיכטיק אָן און געהיים.
אַ פויגל פאַטשט אויף מיט די פליגל און לאכט:
— אַ, ביטע, מיין ליבער, דאָ וועט זיין דיין היים.
נאָך דיר ווערט די וועלט איצט פאַרמאַכט...
ביז איבערן האַלדז אינעם זוניקן ווינט
דער וואַלד גייט אַוועק אין גערויש.
אַ שמאַם נאָך אַ שמאַם רוקט זיך אָפּ און פאַרשווינדט
נאָר ער טאָר פון וואַלד נישט אַרויס.

צעקאַרטשעטע צווייגן פאַרלייגן דעם וועג,
זיין האַלדז פלעכט דער שפּיננוועכס אַרום,
איז וואַלד איז געגעבן דאָס רעכט אויף געיעג —
נאָר ער קוקט צעשראַקן זיך אום.
פון הינטער זיך עמעצנס אַטעם ער פילט —
אויף אים גייט עס איצטער די יאנד!
זיין לעבן איז אלץ פאַר דער ביקס נאָך אַ ציל,
זיין בלוט — פאַר אַ דייטשישער האק.

אַט דאָס איז די שרעק מיט איר טונקעלן חשד,
די שרעק, וואָס פאַרטרויט נישט דעם טאָג;
דאָס האָט וווּ צערעדט זיך אַ טרוקענער בלאַט
און אים האָט זיך אויסגעדאַכט: „שלאַג!“ —
דריי טעג, ווי ער גייט שוין אָן וואסער, אָן ברויט,
דריי טעג פונעם גרוב שוין אַוועק.
נאָר פוסטריט, פאַרטייעט נאָך אים גייט דער מיט
אין איבערגעטריבענער שרעק.

צעקנאָדערט, פארשמויבט און באַוואַקסן מיט מאַד —
 אים וואָלט נאָט אליין נישט דערקענט.
 די קרוין פון באשאף איז אַרויס פון אַ לאַך
 מיט טרוקענעם בלוט אויף די הענט.
 עס יאָגט זיך נאָך אים איצט אַן אַראַנג-אומאַנג —
 די מאלפע, וואָס פירט אַ מאַשין;
 עס יאָגט זיך נאָך אים איצט אַ דייטש אויף אַ טאַנק —
 די מאלפע פון מענטשלעכן מין.

דער שפּאַלענער פויגל אין הימל וואָס פליגט,
 דערשפירט דאָ זיין רויב, און ער פּאַלט,
 ער זשומט און ער נישטערט: וווּ איז ער, דער ייד,
 וואָס וואַקסט אין דעם פּוילישן וואַלד?
 די וועווערקע שטייט אויפן שפיצבוים און גאַט
 איי ווייסט נישט, אז דאָס איז דער בענטש.
 מיט וועמען געענדיקט האָט נאָט זיין באשאף
 און שפּעטער — די שאפונג געבענטשט.
 דער אייביקער פּחדן, דער האָז, שטייט פּאַרווירט
 אין קען זיך נישט רירן פון אָרט.
 ער ענאַפּט נאָך זיין ריח, אין אים ער דערשפירט
 אַ חיה, וואָס לויפט פונעם מאַרד...

מאַסקווע, 1945.

א מעשהלע

א קינד מיינס, דו פיר דיינע פינגער
אדורך מיינע טונקעלע האַר.
צו טראָגן די שנאה ווערט גרינגער
און גרינגער — פאַרגעסן די וואָר.

איך וויל דיר דערציילן אַ מעשה,
נאָר דו ביסט צו קליין נאָך, צו קליין.
וואָס ווייסטו פון יאָר ניין און דרייסיק —
דעם יאָר פונעם גרויסן געוויין?

דיין טראָט אויף דער ערד איז נישט זיכער,
דו הייבסט ערשט אָן בינדן די רייד —
וואָס ווייסטו פון דייטש און רציחה,
פון מאמעס און קינדער צעשיידט?

דו ציילסט אויף חדשים דיין לעבן,
וואָס האָט פון נישט-זיין אויפגעטויכט,
נאָר איבער דיין אויפקום — עס שוועבן
די ווארשעווער הייזער אין רויך.

איך טרעף דאָרט אין איינעם אַ טויער
אַ קינד, פונקט ווי דו, טראָפּ און טראָפּ,
מיט אייגעלעך ריינע און בלויע,
מיט זיידענע האַר אויפן קאָפּ.

א סמעזשקעלע זוכט עס דורך פלאמען,
דורך רויכן — א וועג זוכט דאָס קינד;
א סמעזשקעלע זוכט צו דער מאמען
דאָס פיצל, פון וויינען שוין בלינד.

אינם פון די פיסלעך איז באַרוועס,
דאָס צווייטע — באַזאָקט און באשוכט.
קאָן זיין, אז דאָרט אונטער די תורבות
די מאמע אַ שיכל נאָך זוכט...

נו, וועמען דערצייל איך, נו, וועמען?
ווי גוט, וואָס דו קענסט נישט פאַרשטיין.
ווי גוט, וואָס די ליכטיקע ברעמען
פאַרבלייבן נאָך קינדעריש ריין.

אלמא-אמא, 1943

צום לאנד און געוויין

קינד מיינס!
פון דינע טריטעלעך קליין --
פון דיין פיצעלע האנט,
איך לאָז זיך איצט פירן
צום ווייטן לאַנד,
צום לאַנד אָן געוויין.

דיר פאַלט דער ווינט,
ווי אַ שאַל אויף די אַקסלען.
מיר גייען
און גייענדיק — וואַקסן
נאָר מיר אין פנים
פאַלן
אַלע שמורעמס און שלאַקסן,
אַלע רעגנס און שנייען.

מיר גייען,
און גייענדיק — גרוי איך.
אַט קומען מיר אָן:
ס'שטייט אָפן דאָס טויער
צום לאַנד אָן געוויין.
און פּלוצים דערזע איך,
ווי לעבן דיר
ווער איך קלענער און קליין.

דיין מעכטיקע האנט
מוט א פיר
איבער שפאנונג פון ווינטן —
מיין שרעק
פאלט אהינטער
אזוי ווי א שטיין.
מיר גייען אריין
אין לאנד אן געוויין.

אלטא-סטא, 1944.

סיין ניגון

דער וועג צו מיין היים איז אַ לאנגער,
נאָר לענגער פון אים — איז דער ניגון,
וואָס גייט איבער אַלע געזאנגען —
פון אָנהייב, פון וויגל.

אין ערב פון ווערטער און קלאנגען,
נאָך איידער כ'האָב עפעס פאַרשטאַנען,
מיט אָנהייב פון מיינע געזאנגען
געפרוּווט האָב איך אנען.

אַ סך איז געווען און — פאַרגאַנגען,
נאָר איך, אויף דער העלפט שוין אַ מידער,
דעם אויפגאַנג פון מיינע געזאנגען
כ'הער ווידער און ווידער.

אין רויש און אין בונטע פאַרלאנגען
מיין האַסטיקע יוגנט פאַרבליט האָט.
אין פּרילינג פון מיינע געזאנגען
זי לעבט און זי ציטערט.

כ'געדענק, ווי אין נויט און געראנגל,
אין שנאה און טעמפּקייט פאַרקראַטעט —
אין רייפקייט פון מיינע געזאנגען
די פּאָן האָט געפלאַטערט.

די פוילישע הארבסטן די כאנגע,
די הימלען די גרויע געדיכטע,
אין אורקוואל פון מיינע געזאנגען —
זיך לייטערן ליכטיק.

אזוי ביזן סוף שוין געפאנגען
געפירט וועל איך ווערן פון ניגון,
וואָס גייט איבער אלע געזאנגען —
פון אַנהייב, פון וויגל.

אלטא-אַטא, 1944

דיין ביאגראפיע

(דינה)

א.

ווי ווייט, מיין נאָט, ווי ווייט!
ס'איז אלמאָ = אַמאָ
אַ שטאַט אַזאַ,
ווי פּרילינג
קומט קיינמאָל נישט צו דער צייט.
ווי ווייט, ווי ווייט —
די צייט:
נאָך מאַסקווע
און פאַר סטאַלינגראַד —
ס'איז חודש שבט,
נאָר דאָ
ווי זון איז אום ווינטער שטאַרק —
ווי שניי שמעקט מיט בלי,
דיין ערשטע שאַ
פאַלט שנעל פונעם באַרג.

ב.

דיין מאַטע איז ווייט,
דיין מאַטע איז נאָנט:
ער שטייט אין פאַבריק
און טראַכט וועגן פּראָנט.
ווער האָט אים געשיקט?
ווער האָט אים גענויט?

ער שטייט אין פאבריק
און טראכט אויס דעם טויט.
מיט בלוט אויף זיין שפיז,
אין גרויזאמער גרויס,
ער טראגט זיך פאָרויס:
ער שטייט אין פאבריק
און טראכט וועגן פראַנט —
דיין מאַמע איז נאָנט,
דיין מאַמע איז ווייט.
און דאָ —
זיין לעבן ווערט ווידער באַנייט

ג.

צוצ איז די היים,
צוצ איז די ערד
פון בלאַמע און ליים.
און שווער איז דער וועג,
וואָס פירט פון דעם העק,
דיין מאַמע אים גייט
אינגאַנצן אליין,
זי וועט אים דערגיין
מיט דיר זאלבעצווייט.

די ערד איז קיין ערד,
דער שניי איז קיין שניי,
דיין מאַמע זי זינקט,
זי וועט נישט דערגיין,
די שמילקייט קלינגט.
דיין מאַמע געשריי
האַט עמעץ דערהערט:

א רומישע פרוי
הייבט אויף זי פון ערד,
און פירט זי אין שטוב,
און לייגט זי אין בעט,
און כליפעט און גלעט,
און האקט דאָס האַלץ,
און פייער ווי גאַלד
לויפט אום אויף די ווענט.

דאָס וואַסער זידט,

דאָס וואַסער זידט,

א רומישע פרוי

פאַר כריסטאָס קניט.

גאַר נישט פאַר זיך

זי זוייגט איצט און בעט —

דיין מאַמעס שיך —

זעט זי ביי ביי דעם בעט...

עס קנאַקט דאָס האַלץ,

און פייער ווי גאַלד

לויפט אום אויף די ווענט.

דאָס וואַסער זידט,

דאָס וואַסער זידט,

א רומישע פרוי

נעמט אָפּ א ייד

מיט פאַרכטיקע הענט. — — —

אַזא איז די היים

אַזא איז די ערד

און דווקא אַזא,

האַט זי דיך דערהערט.

און איך האָב באַשטימט, אַז דיין נאַמען זאָל זיין:
דינה.

מיין בעסטע ירושה כלוויז כלליבן זאָל דיין,
דינה.

נישט זייד זאָל דיר פאַסן, נאָר פשוטער ליין,
דינה.

זאָלסט גיין דורך דעם לעבן אין ליכט פון מיין פיין,
דינה.

מיט דיר זאָל דער רוגו אַוועק פון מיין לייב,
דינה.

מקיים זיין זאָלסטו דאָס אַלץ, וואָס כ'פאַרשרייב,
דינה.

דעם דייטש זאָלסט, הלילה, נישט ווערן קיין ווייב,
דינה.

דעם זכר נאָך אים, ווי די אנגסט מינע טרייב,
דינה.

און פריי זאָלסטו זיין פון דיין שוואַכקייט פון מין,
דינה.

נישט מידת-הרחמים, נאָר מידת-הדין,
דינה.

דאָס איינציקע נחת, וואָס איך דיר פאַרגין,
דינה.

מאָן איין די נקמה, וואָס שולדיק איך בין,
דינה.

באנגוגענען זאלן דיך וואסער און ברויט,
דינה.
און ליב האָבן זאָלסטו די פארב מיינע — רויט,
דינה.
ווי זאָיע, מיט לייב און מיט לעבן פארטרויט,
דינה.
און — אויב מען וועט דארפן — ווי זי, גיי צום טויט,
דינה!

ה.

וויין, מאַכטערל, וויין.

אין אָנהויב פון פרילינג געבוירן
ביסטו, נאָך דער בעז האָט פארבליט
און איך, ביי דיין וויגל פארלוירן,
געפיין אלץ פאר דיר נישט קיין ליד.

נישטאָ אין מיין הארץ איצט דער ניגון
וואָס טויג פאר דיין רוי, פאר דיין שלאָף.
ווי זאל איך דיך איצטער פאררויגן
מיט ווערטער פון שנאה און שטרעף?

אין פוילן דיין זיידנס מצבה
ליגט איצטער פארוואַלגערט, געשענדרט,
דיין פאָלק איז שוין גרויס ווי אַ שבט
און ווערט אין טרעבלינקע פארברענט.

און דו ליגסט אַצינד אין דיין וויגל
ביים ברעג פון אַ תרובער וועלט,
און ס'ווערן פון פלאַמוקע פליגל
דיין בליק און דיין אַמעם פארשמעלט.

וועל איך דיין געשריי נישט פארשמערן —
דיין בלוט איז קיין בלוט נישט, נאָר פלאַם.
אין אייגעלעך דיינע — נישט טרערן,
נאָר שפּריצן פון שנאה און סם.

1.

דיין קליינינקע באַבע ווערט קלענער
און בייגט זיך אַלץ מער צו דער ערד.
זי הערט שוין אויף מענטשן דערקענען
און דרייט איבער אַלץ וואָס זי הערט.

זי קען שוין נישט האַלטן קיין סודות
און רעדט אָפּט ווען זי בלייבט אַליין,
קומסט אָן אומגעריכט — הערסט, זי פלוידערט.
נאָר וואָס — איז דיר שווער צו פאַרשטיין.

דיין באַבע, די אַלטע, די קליינע
שפּאַצירט איצט פון הויז צו הויז.
און אַלצדינג דערציילט זי די שכנים,
און אַלצדינג זי זאָגט זיי איצט אויס.

די שכנים — זיי קוקן זיך איבער
און טאַקעווען צו, ווי עס פאַסט,
דערנאָך גייען זיי אין די שטיבער —
דיין באַבע בלייבט איבער אין גאַס.

2.

געבויגן אינדרייען, געהאַרבעט —
זי שיקעוועט זיך אינעם וועג.
זי טוט אויפן האַלדז אָן די טאַרבע
און לייגט דאָרט אַריין איר פאַרמעג.

ווי אלעמאָל וועט זי זיך זיימען
אין רושיקן בונטן באַזאַר.
ווי אלעמאָל — קומען נשתומם,
אזוי ווי אַרויס פון געפאַר.

פאַרנאַכט, ווען די פאַרביקע שקיעה
פאַרכישופט דעם שנייאיקן באַרג,
מיט לאַסט און געבויגענע קניען
דיין באַכע וועט קומען פון מאַרק.

דערנאָך וועט זי בלאַזן אין פייער
און קאַכן אַ מאַכל אַזאַ. —
מיין קינד, דאָס איז אונדזער צושטייער —
מלתמה אין אַלמאַ-אַמאַ.

ה.

אוי וויי, האָט געוואָיעט דער ווינט
אוי וויי, האָט געווינגעט דער שניי.
אין כאַטע געוויינט האָט דאָס קינד
ביי ליידיקע פלעשעלעך צוויי.

די באַכע איז אַלט שוין און שוואַך,
די באַכע — קוים-קוים וואָס זי גייט,
נאָר קליין איז דאָס קינד און די שפּראַך
פון הונגער און דאָרשט נאָר פאַרשטייט.

אוי וויי, האָט געוואָיעט דער ווינט,
אוי וויי, האָט געווינגעט דער שניי.
די באַכעשי לויפט שוין געשווינד
מיט ליידיקע פלעשעלעך צוויי.

די ערד איז איצט ווונדערלעך גלייך,
דער שניי האָט די וועגן פאַרמעקט.
די באַבעשי שווימט אין אַ טייך
מיט פיס אין צוויי שקראַבעס פאַרשמעקט.

די ווייטקייט ווערט נאָענט און בלענדט
און רואיק — דאָס אַלמע געמיט.
איר שטוב האָט דער דייטש נישט פאַרברענט
די ערד — אונטער איר נישט צעגלום...

זי גייט אין דער בלוילעכער שיין,
אזוי ווי אין שמעטל אַכאַל;
זי גייט דורך דעם ווינטער אַרײַן
אין פאַלאַץ פון שניי אין קרישמאַל.

די באַבעשי גיט זיך אַ דריי
און מאַכט אויף ציריקוועגס אַ שפיין,
דער באַדן זינקט אײַן, און דער שניי
פאַרפירט איר צום טאַנץ אין אַ קריין.

זי פאַלט אין פאַרשאַטענעם גרוב —
אַ ווייכקייט נעמט אײַן זי, פאַרנעמט.
אַט דאָס איז דאָך טאַקע איר שטוב —
איר שטוב האָט דער דייטש נישט פאַרברענט.

אוי וויי, האָט געוואָיעט דער ווינט,
אוי וויי, האָט געווינגעט דער שניי,
געאיילט און פאַרשאַטן געשווינט
די ליידיקע פלעשעלעך צוויי.

דיין באַבעס צוקאַפּנס איז איצטער אַ ציגל,
און דו ליגסט דערלעכן אין שמרויענעם וויגל.

דיין באַבע אויף דר'ערד ליגט שוין דריי מענ אַ טויטע
און דו — אינעם וויגל — מיט הענטעלעך רויטע.

דיין באַבע איז שטייף שוין, אין שטוב איז אַ קיררה,
און דו פּלאַפּלסט ווייטער דיין קינדערשע שירה.

זיי קומען און הייסן זיך מאַכן אַ וואַרע
און פירן אַדורך ביי דיין באַבען די טהרה.

דיין באַבע די פרומע — זי קען זיך נישט ווערן,
אַ רוסישע פרוי צלמט איבער איר שטערן.

דיין באַבע די פרומע — זיי זענען זיך מועה,
זיי בעטן איר אויס אין אַ פרומנע מיט שמרויען.

דיין באַבע די פרומע — פאַרנאַנגענע יאָרן —
פאַרקלאַפט מען מיט טשוועקעס אין הילצערנעם אָרון.

ואני —

און איך האָב

דיין מאַמעס געזונט נישט פאַרהימלן.

מיר האָבן פון פוילן געוואַנדערט
צוואַמען, דעם אומקום געמיטן.
מיר האָבן געהאַלפן איינאַנדער
די גרענעץ אַריבערצושפּאַנען
און אומניין די דייטשישע וועכטער,
וואָס זענען אויף וואַרטע געשטאַנען
מיט בלוטיקן ליד און געלעכטער.

צו פרי איז דער שניי אויסגעפאלן
אין האַרבסט פונעם יאָר ניין און דרייסיק
אין פוילישע כאַטעס און שטאַלן
געראַיעט האַט ס'אומפלייט פון פרייסן.
זיי האָבן פאַרשטאַפּט אַלע וועגן
מיט פּרעמדע און שרעקלעכע קלאַנגען.
דיין מאַמע און איך — זיי אַנטקעגן —
מיר זענען אויף מורח געגאַנגען.

בייטאַג האַט דער שניי נאָך געטייעט
און ווידער אַנטפלעקט נאָך די ווושאַסן.
נאָך אונדז האַט גערוישט די לוייה
פון וועלדער מיט ווינמן פאַרגאַסן. — —
אַ דייטש שפּרינגט אַרויס פון זיין בודע
אין האַנט — אַ רעוואָלווער, ער פאַכעט,
פון פּיסק קנאַלט אַ סעריע מיט „יודע“ —
די דייטשישע שפּראַך פון נצחון.

מיר גייען די גרענעץ אַריבער:
פאַרביי אונדז עס טראַגט זיך אַ רייטער
אינצווישן די דאָרפישע שטיבער.
ער גריסט אונדז און טראַגט זיך שוין ווייטער.
נאָר איך האָב באַוווּן דערקענען
דעם רייטן פינפעקיקן שמערן.

א יאָר בלויו פון רואיקייט ליבער,
דערנאָך איז געקומען דאָס צווייטע.
דער דייטש איז אין אָנגריף אַריבער
אויף שמחים סאָויעטישע, ברייטע.
מיר האָבן אַ צווייט מאל געוואַנדערט
אַנטרונגען פון מעמפּקייט און צאָרן.
נאָר דאָרט ביי דעם ראַנד פון די ראַנדן
האַט דיך גראַד דיין מאַמע געבאָרן.

ואני —

און איך האָב

דיין מאַמעס געזונט נישט פאַרהיטן:
ווען דו האָסט דיין מאַמען געקענט שוין —
אַ פרוי האָט דיין מאַמען פאַרביטן,
איר ליבשאַפט — רחמנות פון מענטשן.
איצט איז זי צו דיר אַזאַ נאָנטע,
איצט איז זי אַ ווייטע, אַ ווייטע.
מיט בלוט און מיט טרערן זי מאַנט דיך
און וויל זיך נישט לאָזן פאַרבייטן.
און דו, אין אַ זייטיקן געסל,
איך הויז פון די איינזאַמע קינדער,
וואָס האָבן די מאַמעס פאַרגעסן —
די אַנגע מיט איר בלויו פאַרבינדט דיך.

ואני,

און איך האָב

דיין מאַמעס געזונט נישט פאַרהיטן.

דיין קינדהייט פארשרייב איך, איך צייל דיינע יאָרן:
פונדאָנען זאָל אָנהויבן גיין דיין זכרון.

זאָלסט וויסן ווער ס'האַט דך צעשיידט מיט דיין מאַמען,
כדי מיט יתומים זיך כאָווען צוזאַמען.

דיין מאַמע איז יונג, נאָר איר קאַפּ געמט שוין גרויען,
און דך כאָווען פרעמדע, כאָטש רומישע פרויען.

דיין מאַמע קוקט אַלץ מיט פאַרלאָפּענע אויגן
און זעט, ווי דו ווערסט פונעם געפּל פאַרצויגן.

געדענק ווער ס'איז שולדיק און היט אָפּ דעם צאָרן —
פונדאָנען זאָל אָנהויבן גיין דיין זכרון.

פון עשוין נעם איך אַ טייל פון זיין ברכה:
דיין האַרץ זאָל פון מיטלייד נישט ווערן געבראָכן.

דיין האַנט פאַר געווער, פאַר נקמה — דיין סטיכיע —
על חרבך תחיה, על חרבך תחיה!

אַלמאַ-אַמאַ, 1943

גערענק גאר דאָס שטיבל פון דלת על דלת
 מיר האָבן געלעבט דאָרט אינדרייען צוזאמען —
 מיר האָבן אין ענגשאפט געטיילט זיך מיט אלעם,
 מיר ביידע, דיין אלטע פארוואַנדלטע מאמע.

א שטיבל אַ קליינס זאָל אַזויפיל פאַרנעמען:
 סיי חושך, סיי קעלט און סיי שטענדיקן הונגער;
 א שטיבל אַזא זאָל נישט קאָנען פאַרשעמען
 די ליבשאפט, די ליידער, וואָס איך האָב געזונגען ...

מיר האָבן געדאַרפט גאָך אַן אַרט פאַר אַ פערטן,
 מיר האָבן געדאַרפט גאָך אַן אַרט פאַר אַ ווינל.
 אַז ס'זאָל דאָס געוויינ פון אַ קינד זיך אַ הער מאַן,
 חוץ ברויט זאָל מען דאַרפן גאָך מילך אינעם קריגל.

גערענק גאר דאָס שטיבל פון דלת על דלת
 גערענק גאר דעם ווינטער פון יאָר צוויי און פערציק:
 מיר האָבן אין פירן, מיר האָבן דאַרט אלע
 אַנמאָקען דעם שונא, דעם אומקום געווערט זיך.

דיין מאמע איז טאָפּל געוואָרן געהאַרבעט,
 ווען זי איז מיט מול געוואָרן אַ באַכע:
 פון הינטן די זיקה, פון פאַרנט — די טאַרבע,
 ביז וואָנען מען האָט זי אום ווינטער באַגראָבן.

דאָס קינד האָט אַלץ העכער און העכער געשריגן,
 פאַרנומען דאָס ליידיקע אַרט מיט זיין שרייען,
 און וויינענדיק האָסמו געזונגען ביים וויגן,
 און מיר זענען ווידער געבליבן אינדרייען.

צום בוים און צום דרויסן

דער בוים אין טיין פענצטער פאָרגעסן האָט בליען,
ער האלט זיינע צווייגן ארוםטערגעלאָזן.
אים חלומט זיך אלץ, אַז פאָרגוואַלדיקט — אַ תּלִּיה —
איז ערגעץ געוואָרן זיין שוועסטער — בעריאַזע.

און כאָטש דאָס איז ווייט: אויף די תּרובע ערדן,
וואו גרינס ליגט אין אַשן און הימלען — אין רויכן,
דאָך זעט ער דעם ניד'דיקן וואָקס פון די מערדער,
וואָס פרווון דעם טויט צו די צווייגן דערהויכן.

— אוי, ווינט, וועלכע ניים האָסט געבראַכט און פּונוואַנען,
— פאָרוואָס לאָזטו קלינגען דעם טרויער אין דראָמן?
— אוועק פונעם דאָרף זיינען דריי פארטיזאָנען,
איצט הוידעם זיך איינער פון זיי, ווי אַ שאָמן.

דו זעסט דאָרט דעם וואַלקן? איך רייס אין אים קריעה
און דו — גיי ארויס צו דיין בוים און צום דרויסן.
דער בוים אין דיין פענצטער וועט סייזוי נישט בליען,
נישט אים און נישט דיך איז דער פּרילינג היינט אויסן...

אַלמא-אַמא, 1943.

אזוי גייט עס ווידער א יאָר
 אוועק צו פארגאנגענע יאָרן,
 און אַנשטאַט דער בלוטיקער וואָר —
 א קאַרב אין געקארבטן זכרון.

ב'האַב זעלטן מיט וויין און מיט פרייד
 געמאַלדן דעם טויש פון די צייטן.
 איין ניגון האָט שטענדיק באַגלייט
 די יאָרן, וואָס פלעגן זיך בייטן.

נאָר איצטער — אין רעש און גערויש —
 א יאָר ווערט באַגעגנט אין פּייער.
 די קויל אין האַרמאַט ווערט געטוישט
 און מעלדעט דעם שונא אָן: גיי-יאָר!

איצט ווילט זיך דאָס יאָר, וואָס פארגייט,
 צעבייגן אזוי ווי אַ קראַמע;
 איצט ווילט זיך מיט וויין און מיט פרייד
 אַרויס צו אַ גליקלעכע דאַמע.

איך ווארט אויף דער שעה אין דער נאַכט,
 ווען טאָן וועט אַ צאָפל דער ציפער:
 דעם אָנזאָג פון זיגרייכער שלאכט
 וואָס פיר איז זיין ליכטיקער שיפער...

א בריוו פון פרייסן

דער וועג איז געוועזן א שווערער, א לאנגער, געפאלן איז איינער, און נאך אים — דער צווייטער, און דאך — ס'האט באוויזן צו פרייסן דערלאנגען דער דריטער צו נעמען נקמה א גרייטער.

ער ווייסט, אז אין ווארשע איז איבערגעבליבן א רעשטל פון יידן — א טרייסט און א חידוש. איז אפשר דערפאר האט ער איצטער געשריבן דאס בריוול פון פראנט אויף א היימישן יידיש.

זיין חבר דער רוס האט געוונדערט זיך איידל: ווער שרייבט דאס א בריוו פון דער זייט דער פארקערטער? ווי שיקט מען אונזק אזא כתב צו א מיידל? וואס וועט זי פארשמיין פון אזעלכענע ווערטער?

דער ייד האט געענטפערט: נישטא שוין מער קיינער. צו וועמען זשע שרייב איך? נישט וויכטיק, נישט וויכטיק. איך שרייב, אויף דער דייטשישער ערד דער געמיינער, איך שרייב, ווייל פון שרייבן אליין ווערט מיר ליכטיק.

איך שרייב אויף דער שפראך פון מיין מאמע, מיין שוועסטער,

וואס גייען מיר נאך טראַט נאך טראַט אין די שלאכטן; איך שרייב אויף דער שפראך פון מיין ליבסטער, מיין בעסטער, ווייל גראַד אויף דער שפראך וועגן מיר פלעגט זי טראכטן.

דעם בריוו שיק איך אָפּ מיט דער פעלד-פּאַסט, דער טרייער,
להכעים דעם שונא, פון קיום אַ צייכן.
און ווער ס'וועט אים לעזן, זאָל וויסן: דורך פייער
אַ ייד צו דער דייטשישער הויפט-שמאַט וועט גרייכן!

מאַסקווע, 1945.

איר לעב

איך לעב, און דאָס הייסט: איך פארנעם,
און זיט איז דאָס ברויט, וואָס איך עס,
דאָס וואסער איז ווידער געשמאק,
אויף האקן דאָס האַלץ איז די האק.

מיט שטילקייט איז ווידער מיר גוט,
און מיינס — איז שוין ווידער מיין בלומ.
מיין גוף ווארט שוין ווידער אויף גליק
און נישט אויף אַ דייטשישער שטריק.

מיין מיידל, רוק גענמער זיך צו!
איך ווייס, ביסט נישט אויסן מיין רו...
און דאָך העלפסטו גיין מיר אַוועק,
אַ שפּאַן פון דער נעכטיקער שרעק.

דער בלוי פון דיין אויג איז דאָך ריין,
און איך וויל דאָ גאַרנישט פארשטיין.
פאַר מיר איז גענוג בלויו דער נס —
איך לעב, און דאָס הייסט: איך פארנעם.

מאַסקווע, 1945

פאר דעם, וואָס וועט נישט הונגען

און פאר דעם, וואָס וועט צוריק נישט קומען,
בליען עטוואָס אנדערש איצט די בלומען.

קוק זיך איין: די רויטע רויז איז רויטער,
קוק זיך איין: די ווייסע — מער נאָך לויטער!

אויפן פעלד דער קאָרנבלום איז בלויער,
די קאָנוואַליע-קעפלעך — מער אין טרויער!

און אַפילו ס'פּראָסטע געלע בלימל
פילט זיך נע'נטער צו דעם ווייטן הימל..

און פאר דעם, וואָס איז אין שלאכט געפאלן,
ווי אַן אָרדן ברענט די זון אין שטראַלן.

אין איר ליכט ווערט נאָלד פון גרינעם קאָרן,
פולע זאָנגען — זיינע יונגע יאָרן.

ס'וועט זיין ברודער זייער שפע דרעשן
און דעם טרויער פון זיין מאמען לעשן.

און פאר דעם, וואָס איז אין בלוט געבליבן,
וועלן שיינע מיידלעך שענער ליבן.

גרויע אויגן וועלן ווערן גרויער,
יעדע ליידנשאפט — געמישט מיט טרויער.

טוליען וועט זי זיך אין ליבנס אָרעם,
מראַכטן: ס'זאָלט דאָך ווער געווען אַ פאָר אים...

און דערוויילע וועלן קינדער וואַקסן,
ביז זיי וועלן גרייכן זיינע אַקסל.

פון די גרויסע, שיינע מעשות הערן,
וועגן דעם, וואָס וועט צוריק נישט קערן.

און אין רוסלאַנדס ווונדערשיינע לידער
וועט ער אויף זיין שלאַכט-פערד רייטן ווידער.

מאָסקווע, 1941.

אויפן רויטן פלאץ

אין יענעם אָונט זענען מיר גענאָנגען
צום רויטן פלאץ, געאַרעכט, מיט דער שטאַט;
און דיך אין צווישן טויזנטער געזאָנגען
כ'האַב אָפגעלאָזן אויף דעם פאַלקס באַראַט.

פאַרויס, פאַרויס די גאס האָט אונדז געטראָגן,
וועהין? מסתמא צו דער העכסטער פרייד.
ווען איך האָב עפעס שמילס געפרוּווט דיר זאָגן,
האַט אונדז מיט אייפער דער המון צעשיידט...

איז גוט, מיר דארפן/אלעמען געהערן.
צו גרויס דאַס גליק, עס זאָל בלויז אונדזערס זיין.
מיט מאַסקווע נייען מיר צום רויטן שמערן,
מיט סטאלין — אין דער אייביקייט אריין!

דו שמעלסט מיך אָפּ, מיט חידוש אין די אויגן
דו ווייזט מיר אויף דעם אָונט-הימל אָן:
— אָט זע, אויף העכסטער הייך אַרויפגעצויגן —
ער פלאַטערט רויט די זיגערישע פאַן!

— קום ווייטער, קום, אין ליכט פון פראַזשעקטאָרן,
און לאַמיר פעסט זיך האַלטן ביי די הענט!
צוזאמען ווערן מיר אויף טויזנט יאָרן
דורך אָט דעם אויגנבליק אדורכגעברענט..

ס'זעט ווען-עס-איז א פאָר ווי מיר אין טרערן
פארקוקן זיך אויף אונדז אין ווונדערשיין, —
מיט מאַסקווע גייען מיר צום רויטן שמערן,
מיט סמאלין — אין דער אייביקייט אריין!

מאַסקווע, 1945.

אזוי גייען יידן צוריק אין אייראָפּע

פארויס גייט דער עמוד-האש פון צעשמערן,
און הינטן — פון תורבן דער עמוד-הענן.
אויף יעטווידן אָפּשמעל — מגפה, פארצערונג,
און יעטווידער טראַט פרוווט דעם מדבר דערמאָנען.

פארמעקט זיינען שמעט און נישטאָ קיין בית-עלמין
אפילו, ווו שמעלן זיך שרייען און קלאָגן.
בלויז איינער אַ כוים איז געבליבן אַן אַלמן —
אויך ער שטייט אין היץ פון דער שרפה פארטראָגן.

אזוי גייען יידן צוריק אין אייראָפּע.

די טייכן, מיט שליימיקן אייטער פארצויגן,
דערשפירן — און הייבן אָן ווידער צו זיין:
ס'גייט ווידער דאָס פאָלק מיט פארבלוטקטע אויגן
און זוכט אַליץ די היים מיט פארטיליקטע יידן.

דאָס גראָז איז פארזענקט און דאָס כרויט וויל נישט ווערן.
פאָרויס אויף יאָרהונדערט האַט שוין דאָס פייער
פארשלונגען דעם טוי פונעם הימל, די טרערן,
וואס פלעגן די שפע פאר פעלדער געדייען.

אזוי גייען יידן צוריק אין אייראָפּע.

די צייט האָט פאַרגעסן די ציילונג אויף דורות,
דער טויט האָט געהיפּט פונעם אייניק צום זיידן.
ווי ליידיק, ווי שמיל, אָז דער ווינט האָט אויך מורא
און האָט נישט מיט וועמען זיך איבערצוריידן.

נעם אויף זיי, אייראָפּע, מיט ווונדער - פאַרערונג!
אַ פאַלק גייט פון מדבר אַ היים פאַר זיך מאַנען.
פאַרויס זיי — דער עמוד-האש פון זיך ווערן,
און הינטן — פון חורבן דער עמוד-הענן.

נאמן חורבן

נאכן חורבן

מיר וועלן לאנג נאך ציילן יעדן טויט,
מיר וועלן לאנג נאך שפירן יעדע ווונד,
נאך צארט אין אידל איז די דינע הויט
וואָס טיילט אָפּ פון יסורים דאָס געזונט.
אויף שמילע פעלדער בלאַנדזשעט נאָך די שרעק
צוזאמען מיט פארצווייפלונג און מיט מוט —
די דריי, וואָס זענען אין דער שלאַכט אוועק
און זיך פאַרזיניקט אין דעם העלדיש בלוט.
דער זויגט, וואָס האָט אויף תליות זיך געוויגט,
און שפעטער היטלערס פאַנען ווילד געיאָגט,
און ווידער מיט דער רויטער פאַן געוויגט —
פאַרהאַלט זיך ביי אַ קבר נאָך און קלאָגט...
די ערד האָט נישט פאַרדייעט נאָך דאָס בלוט,
די צייט האָט נישט צעמאַלן נאָך דעם בייך,
און ס'קריצן אליך ווי פריער נישט באַרוט
אין טוימן-שאַרבנס — אָפּגעדעקטע ציין.
דער שמילער סאָך דעקט צו, דאָס גראַז — פאַרהיילט,
דער פויגל נעמט אין פלי ארום דעם רויס,
נאָך ס'ליגט אַ קאַפּ פון גוף נאָך אָפּגעטיילט
און וועגן תליון טראַכט נאָך אליין אַ בוים,
נאָך איך — פון בלוט אַרויס הייב איצט דעם קאַפּ,
ער שטייגט דעם ראַנד אַריבער פון דער נאכט.
דער שאַטן — אַ פאַרבנעמער — פאלט אַראָפּ —
איך בענמש די גוטע שמילקייט נאָך דער שלאַכט!
פון עק צו עק עס ציטערט דורך דאָס ליכט
און טיף און רואיק אַמעמט אָפּ די ערד.
און מיטאַמאָל — אינגאַנצן אומגעריכט —
דעם רויש פון טאָג און שלום כ'האַב דערהערט.

נישט פון ביין ווייטער נסיעה

איך קום נישט אצינד פון קיין ווייטער נסיעה —
א, חורבות פון מינע פארגאנגענע יארן!
איך בין נישט געקומען אויף רייסן איצט קריעה
און נישט אויף פאנאנדערצוברענען מיין צאָרן.
איך קום פון מיין לאַנד — פון דעם אייביקן גלויבן,
אז בלומ קאָן אין פייער נישט ווערן פארניכטעט;
אז אויך יעדער אומגליק קאָן ווערן דערהויבן
צו העלדישן טאָט און נישט בלויז — צו געשיכטע.

געזען האָב איך דאָרט, ווי א פּאָלק האָט געהונגערט
אין האָט זיך, דעם אומקום נישט אונטערנעגבן;
געהערט האָב איך דאָרט, ווי די ערד האָט געזונגען
א שפּאַן פונעם מוים — מיט די לידער פון לעבן.
אפילו ביים ראַנד פון דעם לעצטן נסיון,
געמריבן פון קלעפּ און פון שונאָס געשרייען —
געגאנגען דער מענטש אין, געגאנגען איז זאָיע
מיט באַרוועסע פיס איבער רוסישע שנייען.

און דאָרטן בין איך אויך ארויס פון דעם טאָטן,
געשמעלט זיך אינמיטן דער וועלט און געזונגען.
און ארט איז געווען, און געסטייעט האָט אָמעס
אויף ווידער באַנייען דאָס בלומ אין די לונגען.

און דאך האָט מיך אויך נישט געמיטן דאָס מינדסטע
 דערפון, וואָס אויף פּוילישער ערד האָט געטראָפּן:
 דער קנויל פונעם אומקום גענאָנגען איז פינצטער
 מיט אלע ענוים און גרויזאמע שטראָפּן.
 און איך האָב פאר ווייט-זיין געמוזט אויך באַצאָלן:
 נישט איינמאָל בין איך איבער גאַסן פון וואַרשע
 גענאָנגען מיט פּיס פונעם הונגער געשוואָלן,
 גענאָנגען צום „אומשלאַג“ די אייביקע מאַרשן;
 נישט איינמאָל בין איך, מיט פארוואַסערטע אויגן,
 פארלאָשענע לאנג שוין פון שטילן שגעון,
 געלעגן אין ווינקל, אין דרייען געבויגן —
 ביז וואַנגען דער טויט האָט שוין אויפגעהערט דראָען...
 איך האָב די יסורים באהבה גענומען —
 איך האָב דאָך געמוזט פאַר דעם ווייט-זיין באַצאָלן —
 איך בין אויף דער וואַר זיי אנטקעגנגעקומען,
 און אָפּן געלאָזן פאַר זיי כ'האַב מיין חלום.

אצינד קום איך אָן — נישט געציילט נאָך די שעהן.
 און פונקט, ווי איך וואָלט אָט די שטאַט נישט פארלאָזן —
 איז יעדער צעבראָכענער ציגל מיר נאָענט,
 און היימיש — די ווילדע, צעוואקסענע גראָזן.
 עס הייבן זיך אָן צו באַוועגן די שטיינער.
 פארלאָשענע בערג הייבן ווידער אָן מליען.
 און איבער דעם אלעם — דער לעצטער, איך איינער...
 איך קום נישט אצינד פון קיין ווייטער נסיעה.

א פריילעכס

איך לאד אייך אויף א חתונה:
מיט באַרוועס-טריט געלאסענע
אין נאקעט און אין הוילן —
איך לאד אייך איין קיין פוילן.

די ווייסל רייסט דאָרט קריעה
און אויף אַ כּוים — אַ תּליה —
אַ קלעזמערל, אַ ראָבל
שאַרפט אויס דעם שוואַרצן שנאָבל.

עך! אויפגעשפּילט זאָל ווערן
דעם אומגליק און די טרערן!
צו טישן — ברידער-קברים —
זאָל קומען רייך און אַרעם.

קומט אַריין די באַבע
מיט דער גרינער שובע,
קומט אַריין דער זיידע —
טאַנצן אלע ביידע.

עך! אויפגעשפּילט זאָל ווערן,
דער טייוול זאָל דערהערן! —
אַט הענגט דער קלעזמער יידל,
יידל מיט זיין פּידל.

קומט אריין דער מאמע,
מיט דער געלער לאמע;
קומט אריין די מאמע —
וויינען זיי צוזאמען.

עד! אויפגעשפילט זאל ווערן!
ס'וועט קיינער איצט נישט שמערן --
נישטאָ אַרום דאָ קיינער,
נאָר גריבער פול מיט ביינער.

און אינמיצקע דריינען
קומען אָן די זינען,
קומען אָן די מעכטער
מיט אַ מיין געלעכטער:

— נאַרעניג זענט איר אלע —
ווי זענען תתן-כלה?
די כלה און דעם תתן
אַ דייטש האָט דאָ צעשאַסן!

עד! אויפגעשפילט זאל ווערן,
אז אונדז זאל אלץ געהערן!
דער רוים — אַ שווארצע חופה,
און געסט — די מתים-קופע.

קוקט זיך אום די באַבע:
בלוט-פארפלעקט די שובע,
געסט זי אָן דעם זיידן,
פירט אים אין גן-עדן.

מאָסקווע, 1944.

אמאל איז געווען

כ'האָב שפעטער געזען שוין, ווי ביאליסטאָק ברענט,
נאָר הלומען הלומט זיך ווארשע אין פייער,
און איך שטיי אַ שטומער, מיט הילפלאָזע הענט,
און ס'דינט נישט די שטים, ווען איך וויל זיך צעשרייען.

וואָלט אַלץ ביון סוף שוין געבליבן אזוי,
וואָלט אַלץ ביון סוף שוין געווען ווי אין חלום,
אַז ס'נייט אויף די ווארשעווער גאסן אַ פרוי —
סיין מאמע, וואָס ווארט אויף איר זון און אויף שלום.

ניין, ניין — פונעם חלום איז ביזער די וואָר.
די גרעסטע געפאר איז איר בלאַס, איז איר ווייניק.
זי שרייט, אַז כ'זועל קיינמאָל נישט ווערן געוואָר,
וון ס'וואָלגערן אום זיך די טויטע געביינען.

זי שרייט, ווארף די רייד דיינע, ווארף זיי אַוועק,
דיר קען מער נישט העלפן דיין שפראך די געניטע.
וועסט קיינמאָל נישט שפירן קיין שפור פון דער שרעק
פון די, וואָס מען האָט דאָרט געפירט צו דער שחיטה.

וועסט קומען אַהין — וועבען וועסטו דאָרט זען?
ביי וועסטן וועסטו אויף די נאָענטע פרעגן? —
הייב אָן פונעם אָנהייב: אמאל איז געווען,
אַמאל ביסטו דאָ אין אַ וויגל געלעגן....

ישראל שטערן

ווען אויסגעגאנגען איז ישראל שטערן,
האָט צוגעשלאָסן זיך דער קוואל פון טרערן.

ווען ס'האָט זיין גוף געמאָן דעם לעצטן צאפל —
האָט נאָכאַמאָל די ערד פארדינט אויף מכול.

נאָר דורך דעם כלום, וואָס קלאפט אין מיינס אָן אָדער —
ער ווערט אָן אויפהער ביי דער וועלט געפאָרערט.

זיין גוף אויף דער עקדה פונעם הונגער —
זאָל שעלטן דער, וואָס האָט אַמאָל געזונגען.

די שפראַך, וואָס האָט אַמאָל געטויגט אויף גראַמען,
איז אין זיין פיין געטונקען, ווי אין פלאַמען.

אין וויסן חלום-וואַנדער זע איך איינעם:
דעם דיכטער שטערן אין אַ זעקל ביינער.

ער ליגט נאָך דאָרט אין געמאָ אַ פאַרשמאַכטער,
און וועגן לעצטן נאָט-להכעיס טראַכט ער.

ווייל אויב ס'איז אמת, אַז לית דין ודין,
דאַרף יעדער שלאָגן זיך מיט זיין כלי-זין.

און ער האָט מער נישט ווי די פלאַמפּים שווערע,
ווי ס'בינטל כתבים פון דעם דיכטער שטערן.

דאָס לעצטע ליד מיט בלוט באדארף מען שרייבן,
נאָר אויב דאָס איז נישטאָ — וועט ער דאָ בלייבן

און לאָזן זיך פון הפקר-ווינטן שענדן
און וועט מיט זיך די גאַנצע ערד פארלענדן.

אָ, זע! ער טיילט זיך אָפּ מיט לעצטן צאָפּל —
די ערד פארדינט איצט נאָכאָמאָל דעם מבוֹל...

בוֹסקווע, 1944.

חרוב

אמאָל האָט דער געלער מלמד
מיך אָפגענומען ביי דער מאמען,
געזעצט מיך ביי אן אלמן תומש
אינמיטן דער חמיומה פון זומער;
אמאָל האָט דער געלער מלמד
אין שמוציקן קאפל פון סאמעט
געפירט מיך אין אַ מאָג אַ הייסן
אנמקעגן דעם האַריקן עשיו...

אמאָל איז מיין קינדערשער הלום
געוואָרן צו תבל-תבלים,
געווינט זיך צו שמייכלען און שעמען
אנמקעגן געכמורעמע ברעמען
פון אייביק פארברונזטן מאָמן:
— די פרייד זאָל הלילה נישט שאמן,
דער זון זאָל אַרויסגיין אַ פרומער
בשלום — פון ליכטיקן זומער...

אמאָל האָט דער פוילישער הימל
באזונדער געמאכט זיך אַ סימן,
באזונדער אַ פארב פאַרן הודש
פון יידישן פחד און שוידער.
מיין הארבסט האָט געהייסן דאָרט אלול,
און ס'האַבן די בלעמער די געלע
געכאַנצט און געדרייט זיך אין הויפנס
צוב ליגן פון ווינט און פון שופר.

דערנאָך האָט געווערט זיך מיין יוגנט —
אָוועק פונעם מיט נישט באַנוגנט
און האָט מיט אַ ריינעם געוויסן
דעם שבת, דעם שוואַרצן צעריסן
מיט פלאַם פון דער פּאַן, דער רויטער.
אָוועק ווי אַ נוקם-נוטר —
מיט יידישן נוסח און ניגון —
בין איך קעגן אומרעכט און ליגן.

און דאָן האָב איך טוישן די לידער
געפרוּווט אויף די רייד פון מרידה,
אויף כונט און אויף ליכט צווישן קראַמף,
און וואַרשע — פאַרקלעפט מיט פּלאַקאַמף.
אין גאסן געפירט כ'האַב המונים
מיט שמיינער אַנטקעגן דעם שונא,
מיט לידער אַנטקעגן באַגעמף,
מיט פויסטן אַנטקעגן פארעמער.

אַלץ, אַלץ איז פאַרנאַנגען, איז חרוב,
פאַרמשפט מיין בלוט איז זיין ערוב
פאַר אַלע — די שניידער, די שטעפער,
די בעטלער, די זינגער, די שלעפער;
די מענער מיט האַסטיקע תנועות, —
די איידעלע פרויען — די צנועות, —
זיי אַלע, זיי אַלע, זיי אַלע,
זיי ברענגען אין שולן, אין שטאַלן.

זיי שמארכן פון הונגער און פיבער,
מע טרייבט זיי זיך לייגן אין גריבער
און ווארטן אויף לעצטן עינזים,
א שיכט אויף א שיכט — אזוי רואיק
און ווארטן, מע זאל זיי פארשימן
אינמיטן פון לעבן,
אינמיטן.

דענהאל

שמעון בר גיורא אויף דעם געמאָ-מויער
טויזנט יאָר און טויזנט — און ער דויערט.

איבער אלע צייטן, איבער אלע גרוילן
בלייבן וועט נאָך אים אַ דענקמאָל — פּוילן.

אויף די גרויע פעלדער, אויף די ווייטע וועגן,
עמען וועט אויף אים זיך ווען דערפרעגן.

טייכן וועלן לויפן, ווינטן וועלן רוישן —
אים בלויז וועט דאָרט קיינער נישט פארטוישן.

נייע דורות וועלן וויסען שטעט כאזעצן,
אים בלויז וועט מען דאָרטן נישט פארגעסן.

אונדזער לייב און לעבן אין דער ערד פאראקערט,
אונדזער בלוט, וואָס האָט אין שלאכט געפלאקערט.

אונדזער גאנג פון מורח איבער אָוונט-לענדער
און דער פאנאטיוזם נישט געענדערט!

שמעון בר גיורא אויף דעם געמאָ-מויער
טויזנט יאָר און טויזנט — און ער דויערט!

אָן געווער ווי דעמלם, צאָרנדיק באליידיקט —
ווערט דורך אים די געמאָ-וואנט פארטיידיקט!

נעמט זענע צו די שטיינער, בויט אים נייע הייזער,
אפשר וועט ער ווידער זיך באווייזן...

אלע שיינע לידער, אלע אים געהערן —
קיינער וועט זיין אַנדענק נישט צעשמערן!

מאָסקווע, 1944

און בלויז ווייל איך האב אינעם אומגליק אַ חלק,
 דערלויב איך זיך איצמער צו דיר זיך צו ווענדן.
 אָ, נאָמ! ס'איז דיין נאָמען געבליבן אליין הייליק
 פאר די וואָס מען האָט דאָרט געפירט צום פארלענדן.
 און איך רייז צו דיר איצט, ווייל דו ביסט דער לעצמער,
 צו וועמען עס האָט נאָך געפליסמערט מיין מאמע,
 ווען זי איז געלאָפן צום טויט אַ פארהעצטע,
 ווען ס'האָט זי דער גאז שוין געוואָרן אין קאמער.
 איך רייז איצט צו דיר, נאָר איך וויל אז דערהערן
 זאָל דער, וואָס זיין הארץ איז געבליבן פארפאנגערט,
 און דער, וואָס זיין אויג איז געבליבן אָן טרערן,
 און אַלע ביי וועמען דאָס לעבן איז גאנץ נאָך —
 די אלע, וואָס האָבן מיין אומגליק געמיטן,
 און זענען ווי פריער, נאָך מילד און געדולדיק,
 פאר זיי ווייל איך שמועלן זיך איצמער אינמיטן
 פון וועלט און זיי זאָגן: כ'בין דאָ, איך באַשולדיק!
 נאָר שוואַך איז דאָס וואָרט און פארלירט שנעל דאָס חיות,
 די צייט ציט דאָס איבער מיט גרויקייט און שימל.
 כ'וויל שרייבן מיט פייער אויף גרויע יריעות,
 אזוי ווי דער בליץ אויפן פוילישן הימל!

איר בין געבליבן

אַט דאָ, הינטער מאַסקווע, אין סאַמנע-וואַלד שטיי איך
און קען נישט פארשטיין אַט דעם קלעפיקן ריח
פון סמאָלע און האַניק, פון מאַך און פון שוואַכען,
וואָס גרייכט מיך פון פוילן, נאָך זעקס יאָר מלחמה
ווייל איך בין געבליבן, און איך מוז געדענקען,
אַז ס'לעבן דערלעב איך, בכדי נישט צו שענקען.

ס'איז פּרילינג אין ברען, און די קנאַספּן שוין קנאַקן.
די זון האַט געפאַקט מיך, זיצט פעסט אויף מיין נאַקן.
יאָ, יאָ — אין די סעדער פון מאַסקווע און וואַרשע,
איז איינער דער דרך פון בליען ביי קאַרשן;
אין וועלדער פון רוסלאַנד, אין וועלדער פון פוילן —
די ריחות די זעלבע פון גרינען און פוילן,
די פייגעלעך ריידן די זעלביקע שפּראַכן,
דערציילן זיך נאַרישע, אייביקע זאַכן. —
נאָר איך בין געבליבן, און איך מוז געדענקען,
אַז ס'לעבן דערלעב איך, בכדי נישט צו שענקען.

מיך האַט מען צעשפּאַלטן, גענומען אַ האַלכן
און דווקא די קינדהייט מיט רושיקע שוואַלכן
געוואָרפן אין פייער, פאַרלענדט און פאַרוויסט זי —
איצט ליגט זי מיט מתים אויף וואַרשעווער מיסטן.
און איך בין געבליבן און איך מוז געדענקען,
אַז ס'לעבן דערלעב איך, בכדי נישט צו שענקען.

באַראַוויכע, הינטער מאַסקווע, 1945.

ווען איך וואלט געהענט

ווען איך וואלט געקענט פון זיך רייסן די הויט —
געזען וואלסטו דעמלט, ווי בלוט קען זיין רויט;
ווען איך וואלט צעשניטן אויף צווייען דאָס האַרץ —
געזען וואלסטו דאָן, ווי די נאכט קען זיין שוואַרץ.
נאָר בעסער פון אליץ איז פאַרהאַקן די ציין
און בלייבן, ווי אלעמאַל, איינער אליין.

און ווען איך בלייב איבער אליין מיט פיר ווענט,
פיל איך זיך אזוי, ווי דער דאך וואלט געברענט,
פון אלע פיר זייטן פארשפאַרט איז דאָס הויט,
און איך וועל שוין קיינמאַל גישט קענען ארויס.
און קומט-אַן די נאכט איז שוין גרייט נאָך אַ שטראַף
און דאָס הייסט: מיינ חלום, מיינ אָפּרו, מיינ שלאָף.

נאָך מער, ווי אויף וואָר איז די פּיין דאָרטן האַרב,
דער אומקום האָט דאָרטן אַ שאַרפּערע פאַרב,
די פּנימער ווערן פאַרגרעסערט אין שרעק,
און — שלאָפּנדיק — רויבן מיך טויטע אַוועק...
ווען איך וואלט געקענט פון זיך רייסן די הויט —
נאָר זי היט מיינ לעבן דאָך אָפּ פונעם טויט.

טרייסם

און יעדער גומער פריינט זיך מיט,
און יעדער ברענגט מיר טרייסם צום ליר.

און איינער זאגט: דער סאָסנע-כּוים,
וואָס שטאַרצט פאר דיר אין בלויען רוים,
זיין היימיש שטיקל ערד פארנעמט
און ערגעץ אנדערש איז ער פרעמד.

אַ צווייטער זאָגט, אַז אויך דער ווינט
צו צייט קומט אָן, צו צייט — פארשווינדט.
און יעדן מענטש, און יעדן פּאָלק
פאַרבייט מפּלה דעם דערפּאָלג.

מען זאָגט: דער מערדער נאָך זיין מאַרד
מוז בענקען צום פאַרברעכן-אַרם,
און ווערן שטויב, און ווערן ערד
איז סוף כל סוף אים אויך כאשערט.

נאָר ווער זשע, ווער זשע, ווער זשע ווייסט,
אַז נישט פאר מיר איז דאָס אַ טרייסט?

פאַרנאַנגענהייט — אין טיפּער נאכט.
איך הער די סאָווע בלויו וואָס לאכט:
— איך האָב דיך קיינמאָל נישט געזען,
דו ביסט אינגאנצן נישט געווען!

דיין טויטער מאמע זוכט זיין רב,
נאָר איך וועל אים נישט ווייזן — ווו.
אַ דייטשקע טראַגט דיין שוועסטערס קלייד,
אַ דייטש טראַגט אום דיין ברודערס פרייד,
און אין דיין מאמעס שבת-שאַנק
איצט שטייט אַ חוריש געשמאַנק.
פון זייער פלייש פון זייער הויט
דערנערט אויף פעלדער זיך דאָס ברויט.
און יעדער בויט, וואָס גרינט און בלייט —
פון זייער בלוט יניקה ציט.
די פרוכט איז ווונדערלעך אין מעם —
געמיסטיקט האַט מען מיט דיין שטאַם.

דערפאַר בעט איך: הערט אויף, נישט טרייסט!
וואָס סיפעלט צום גליק — ווער ווייסט, ווער ווייסט?

.1945

גליינקעפ

די קליינקעפ, וואָס זיינען געבענטשט מיט אַ קורצן זכרון — אין אומגליק זיי זיינען נאָך זאמער און פעטער געוואָרן.

אַליין שוין פארגעסן — זיי לערנען מיך עוולות פארגעבן: מ'איז גוט אויף פארדייען דעם פרעם, עס איז גוט פאר דעם לעבן.

זיי האָבן די ציין און דעם אימפעט פון לאַנג שוין פארלאָרן, זיי טענהן: „דאָס ליד קען נישט ליידן די טעמע פון צאָרן“.

זאָל זיין. איך פארגיין זיי די טרייסט, וואָס זיי האָבן פארטראַכט זיך: מיט נישטיקע לעכנס אין נישטיקע גופים פארמאכט זיך.

זיי קענען איין ענטפער, אָמ דעם בלויו, וואָס איז זיי באַקוועמער, אויף לייגן דעם ליכטיקן הימל אין אייגענעם עמער...

איך ווייס, אז גערעכטיקייט שווער איז מיט רייד צו באווייזן — פאראן איין געווער בלויו: צו גיין מיט פאַראַכטונג פאַרביי זיי.

נאָר די בלויו, וואָס מוזן מיט פחדים אויף אייביק שוין וווינען, זיי ווייסן, אז נישט מיט פארלייקענען וועט מען זיי שווינען.

זיי בעטן אַ וואָרט, וואָס איז פעיק דעם ווייטיק באַפרייען; זיי ווילן געדענקען אין נאָמען פון לעבן דעם נייעם!

טריטונ געשטאלטן

א מענטש, וואָס זיין לעבן איז איבערגעבראָכן,
א מענטש, וואָס זיין לעבן איז איין אינדערוואָכן.

ער רעדט אויף פארשידענע, פרעמדע לשונות
די איינציקע שפראך פון זיי שווארצע זכרונות.

זיי האָבן אויף אייביק אין בלוט זיך באהאלטן,
בכדי צו באַלעבן די טויטע געשמאַלטן.

אויף אַלע יום-טובים און ווישיקע פריידן —
ער קאָן זיך מיט זיי אויף קיין רגע נישט שיידן.

פארקוילמע — זיי הערן נישט אויף דאָרט צו ברענען
און לאָזן אָן אויפהער פון אים זיך דערקענען...

ער ווייסט, אַז זיי ריידן: ער זעט די גרימאסן
פון ליידן און פחד, פון ווייטיק און האסן.

דאָס זענען די גומע און שלעכטע מלאכים,
וואָס האַלטן כסדר אויף אים די השגחה.

די גומע פון זיי טראָגן טרויער צום ניגון,
די שלעכטע — אים לערנען מיט וועלט זיך צו קריגן..

ביינאַכט בלוז צוקאָפּנס, זיי זיצן צוזאַמען
און מישן אין חלום די שאַמנס און פלאמען.

און ער — אויף אַ וויילע מיט לעבן צערייסט ער —
ער ווערט דאן אַ בירגער אין לאַנד פון די גייסטער..

טו א נדר

איך בעט דײך, מיידל, טו א נדר
און פון זיך נישט אין שיינע קליידער,
ווייל פונקט אזא ווי דו, מיין שיינע,
איז שוין געווען ביי איינעם — איינע.

אזא ווי דו, מיט מילדן שמיכל,
אזא ווי דו, מיט הארץ און שכל
געווען פון אלע איז געטרייער
און גרייט צו גיין פאר אים אין פייער.

נאָר אין אַ פּרילינג־טאָג, אַ קלאָרן,
אין געטאָ איז אַ דייטש פּאַרפּאַרן,
דאָס קלייד פון איר אַראָפּגעצויגן,
פאַרכרענט מיט בושה אירע אויגן.

די האָר פון קאָפּ איר אָפּגעשניטן
אויף שפּעק און בראַנפן אויסגעביטן,
איר גוף אין פעטן אַש פאַרוואַנדלט,
דאָס אַש — אויף מיסט־קונג פאַרהאַנדלט.

דאָס קלייד פאַרקויפט מען אויף יאָרדן
דער סוחר רימט: עס שטאַמט פון ייִדן.
אַ סימן — אַז דער שטאַף איז איידל
און ציכטיק — ווי אַ ייִדיש מיידל.

תליה

א מענטש זוכט אויס א בוים אין וואלד אין ילטן
און מיט זיין זעג און האק — ער זעגט און שפאלט אים.

און ווען דאָס געלע בלוט זיינס ווערט פארשטאַנען —
דער בוים קאָן מער זיך נישט אין וואַלד דערמאָנען.

צו וואָס דערצייל איך איצט אזעלכע זאכן? —
מען האָט פארטראַכט פון בוים א תליה מאכן.

דער פאטריארך פון אלע מערדער — קין
פארטראַכט האָט טויטן מיט א טויט א נייעם.

דער בוים איז אקוראט דערפאר געוואקסן:
ער גרייכט דעם קרבן — איבער זיינע אַקסלען.

און ווען מען האַקט פון אים אַראָפּ די צווייגן —
וועט ער שוין פאַלגן שטילערהייט און שווייגן.

צו וואָס דערצייל איך איצט אזעלכע זאכן? —
דער טויט איז שוואַרץ אויף אלע שיינע שפראַכן.

און ווייל איך וויל דעם בוים פון טויט באפרייען —
דער לעצטער דאַרף אויף אים צו הענגען קין.

אין וועג

די ערד איז באפרייט, נאָר די היים איז צעשמערט,
אויף יעדער מיין פרייד איצט אַ שאַמן דאָ לויערט.
אַט זע, ווי איך גיי אויף ווייסרוסישער ערד —
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

דער גאָלדענער בלעמער-פאל איז מיר באַקאַנט
און היימיש — דער ווינט אין זיין האַרבסט־קוּ וואַיען.
אַט זע, ווי איך גיי צו ווייסרוסישן לאַנד —
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

איך ווייס, אַז אום ווינטער = נעכט, שמיל און געהיים,
אַט דאָ, אויף די וועגן, גענאנגען איז זאָיע,
און איצטער גיי איך דורך ווייסרוסלאַנד אַהיים
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

איך ווייס, אַז אויך ראָסין, מיין פריינט און פאַטער —
אויף אים האָט פון ערגעץ דער טויט דאָ געלויערט,
און איצטער גיי איך צו ווייסרוסישע שטעט
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

דער וואַלד איז פארברענט, און דער וועג איז פאַרמעקט,
און וווּ איז מיין היימישע טיר און מיין טויער?
עס פירט מיך מיין האַרץ קיין ווייסרוסלאַנד אַוועק
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

אויף וועמען צו פרעגן איז מער נישט פאראן,
אין לאנד פון די קברים, פון תוהו ובוהו...
און איך גיי צו דיר, א, מיין לאנד — פארטיזאן —
מיט אויגן אין פרייד און נשמה אין טרויער.

עלמס-עלמס, 1944

ס'איו שטיל אין אייראָפּע, די ערד איז צופרידן
 נישטאָ מער קיין שווארצע, פארעקשנטע יידן,
 וואָך פירן דעם אומרו ארום איבער לענדער —
 נישטאָ מער די ביזע בונטארן און הענדלער.
 ס'איו שטיל אין אייראָפּע, די ערד איז פארשאַטן,
 אַ דיימשישער טאַנק איז אדורך און פארטראַטן.
 דערנאָך האָט דאָס גראַז זיך גענומען פארדעקן
 די שפּורן פון סאַרד און די בלוטיקע פלעקן.
 דערנאָך האָט אַ נשרף אַ ביים זיך באבלעטערט.
 אויף אים האָט אַ פויגל צום הימל געקלעטערט
 אין ווידער געזונגען זיין נאָרישן זמר
 צוקאַפּנס די כברים פון יידישע קרעמער.

ס'איו שטיל אין אייראָפּע, די ערד איז אַ ווייכע
 און ווייסט, זוי אזוי צו פארמעקן דעם זכר
 פון פאַלק, דעם קשי-עורף, וואָס האָט זיך געפלאַנטערט,
 מיט אייגענער וואָך און מיט אייגענעם יום-טוב,
 מיט העזה אין בליק און מיט שאַרפע גרימאסן —
 דאָך פאַלק דאָס דערוויילמע פון אלע אויף האַפן.
 ס'איו שטיל אין אייראָפּע, דער רוים איז אַ ריינער,
 אין שמעט ליגט דער ברוק מיט געוואשענע שטיינער,
 און דאָרט, אין די געטאַס, די ווידערפארבויטע,
 געדענקט שוין נישט קיינער די פרעמדע, זיי טוימע,
 וואָס האָבן אַסאָך דאָ געווינט און געפרייט זיך,
 און האָבן ביים לעבן צום שטאַרבן געגרייט זיך.

ס'איז שמיל אין אייראָפּע, נישטאָ מער קיין יידן
פון טאנז איז אַ טראַקטאָר געוואָרן אום פרידן.
ער האָט שוין צעטאָקערט די ערד אויף די קברים,
אין וועלכע אַ פּאָלק ליגט באַגראָבן געאַרעמט.
דער האַקנאָרייך שטייט אויפן פעלד — אַ סטראַשידלע,
דאָס דייַטשישע לשון אויף שרעקן און זירלען
איז לאַנג שוין פאַריאַגט פונעם ווינט און פאַרגעסן,
און ס'ווערן די הייסען מיט שלום באַזעסן.
נאָך איינער לויפט אַלץ נאָך אַרום דאָרט דערשיטערט,
ווי אונטער די פיס וואָלט די ערד אים געציטערט,
ווי אונטער די טריט וואָלט די ערד זיך געהויבן —
ער זוכט אַלץ זיין פּאָלק, און ער קען אַלץ נישט גלויבן.

סאַסקווע, 1945.

חיי חאטט

מיין מאמע קומט אליך נאך צו חלום און רעדט:
פאר וואָס פאר אַ חטאָ? אַ, פאר וואָס פאר אַ חטאָ?

צי האָב איך צו ווייניק געשלעפט נאר דעם עול
צי האָב איך דען צופיל באקלאַנגט זיך אומזאַל
ווען כיהאָב די מאכלים אויף פאַסנע געקאָכט,
מיט צרות און אַנגסטן דערצויגן די וואָך.
ווען ס'האָט נישט אום פרייטיק געסטייעט אויף פיש,
ווען ס'האָט נישט אויף שבת געסטייעט צום מיט:
קיין אורח, קיין וויין און — קיין ברויט צו דער זעט —
פאר וואָס פאר אַ חטאָ?

צי האָב איך דאָס איינציקע זיידענע קלייד
וואָס כלהוויין האָט מען פאר מיר נאָך געניט,
נאָך ווייניק געהיטן און ווייניק געשוניט,
אַז ס'זאָל פון קיין שמויבן נישט ווערן פארברוינט,
און ס'זאָל אויף קיין שמחה נישט ווערן פארפלעקט —
בכדי איך זאָל מען דערמיט זיין פארדעקט
אום שבת, ווען נאָט האָט געהערט מיין געבעט —
פאר וואָס פאר אַ חטאָ?

צי האָב איך נישט אָפּט מיט דעם אכיון געטיילט
דעם מאַגערן גראַשן — צום טאָג צוגעציילט,
געשמאקער געווען איז מיר דעמאָלט דאָס ברויט,
ווען ס'האָט אויך דעם צווייטן געלינדערט די נויט.
איך האָב נישט געהאַלטן מיין מיר אויפן שלאָס,
עס איז נישט געווען צוליב וואָס און פארוואָס:
אַ שמוב אָן עשירות, אַ בעט אויף אַ בעט —
פאר וואָס פאר אַ חטאָ?

געטרעפן האָט אויך, אַז אַ קינד האָט געפּעלט,
 אַ צווייטן גענומען פון מיר האָט די וועלט,
 אַ דריטער איז ביז און פארעקשנט אַזעק
 און האָט מיך פאַרמוישט אויף געפאַר און אויף שוועק.
 און איך האָב געענטפערט, ווי ס'ענטפערט אַ פרוי,
 ווי ס'ענטפערט אַ מאמע: די האָר ווערן גרוי,
 און איך האָב געגלייבט: ס'איז נאָך אַלין נישט צו שפעט...
 פאַר וואָס פאַר אַ חטא?

די איינזאַמקייט מיינט אין שלאַפּלעזע געבט,
 דערפאַר, וואָס די קינדער פאַרשטייען מיך שלעכט,
 דערפאַר, וואָס אויך איך קען זיי גוט נישט פאַרשטיין,
 דערפאַר ווייל אין נויט מוז מען בלייבן אליין,
 דערפאַר וואָס אין זיי לויפט דאָס אייגענע בלוט,
 איז ווי קאַן עס זיין, אַז זיי מוען נישט גוט,
 און לויפן פון מיר אין די רושיקע שמעט...
 פאַר וואָס פאַר אַ חטא?

צי האָב איך פאַרדינט אַזאַ פינצטערע שטראַף,
 צי האָב איך פאַרדינט אַזאַ סוף אָן אַ סוף?
 מיין קינד זאָל נישט טרעפן שוין מער מיין געביין,
 מיך זאָל אויף דער ערד נישט פאַרדעקן קיין שטיין,
 נאָר וואַגלען זאָל איך אינעם אַש און אין שטויב,
 און זיין פאַר די הפּקדע ווינטן צו רויב,
 אַז שטאַרבן זאָל איך נישט אין אייגענעם בעט —
 פאַר וואָס פאַר אַ חטא, אַ, פאַר וואָס פאַר אַ חטא?

יידיש, היין טייערע שפראך

אזוי אַ געזאָלט האָט דאָס זיין:
אויב ס'איז נאָך געבליבן אַ ייד,
זאָל ער מיט אַ טאַנץ און אַ ליד
פאַרבלוטיקט אין אומקום אריין.

אזוי האָט אַ דייטש דאָס פאַרקלערט:
מען פירט אים צום טויט אָן אַ קלייד.
אַ נאַקעטער, זינגט ער און גייט,
און האַלדזט זיך אַרום מיט דער ערד.

אוי, יידיש — מיין טייערע שפראך!
איך האָב דיך ביי דייטשלאַנד גערויבט,
אויף פּוילישע שלאַכן פאַרשטויבט —
ביסט לעבן געבליבן, ביסט וואָך!

מיט דיר הייב איך ווידער איצט אָן:
איך לערן זיך זינגען אויפּסניי
צוזאַמען מיט מיר ווערסטו פריי
פון שוידער, פון שרעק, פון זשאַרנאַן...

ניין, ניין, ס'איז נאָך ווייט צו אַ סוף —
דו האָסט איצט אזוי פיל די ווערט,
ווי ס'אַש אויף דער פּוילישער ערד —
מיין פּאָלק אין זיין אייביקן שלאַף.

איך טראָג דיך אַצינד אין מיין טויל,
דו לעבסט און דאָס כלום דיינס נאָך ברייט.
ס'וועט סטאַיען גענוג פאַר מיין ליד —
גענוג פאַר שגעון און גרויל.

איך טראָג דיך ארויס אין דער וועלט
און געם אָפּ פאַר דיר דאָרט אָן אָרט.
דערציילן וועסטו וועגן מאָרד
מיט יידישע צייכנס צעשטעלמ..

די טענה פון אז אלטן ייד

פארוואס גיטט אים אויף מיין קאפ נאך דיין צאָרן
אין וואַרפסט מיך אַרום אינעם אייביקן וואַגל?
געגאַנגען צופים כ'בין, אויף שיפן געפאָרן
און אומעטום האַקט אין די אויגן דער האַגל.
פארוואַס שיקסטו מיך נאָר אַרום אויף די וועג,
ווי כ'דאַרף זיין דער ערשטער און שפעטער—דער לעצטער,
און קומען צוריק, און נאָך שמויכלען פאַרלעגן
מיט אויגן אין בלוט און אין טרערן פאַרזעצטע?
אין דו האַסט אברהם דעם זיידן געשווירן,
דער זכר נאָך אים זאל פאַרשניטן נישט ווערן,
און שפעטער, ווען יעקב די שאַף האַט געשוירן —
געוויזן די קינדער ווי זאמד און ווי שטערן.
די קינדער, די שטילע, זיי זענען געגאַנגען
צום אייביקן לעבן, ווי דו האַסט געהייסן:
זיי האַבן די פּייל און דאָס מעסער, דאָס לאַנגע
מיט לייכטזין געלאָזן אינגאַנצן פאַר עשיו...
איצט קום איך, מיין גאָט, פונעם אייביקן וואַנדער,
איצט קום איך, אַ מירער, מיין גאָט, און איך מעלד דיר:
דיין פאָלק איז שוין ווידער געוואָרן פאַרוואַנדלט
אין יעקבס משפּחה אין פּוילישע וועלדער.
איצט קום איך, מיין גאָט, פונעם עמק-הכּבּה —
פון שפּאַניע, פון האַלאַנד, פון דייטשלאַנד און פּוילן —
איצט קום איך און זאָג דיר, אז גוט וואָס צעבראַכן
האַט משה די לוחות! פאַר אַט דעם בית-עולם
מען דאַרף קיין געזעץ נישט, מען דאַרף נישט קיין נביא,
מען דאַרף נישט אפילו דו זאָלסט זיך דערבאַרמען. —
גענוג איז שוין איצטער דער כּותל-מערכי,
וואָס ווערט אָפּגעהיטן פון ענגלאַנדס זשאַנדאַרמען.

מיט שוים אויף די ליפן

מיט שוים אויף די ליפן, מיט בלוט אין די אויגן —
איך ווייס, אזא ליד קאָן צום זינגען נישט שוין
איך ווייס, אזא ליד קאָן נישט ווערן געפעלק,
נאָר איך וויל דעם שקר מיט רייד נישט פארשטעלן.
דער מערדער איז אלץ אויף דער ערד נאָך פארזאנען,
ער פרעסט, און ער זויפט, און ער איז נאָך מונה
ער גייט אין גערזאנג מיט די יום-טוב-המונים.
באהאלט זיך אויף רוישיקע מערק צווישן קונים,
און דאָרט וווּ מען שרייט — שרייט ער לויב דעם נצחון,
און דאָרט וווּ מען שוויינט — איז ער נכנע, צעבראָכן
אין יובל — זיין שטימע די ערשטע וועסט הערן,
אין אומגליק — ער שעמט זיך נישט ווייזן די טרערן.

און אלע וואָס האָבן גענוג שוין די שרעקן —
זיי העלפן אים צו און זיי פרווון פארדעקן.
איך ווייס, אז די שנאה איז זיי שוין דערעסן,
זיי ווילן דעם מאָרד און דעם מערדער פארגעסן,
און גרייט זענען זיי אים אין זיך צו פארמישן,
צוזאמען זיך זעצן ביי התונה - מישן,
און וווינען מיט אים אונטער איין דאָך איננינעם,
און טיילן מיט אים א געלעגער, א ריינעם,
און שניידן דאָס אייגענע ברויט מיט זיין מעסער,
און היטן זיין רויב מיט די אייגענע שלעסער.

איך ווייס עס, איך ווייס עס, די שוואַכקייט פאַרשטיי איך.
נאָר וואָס זאָל איך טאָן, אז מיר גייט נאָך זיין ריח,
איך פיל אים דאָ נאָענט, ער גייט דאָ דערנעבן,
ער טיילט זיך מיט מיר — מיט דער לופט, מיט דעם לעבן,
נאָר איך קאָן מיט אים אויף דער ערד דאָ נישט וויינען,
איך קאָן אים נישט טרויען, איך קאָן אים נישט שווינען. —
דער מערדער איז אַלץ אויף דער ערד נאָך פאַראַנען:
דאָס גראָז, וואָס דערזעט אים, זאָל אָנהייבן וויאַנען,
די פרוכט פאַר זיין אַטעם זאָל אָנהייבן פוילן,
דער פויגל אין פלי — אין זיין בליק זאָל פאַרקוילן,
אויף אים זאָל מען קוקן דורך יידישע אויגן —
פאַר אים זאָלן לידער צום זינגען נישט טויגן.

חאחע, חאחע, חאחע היין

פאָרניב מיר אַלע קרומע גענג,
לייג דיין קאַפּ, לייג דיין קאַפּ.
דאָס וויג-ליד דיינס, וואָס איך געדענק,
ניב איך דיר אין בלוט איצט אָפּ.

— דיין זון איז ווידער ווי אַ קינד —
גאנץ אליין, גאנץ אליין.
ער וואקלט זיך אין לייכטן ווינט,
דאַרפסט אים ווידער לערנען ניין.

— פאַרנעסן האָט ער דעם דערפּאָלג —
ווייטער רויש, ווייט פאַררוישט.
ער וואָלט דיך איצטער שוין געפּאָלגט
און אויף קיינעם איינגעטוישט.

— ער וואָלט אין זייד דיך אָנגעמאַן —
האַב און גוטס, האַב און גוטס.
ער וואָלט געזעצט דיך אויבנאָן —
שיינענדיק און אויסגעפּוצט.

און קיינמאָל נישט געלאָזן מער
אין און אין, אין און אין.
און וואָלט פון גאס גערופן ווער,
וואָלט ער קורץ געענטפערט: ניין.

און איצטער זוכט ער דיך ארום
מאָג און נאכט, מאָג און נאכט.
נאָר ווו ער גייט און ווו ער קומט —
שטייט ווער קעגן אים און לאכט.

ער טראַגט אַרום אַ טרערן-קגויל
טיף אין האַלדז, טיף אין האַלדז.
לפנים וועגן, אויף זיין מויל —
בלאָס דער שמויכל שפילט נאָך אַלץ. — — —

מאַמע, מאַמע, מאַמע טיין,

פאַרניב מיר אלע קרומע גענג,
לייג דיין קאַפּ, לייג דיין קאַפּ.
דאָס וויג-ליד דיינט, וואָס איך געדענק,
גיב איך דיר אין בלוט איצט אַפּ.

.1946

דאס ליד פונעם וואלד-ייד

אָ, קינד מיינס, האלט פעסטער זיך אָן אין מיין האנט —
מיר דארפן איצט ווידער זיך זוכן אַ לאנד.

ווי גרויס און ווי שיין ס'איז די גליקלעכע ערד,
נאָר אונדז בלויז איז דאָרט דאָס געלעכטער פאַרווערט.

פון מענטש מיט געווער ווערט באוואכט יעדע שמאָט,
און ס'ניוכעט פון ווייטן דער הונט אונדזער טראָט.

דעם שונא גיט אויס אונדז דאָס גראָן אינעם פעלד
און שמעכפלט אָפּ יעטוועדן טראָט וואָס מען שמעלט.

עס ווארט אונדז פארטאיעט ווער אָפּ אינעם וואלד —
אויך דאָרט האָט דער שונא אַ מענטשלעך געשטאַלט.

אויף שטיקער געמאַסטן, צעטיילט איז די וועלט,
אַ מענטש מיט געווער היט זיין שטיק און פארשטעלט. —

ווהיין זשע דיך פירן, וווהיין מיט דיר ניין?
אַז יעדער פאַרוויילט זיך מיט אונדזער געוויין.

אַז אַט אַזא ריח פאַרמאַנט אונדזער בלוט,
אַז נאָר ווען עס גיכט זיך — מען זאָגט, אַז ס'איז גוט.

דער הימל הענגט נידריק, די ערד האָט אונדז פיינט;
ס'פאַראַט אונדז די זון — זי פאַראַט, ווען זי שיינט.

און ס'טראָגן די ווינטן אַרום אונדזער שטויב,
און ס'טיילן זיך וואָרעם און מענטש מיט דעם רויב.

דער וואָרעם עסט-אויף בלוז דאָס האַרץ און די הויט,
דער מענטש — נעמט צו אלץ, וואָס עס בלייבט נאָכן טויט.

ער ציט אָפּ דאָס קלייד פונעם קאלטן נעכטן,
און רייסט פונעם טויל אויס די גאַלדענע ציין.

ער טוט אויף זיין אייגענעם גוף אָן דאָס קלייד
און טראָגט עס ארום אויף זיין יום-טוב און פרייד.

די ציין שטעלט ער איבער צו זיך אינעם טויל
און לאַכט פאַר דער וועלט — צו איר שמוינג און גרויל.

1945

מיר זענען געגאנגען אינצווישן די וועכטער
אינצווישן דעם רוצחישן, קאלטן געלעכטער.

און איר האָט מיט גלייכגילט געגאפעט אויף ראָגן,
און איר האָט מיט גלייכגילט געקוקט, ווי זיי שלאָגן.

די הערצער אין אַש און די אויגן — פארלאָטן,
פארגעסן האָט איר שוין דאָס מענטשלעכע לשון.

צי האָט פון אייך עמעץ געפרוּווט זיך צעשרייען?
און ווער האָט איין טראָט כאַטש באגלייט די לוויה?

געווען. יאָ, געווען. און נישט איינער, נישט איינער,
וואָס האָט אונדז פון הינטן באַוואָרפן מיט שטיינער.

איך קען זייער שוואַרצע, פארשקלאַפּטע נשמה,
וואָס טאַנצט ווי אַ ראָב אום אויף יעדער מלחמה.

פאַר געלט איז זי גרייט יעדן גאַט זיך צו טויפן,
מיט מעל און מיט צוקער קען יעדער זי קויפן.

דאָס האָבן זיי, זייערע קינדער און ווייבער,
געשלעפט די מלבושים פון בלוטיקע לייבער.

דאָס האָבן זיי, זייערע זין און די טעכטער,
פאַרדעקט אונדזער אומקום מיט פוסטן געלעכטער.

און שפעטער געטיילט זיך מיט יידן-ירושה,
דערביי צווישן זיך, זיך צעשלאָגן אָן בושא.

אין יידישן אמלעם און זייד זיך געסטראָיעט
און שכורע התונה-לידער געוואָיעט.

געלייגט זיך אין יידישע בעטן אויף קינדלען,
די קינדער געוויקלט אין יידישע ווינדלען. —

איך קען אייך, געציילטע, איך קען אייך, די בעסטע,
נאָר איך וועל מיט אייך זייער אומשולד נישט מעסטן.

ווייל איר האָט אין הויז מיט די מערדער גענעכטיקט,
און איר האָט דעם מאָרד מיט דעם שווייגן באַרעכטיקט!

.1945

מיר איז שוין נומ

מיר איז שוין נומ, דו זעסט? איך בין שוין פריילעך,
איך בין איצט פון א קעניגרייך דער מלך.

און אייביק רואיק איז אין מיין מדינה,
מיין טראַן שטייט אין א יידישער בעלינע.

און אייביק איז דאָס לאַנד, וווּ איך געוועלטיק —
די טויטע ווערן קיינמאָל שוין נישט עלטער.

די אייביקייט פרוווט אלצדינג דאָרט פארשטיינען:
דעם זויג-קינד דארף מען מער שוין נישט אַנטוויינען.

די יונג מיידלעך ווארטן אויף תנאים,
אומזיסט — מען וועט זיי קיינמאָל נישט באמאנען.

מיין מאמעס פנים וועט זיך מער נישט קנייטשן —
צו אַלע גומע בשורות איז זי גרייט שוין. — —

אין שיינעם קעניגרייך ביי מיר איז פרידן,
מיט מעשים-טובים האַנדלען מיינע יידן.

איך בין דער קעניג און איך בין גערעכטיק
און דאָך — זיי קוקן אלץ אויף מיר פארדעכטיק.

ווייל צווישן זיי — איך קריץ נישט מיט די ציינער,
מיט פלייש באַצויגן זענען מיינע ביינער.

און כאָטש איך וועל זיי סוף כל סוף געהערן —
זיי גלייבן נישט, ווייל כ'וויין נאָך אַלץ מיט טרערן.

ווייל בלויז אויף מיר איז נאָך דאָס לעבן שולט,
ווייל בלויז מיך איינעם האָט מען נישט דערקוילעט.

אויף פוילישע פעלדער

אויף פוילישע פעלדער — צעוואָרפענע ביינער,
אויף אַלטע בית-עלמינס — פאַרלאָזענע שטיינער —
ווער דארף זיי איצט האָבן?

די טויטע, אזוי ווי מען האָט זיי געלאָזן —
זיי ליגן און ווערן פארוואקסן מיט גראָזן —
ווער וועט זיי באגראָבן?

אזוי ווי מען האָט זיי צעשאַסן צוזאמען,
עס קלאמערט זיך אלץ נאָך דאָס קינד צו דער מאמען —
ווער וועט זיך צעשרייען?

אזוי ווי מען האָט זיי אין געטאָ פארשאַטן —
זיי ליגן אין זאמד און אין ציגל פארקנאַטן —
ווער וועט זיי באפרייען?

אין דערפער און שמעט שמעלט זיך איין שוין דער שלום,
זיי זינגען שוין לידער און קאַכן מאכלים
און לאַכן ביים עסן,

און מיינען, אז טויטע קאָן קיינער נישט וועקן,
אז אַלץ, וואָס מען קאָן מיט דער ערד נאָר פאררעקן,
סוז ווערן פארגעסן.

נאך אונז

נאך אונז וועלן אייביק פארבלייבן אין פוילן
זכרונות, ווי וואָרצלען פון ביימער וואָס פוילן.

מיר וועלן אין קברים דאָרט לאָזן די זיידעס —
פון אייביקן אומגליק און אומרעכט די עדות.

נאָר מער וועט דער שניידער נישט לאמזן קיין קליידער,
זיין יינגל וועט מער שוין נישט זינגען אין חדר.

ס'וועט יאנקלען דעם פאכטער פארגעסן דער פויער,
אַרלירן זיין חן וועט דער פוילישער טרויער.

פון שווארצע און זאפטיקע פוילישע פלוימען
וועט מער שוין נישט שמעקן מיט רות אין מיט נעמין.

ס'וועט מער נישט באגלייטן דעם פוילישן דעמער
דער יידישער אומעט, דער יידישער זמר.

אום הארבסט וועלן מער שוין נישט רוישן די ביימער
מיט יידישן פחד און יידישער אימה.

נאָר איינמאָל, קאָזן זיין, אין פארנאכטיקן כשוף,
וועט אויפשטיין צום לעבן אַ יידישער ישוב.

אַ שאַטן פאָרויס, מיט צעפלווגענע פאָלעס,
וועט ווידער זיי פירן אין פוילישן גלות.

1945

אין דעם שיינעם ווארשע

אין דעם שיינעם ווארשע, אויף אַ באַרג מיט ציגל,
צווישן כלאם און מושב וואלנערט זיך מיין וויגל.

און די רעגנס גיסן, און די ווינטן יאָגן,
און פון ווייטע פעלדער — ערד ווערט אָנגעטראַגן.

אין דעם שיינעם ווארשע, צווישן שטויב און שימל,
וואקסט אַרויס אַ ווונדער, בליט אַ ליכטיק בלימל.

קיינער וויל נישט קומען, קיינער וויל נישט ייסקן,
קיינער וועט דאָס בלויע בלימל נישט באַניסן.

אין דעם שיינעם ווארשע, צווישן זאמד און שטיינער,
הייבט זיך אויף מיין מאמע פון די טויטע ביינער.

זע, די ביינער ווערן שנעל מיט הויט פארצויגן,
זע, אין טויטן-שארבן שיינען העל די אויגן.

אין דעם שיינעם ווארשע, אויף דער וויג אריבער,
בייגט זיך אָן מיין מאמע און זי שעפטשעט: „ליבער“.

און זי זינגט דאָס ליד, וואָס קיינער וועט נישט הערן,
און זי טרינקט דאָס בלימל אָן מיט אירע טרערן.

א טויטער בוים

אלע ביימער זענען געוואָרן גרין,
בלויז איינער פון זיי איז אַראָפּ פונעם זין,
בלויז ער איז געבליבן פארלאָזן און שוואַרץ,
זיי ס'וואָלט נאָך דער ווינטער געווינט אין זיין האַרץ.

דער פויגל, וואָס זינגט, היפערט שנעל אים פאַרבײַ:
נישט זינגען — נאָך רוען איז אויך נישט כדאי
אויף אָט אזאַ בוים, וואָס איז נישט ביי דעם זין
און איז נאָך אינמיטן פון פּרילינג נישט גרין.

בלויז איינער אַ פויגל אַ שוואַרצער — דער ראָב —
ער שטעלט זיך און קראַקעט און רוט אויף אים אָפּ,
און רופט מיט זיין שוואַרץ און פאַרעקשנט געשריי
פון ערגעץ אַ ווינטער — דעם פּראָסט און דעם שניי.

.1947

די שטרעף

די פויערטע ווייסט שוין מיט וואָס צו באַשטרעפֿן
איר קינד, ווען דאָס וויל אלץ נישט ווערן אנטשלאָפֿן

„פֿון וואַלד אַ קודלאַמער, דער ייד וועט באלד קומען,
„אַ בוי!“ — ווי אַ בער וועט ער הייזעריק ברומען.

אויב דו וועסט זיין שלעכט און נישט ווערן אנטשווינגן.
וועט ער ביי דיין וויגל זיך זעצן דיך וויגן.

און גלעטן וועט ער דיך מיט לאַפע לאַכמאַמער
און זאָגן אז ער איז דיין אמתער טאטע;

אַז איידער פֿון אים איז אַ בער נאָך געוואָרן,
האָט ער דיך אין יידישן שמעטל פארלאָרן.

געלאָפֿן מיט דיר איז ער דעמלט צוזאמען
און אויך מיט דיין שוואַרצער, משוגענער מאמען.

נאָר אייך האָט אַ הילכיקער קוויטש אָפגעשניטן,
און ער האָט אין וואַלד אויף אַ בער זיך געביטן. — — —

און אויב וועסט די אויגן נאָך אלץ נישט פארמאָכן —
וועט ער אין דער פינצטערער שטוב זיך צעלאָכן.

ער וועט צו זיין האָריקער ברומט דיך פארקלעמען,
און שפעטער מיט זיך אינעם וואַלד דיך פאַרנעמען.“

דאָס קינד ווערט אַנטשוויגן און האַלט איין דעם אַטעם
און זינקט אינעם שלאָף און אין קנויליקע שאַטנעס.

נאָר פונקט צו דער האַלב-נאַכט דער ייד קומט אים שרעק
און פרוווט, ווי אַ בער, אים זיין פנים באַלעקן.

דאָס קינד ברעכט פון חלום זיך אויס מיט געוואלמן,
און לויפט צו דער מאמען אין בעט זיך באהאלמן.

ליד וועגן גליה

פירלער שוין גענוג געשוויגן!
שנייד די שטילקייט מיט דיין סטיק.
אַט אזוי הייב אָן דעם ניגון
וועגן שווערן וועג צום גליק.

ווייל א מנהג איז פאראנען,
אז ביי יידן אויף א פרייד
זאָל דאָס פירעלע דערמאָנען
וועגן טרויער וואָס פארגייט.

כישוף ווידער אויס די לאנדשאפט
וואו איך בין געווען א קינד.
וואו איך האָב געשלאָסן קאנטשאפט
מיט דעם טרויער און דעם ווינט.

שמעל פון חורבות אויף דאָס געמאַ
און פון שטויב שמעל אויף מיין הויז,
וואו איך בין פון קינדער - בעמל
אויף דער גרויסער ערד ארויס.

ווייטע, ווייסע, בלויע טויכן,
עפנט אויף דעם פלינגל-פאָך,
ווי איר פלעגט צו יענע שויבן
ברענגען פרייד אין גרויער וואָך.

ווי זשע פאסן זיך דען פלינגל
צו מיין היים אין פיין און נויט? —
דאך פון זיי ציט זיך דער ניגון
אין מיין ליד פון כונט און כרויט.

פידלער, שוין גענוג געשוויגן —
דיינע פינגער פעסטער דריק.
אָט אזוי שפיל איצט דעם ניגון
וועגן שווערן וועג צום גליק.

היפער איבער צענדליק יאָרן,
פיר מיך ווידער אין דער שטאָט
ווי מיין יוגנט האָט געשווארן,
ווי עס האָט מיין פויסט געדראָט.

פאָנען, פאָנען, רויטע פאָנען —
געמט מיך איין אין אייער רויש!
נישט געענדערט איז מיין פנים
און מיין הארץ איז נישט פארטוישט.

ווי איך בין אמאָל געגאנגען
מיט אַ פאָלק אַנטקעגן בליי
און פון הונדערטער געראנגלען
אויפגעהויבן זיך אויפסניי.

נישט די זון בלויז, נישט די שמערן —
אלץ וואָס איז געווען פארווערט,
אלץ האָט מיר געדארפט געהערן
ווי דעם בירגער פון דער ערד.

נאָר פאר מיר איז אלץ געשטאנען
עמען מיט זיין בלינדן האם,
בלויז כדי מיך צו דערמאָנען,
אז מיין ערד איז דזשיקע - גאם.

פידלער, שוין גענוג געשוויגן —
איצט די סטרוגעס פעסטער דריק.
און אזוי שפיל איצט דעם ניגון
זענען שווערן וועג צום גליק.

יאָרן זענען אָפגעפלאָסן
נאָר מיין הארץ איז אלץ נאָך יונג.
כאָטש נישטאָ שוין די פארדראָסן
און אַן אנדער ליד איך זינג.

נאָר עס לעבט נאָך אלץ דער גלויבן
אָפגעציטערט, אָפגעהיט.
און אין זומער-פלי פון טויבן
זענען שורות אָנגעגליט.

טויבן, ווייטע, ווייטע, בלויע —
וואו אהין זענט איר אוועק?
צי האָט אייך פארדעקט א מויער,
צי האָט אייך פאריאָנט די שרעק?

קומט אַהערצו, קומט איך בעט אייך
און דערציילט מיר גאנץ גענוי,
ווי אזוי עס גייט אין געטאָ
צו דעם טויט אן אלטע פרוי.

וואָס, איר פרענט ביי מיר דעם נאַמען
און א סימן ווילט איר אויך?
זוכט אין פייער פון מלחמה —
זוכט מיין מאַמע אינעם רויך.

זוכט נישט, זוכט נישט, ווייל דאָס פייער
פון איר גוף לעבט נאָך און ברענט,
און אין אלע ווינטן פרייע —
גיט זי מיט צעשטרעקטע הענט.

פידלער, שוין גענוג געשוויגן —
קוק זיך מער נישט אום צוריק!
אַט אזוי שפיל איצט דעם ניגון
וועגן שווערן וועג צום גליק.

אויב געבליבן איז א זכר,
כאַטש א צווייגל פון א בוים —
זאָל עס ווידער פרווון גרייכן
פון דעם גרונט ביז בלויען רוים.

כ'האַב פארפלאנצט זיך אין דעם באָדן
און עס שלאָגט שוין אָן דער זאפט.
און מיט פרוכטבארקייט געלאדן
ריזלט אין מיין גוף די קראפט.

זע, איך שטיי שוין לעבן שטאמען
און א צווייגל - גרין מיין קינד.
איר געשטאלט דערמאָנט מיין מאמען,
וואָס לעבט אלץ נאָך אינעם ווינט.

און דער רעגן גיסט אָן ווידער
און באַפעלט מיך: לעב און בלי!
און עס שמעקט אין מיינע לידער
מיט דעם פריען אינדערפרי.

פידלער - שפילער אויף דעם פידל —
צי ביז שמילקויט אויס דעם סמיק.
ענדיק אָט אזוי דעם ניגון
וועגן שווערן וועג צום גליק.

ווייל א מנהג איז פאראנען,
אז ביי יידן אויף א פרייד
זאל דאָס פידעלע דערמאָנען
וועגן טרויער, וואָס פארגייט.

א י נ ה א ל פ :

38	—	5	. . . . . ו. ווארשע - 1939 (פאָעמע)
			וו. דורך שאַפן אין שיין
41			* * *
43	—	42	איד בין דאָ
45	—	44	זיי ווידער באַגרויס
47	—	46	לעצטע וואַנדערונג
49	—	48	דערמאָנונג
51	—	50	די ערד
43	—	52	באפרייט
55	—	54	יאנואר
56			צום פליער
58	—	57	זיי רואיק
60	—	59	שפיל
62	—	61	א ווייטע, א וואַרשעווער נאכט
63			ביים בוג
65	—	64	הער מיך אויס
67	—	66	ליבשאפט
69	—	68	דאָס זילבערנע גלעסל
71	—	70	מיין לעבן
73	—	72	פון אמאָל
75	—	74	יעדע זאך, וואָס ניט אוועק
77	—	76	באגעגעניש
79	—	78	נייענדיק דורך מאַסקווע
81	—	80	ביים לעגן = מאַוואָלי

83	—	82	דער העלד
85	—	84	גרויס
87	—	86	מיון מאמע אין געמאָ
89	—	88	אָפּקלאַנג פון דונער
91	—	90	א בוים
93	—	92	דער זומער איז לאנג שוין פארנאנגען
94			* *
95			* *
97	—	96	דער טרויער
98			* *
100	—	99	פאראן אזא ליד
			* *
			דורך שאַסן און שוין

וו. אין רייד און אין פיער

103			אָנוואַג
104			אז וויל איז דעם ווינט
106	—	105	צי איז עס אז אמת
108	—	107	געסט
110	—	109	סטאלינס רייד
111			* *
113	—	112	* *
114			רויסע הימלען, שווארצע ביימער
115			פעטרישעווער תליה
116			אין רייד און אין פיער
117			מערער מעש דערלאנג, אָרקעסטער!
118			טויזנטער מיילן
120	—	119	ערב פרוינג
121			העלד
122			אנדערש
124	—	123	גליק
125			באלאדע
127	—	126	איד, דער לעצטער
130	—	128	אויף מערב
131			אין ווארשעווער געמאָ, אין חודש ניסן
132			אנטריגען
133			אין שאַסן
134			ירושא
136	—	135	נישמאָ
			פארגעסן, פארגעסן

זייט

138	— 137	אויף א באנג
140	— 139	נקמה
142	— 141	אין וואלד
144	— 143	א מעשהלע
146	— 145	צום לאַנד אָן געוויין
148	— 147	מיין גיטן
160	— 149	דיין ביאָגראַפיע
161		געדענק נאָך
162		צום בוים און צום דרויסן
163		1944
165	— 164	א בריוו פון פרייסן
166		איד לעב
168	— 167	פאָד דעם, וואָס וועט נישט קומען
170	— 169	אויפן דרויסן פלאץ
172	— 171	אזוי גייען יידן צוריק אין אייראָפּע

IV. נאָכן חורבן

175		נאָכן חורבן
177	— 176	נישט פון קיין ווייטער נסיעה
179	— 178	א פרוילעכט
180		א מאָל אין געזען
182	— 181	ישראל שמערן
185	— 183	חרוב
186		דענקמאָל
187		צו דיר
188		איד בין געבליבן
189		ווען איד וואָלט געקענט
191	— 190	פרייסט
192		קליינקעפ
193		טוימע געשמאלטן
194		מו א נדר
195		תליה
197	— 196	אין וועג
199	— 198	אָן יידן
201	— 200	מיין מאַמע
203	— 202	יודיש, מיין טייערע שפראך
204		די טענה פון אן אלטן ייד

זייט		
206	— 205	מיט שוים אויף די ליפן
208	— 207	מאמע, מאמע, מאמע מיין
210	— 209	דאס ליד פונעם וואלד = ייד
212	— 211	צו —
213		מיר איז שוין גוט
214		אויף פוילישע פעלדער
215		נאך אונדז
216		אין דעם שיינעם ווארשע
217		א סוימער בוים
219	— 218	די שמרצף
224	— 220	ליד וועגן גליק

Druk. R.S.W. „Prasa“
Łódź, Narutowicza 32
 D- 30752